

NATIONALIA

*Col·lecció dirigida pel Centre Internacional Escarré
per a les Minories Ètniques i Nacionals
(CIEMEN)*

Volum sisè

Situació actual dels mitjans de comunicació de masses en llengua catalana al Principat de Catalunya

Tot i treballar sempre dins l'àrea lingüístico-cultural dels Països Catalans, l'organització d'aquestes Cinquenes Jornades Internacionals ens va indicar la conveniència d'efectuar els estudis amb una visió polaritzada en cada una de les Regions. Així ho he fet, bo i centrant-me en el Principat de Catalunya. Malgrat tot, cal indicar que, pel que fa referència al País Valencià i a les Illes, la problemàtica i la realitat és alhora semblant i impregnada de factors para-periodístics o meta-comunicacionals negatius, amb la qual cosa s'agreuja fortament la situació dels mitjans de comunicació de masses en aquests indrets.

El Principat té dos diaris en català; les altres Regions no en tenen cap. Les emissores radiofòniques del Principat, majoritàriament tenen, com a mínim un, dos, tres o més programes en català; a les altres Regions, l'excepció és tenir algun programa en la llengua pròpia. El cas més greu és el de la televisió: la «programació regional catalana» de la televisió estatal no arriba arreu on es parla el català, tot i ser perfectament possible tècnicament i malgrat la voluntat popular. La televisió estatal fracciona els Països Catalans: el País Valencià s'uneix amb Eivissa i el Principat amb les altres Illes, mentre que, òbviament i seguint els dictats de l'ús de la raó, de la naturalesa col·lectiva i de totes les instàncies oficials i públiques internacionals, des de la UNESCO fins a l'ONU i des de les encíclics papals fins a la *vox populi*, el clam és unànime: si la llengua és comuna, la televisió també ha de ser-ho. La situació d'Andorra i de Catalunya Nord demana una altra anàlisi, però els efectes poden ser força mimètics.

Ens hem de cenyir ara a la problemàtica dels mitjans de comunicació social a Catalunya-Principat. No obstant això, hem de recordar que les referències als Països Catalans han de ser un cavall de batalla per a la conquesta d'una informació lliure i catalana.

* * *

La informació travessa un procés de transformació constant. L'avenç tècnic,¹ la mutació informació/ideologia/servi i informació/objectivitat/mercaderia, la concentració de capital,² el bandejament del text per la imatge,³ l'atonía dels professionals davant els propietaris dels mitjans de comunicació social,⁴ etc., condicionen un panorama que cal emmarcar amb unes paraules ben clares i repetides: crisi a la premsa mentre la ràdio i la televisió van creixent sempre en introduir dia rera dia millores essencials, des de la mobilitat —transistors, aparells de televisió mòbils—

1. El transistor, la televisió, el raig laser aplicat a les comunicacions, el registre magnètic de la imatge televisiva, els satèl·lits de telecomunicacions, els circuits integrats, els ordenadors, els teletips, els bancs de dades, la televisió per cable, etc.

2. Aquest fenomen no es produeix en la premsa de llengua catalana, malgrat que a Espanya augmenta cada vegada més, com ho demostra l'estudi de Josep Manuel PÉREZ TORNERO, *La producció de premsa a Catalunya* dins *Catalunya: home i territori* (Barcelona 1979), pàgs. 179-194. A Europa el procés de concentració de capital és ben palès: el 1954 l'Alemanya federal disposava de 225 diaris, reduïts a 121 el 1976. El 1946 França tenia 203 diaris, el 1976 només 90. A Anglaterra, el 1976, quatre blocs econòmics controlaven més del 80 % dels diaris d'importància nacional. Vegeu *La concentración de empresas periodísticas: comparación entre 32 países* a «Temas Políticos y Sociales», 9.

3. Sobre aquest punt, les conclusions de Marshall McLuhan semblen cada dia més clarividents. V. la seva obra: *The Gutenberg Galaxy. The Making of Typographic Man* (Toronto 1969).

4. Així ho manifesten les declaracions de l'Organització Internacional de Periodistes fetes durant el seu vuitè congrés, el setembre de 1976, a Hèlsinki. Vegeu *Documento de orientación adoptado por el 8.º Congreso de la OIP* (Praga 1976), pàgs. 102 i ss.

fins al perfeccionament tècnic —color a la televisió, estereofonia a la ràdio...

* * *

En els mitjans de comunicació la llengua utilitzada és un element essencial, però no pas l'únic. La llengua ha de transmetre uns continguts. Sobre aquest aspecte, afortunadament i majoritàriament,⁵ els mitjans de comunicació catalans sempre han sabut reflectir una dignitat i una validesa que els han fet ser coherents al servei de la comunitat nacional. Si bé hauria resultat més rendible fer el doblatge d'una sèrie televisiva, posem per cas *Los hombres de Harrelson* o *La casa de la pradera*, s'han realitzat programes propis de qualitat indubtable —«Signes» o «Giravolt», per exemple—, no prou apreciats pel gran públic, potser perquè la programació en espanyol és a les hores millors, a les nocturnes.

Al llarg de la present exposició ens fixarem només en el factor idiomàtic. Discutir si «Els Marges» és una publicació superior a «Recerques» o si «Paraula i Pensament» és un programa radiofònic millor que «De bat a bat» és superficial i estèril. Són revistes, programes... diversos i amb uns elements connotatius força diferenciats. Cal, però, que siguin fets en la nostra llengua i amb prou correcció lingüística, com s'apunta fins i tot des de publicacions de Madrid,⁶ ateses les poques aptituds personals, d'exigència professional o de formació que han tingut —i tenen— sovint locutors i locutores de ràdio, presentadors o presentadores de televisió o redactors i col·laboradors de diaris i revistes.

La lluita per la llengua catalana és llarga i penosa, com la mateixa lluita pel recobriment de la identitat nacional d'un país desfet i vençut el 1939. La lluita s'enceta aquell mateix any amb revistes mecanografiades com «Vetlla»,⁷ o manuscrites i fetes a

5. Fora, entre d'altres, del cas «Tele-estel» que per condicionaments polítics no va poder ocupar-se d'informació general, crítica, etc.

6. Domènec FONT, *Lengua catalana y medios de comunicación* dins «Comunicación XXI» 28, pàgs. 61-63.

7. C. J. GUARDIOLA, *Per la llengua* (Barcelona 1980), pàgs. 100-101.

la mateixa presó Model de Barcelona, com «L'ou com balla»,⁸ del 1945. Gestos tan neutres, per a un observador que no conegui la situació, com cantar, seran després una llança en el procés de recuperació. Així, arran del rebuig de J. M. Serrat a cantar en espanyol al Festival de l'Eurovisió, la revista mensual «Serra d'Or», dependent del monestir de Montserrat, escrivia al seu editorial:

«Deixant de banda tota consideració de forma i d'oportunitat, el gest de Serrat era profundament necessari. La nota amb què TVE hi responia, assegurant que no feia cap discriminació lingüística per al català, ens hauria convençut, que no era cap caprici, si hagués calgut. Perquè, ¿com hauríem pogut considerar-la ajustada a la realitat?

»Si hom vol convèncer-nos que no hi ha discriminació, el mitjà és ben fàcil: la creació d'un canal de televisió totalment al servei de la nostra llengua i que abasti la totalitat de les nostres terres.»⁹

El 1968, les hores mensuals d'emissió televisiva en català no arribaven a quatre, i fent un càlcul generós! Parlar d'absència de discriminació quan les hores en una altra llengua eren majoritàries —la proporció en la nostra llengua no arribava al 0,1 %— és senzillament cínic i tergiversador de la realitat.

Els mitjans d'informació en català tenen alguna batalla guanyada com la del llibre o el disc —tot i les dificultats del sector—, alguna que s'està lliurant i pot resoldre's satisfactòriament —la premsa especialitzada i la ràdio—, d'altres difícils de guanyar íntegrament —el cinema, la televisió, la premsa diària. Cal que tots aquests mitjans s'insereixin dins un context plenament catalanitzat. L'atzucac rau precisament en el fet que aquests mitjans —diaris, revistes...— han de donar vida a la catalanització de la mateixa societat. Si l'estament públic —oficial i polític— té els mitjans i la consciència d'una lluita a curt termini, com han

8. *Op. cit.*, pàg. 115.

9. *Llengua i mitjans de comunicació* a «Serra d'Or» (maig de 1968), pàg. 881.

remarcant els professors de l'article d'«Els Marges»,¹⁰ Catalunya, gràcies sobretot a l'ensenyament, es podrà recuperar i els mitjans passius —premsa, llibres...— podran beneficiar-se dels eminentment actius —ràdio, cinema, televisió. La lluita pot ser a mort, atesos els altres problemes pels quals travessa la societat catalana: allau immigratòria, crisi econòmica general...

PREMSA

Avui, agost de 1980, la normalitat no ha dut, dins la premsa catalana, l'estabilització econòmica, l'interès popular i l'acceptació plena del mitjà. A la dècada anterior passada, hom escrivia que «(...) el problema veritable de la premsa catalana, com de tantes altres coses, és un de sol i molt senzill: un problema de normalitat. Si demà mateix fos possible de publicar en català els diaris i les revistes de tota mena que hom reclama des de fa molt de temps, possiblement n'hi hauria molts que fracassarien en l'intent, però d'altres aconseguirien, i entre tots assentarien les bases segures d'una plenitud periodística que no es pot assolir d'un dia per l'altre.»¹¹ La normalitat, amb les limitacions que es vulguin, ha vingut i, almenys sobre el paper, legalment es poden editar i fer en català els diaris i revistes que es vulguin. Ha millorat la situació, en valors absoluts? La resposta, si hem de fer cas de l'excel·lent estudi de Josep Guifreu,¹² és força descoratjadora, en xifres globals de tiratges i percentatges de relació, tot i l'optimisme que expressa el nombre de capçaleres recollides a l'*Exposició de Premsa Catalana Actual*.¹³

10. Equip de professors de llengua i literatura de la UAB: *Una nació sense estat, un poble sense llengua* a «Els Marges», 15 (gener de 1979), pàgs. 3-13.

11. Jaume GUILLAMET, *La nova premsa catalana* (Barcelona 1975), pàg. 189.

12. Josep GUIFREU, *La difusió de premsa diària i setmanal a Catalunya* a «Anàlisi», 1 (juny 1980), pàgs. 23-61.

13. El primer catàleg de l'*Exposició de Premsa Catalana Actual* (Barcelona febrer 1979) recull 270 títols; el segon (Barcelona novembre 1979)

La problemàtica de la premsa catalana el 1980 no és la mateixa que la del 1975 quan s'afirmava: «Tota la problemàtica de la premsa catalana es resumeix en tres qüestions de base: els aspectes tècnics i professionals, el polític de la llibertat d'expressió i el no menys polític de la llibertat de poder-ho fer en la llengua pròpia del país.»¹⁴ Avui els obstacles de caire legal ja no existeixen: la implantació d'una nova Constitució i de l'Estatut d'autonomia reconeixen aquests drets.¹⁵ En teoria, la premsa catalana hauria d'assolir una fase de bona salut, de tal manera que ens permetés centrar el present treball en una descripció i anàlisi de les múltiples temàtiques que abasta. Però no és, dissortadament, així: una profunda crisi atenalla la nostra premsa escrita quan la variació de circumstàncies polítiques i de traves legals hauria de ser un exponent de la seva vitalitat.¹⁶

Arrosseguem des de fa anys una crisi que impedeix el creixement de la premsa en general, per una conjunció de factors negatius a nivell del mateix mitjà.¹⁷ Aquesta crisi es manifesta a

n'aplega 370. No és que en uns pocs mesos hagin nascut 100 revistes. La recollida de material és laboriosa. Per aproximació podem dir que en català hi ha al voltant de 500 capçaleres, si bé la majoria tenen la difusió circumscribida en un barri o en una ciutat, tot i la gran importància de publicacions especialitzades de gran altura.

14. Jaume GUILLAMET, *op. cit.*, pàg. 29.

15. Constitució aprovada el 1978 i Estatut d'autonomia de Catalunya aprovat el 1979.

16. «La situació és paradoxal. La crisi es produeix quan políticament hi ha per fi les condicions objectives adequades per al creixement somiat durant molts anys. La crisi, per tant, no té un origen estrictament polític, per bé que la llibertat de què gaudeix el país encara és prou fràgil» (Jaume GUILLAMET, *La premsa catalana en un temps de prova* a «Serra d'Or» [febrer de 1978], pàgs. 85-89, cit. pàg. 85).

17. De l'abundant bibliografia hem seleccionat: Wifredo ESPINA, *No jugar con el lector* a «Hoja del Lunes» (18 d'agost de 1980), pàg. 13; Manuel JIMÉNEZ QUÍLEZ, *Notas sobre los problemas de hoy de la prensa escrita* a «Boletín Informativo de la Fundación March», 50 (juny 1976), pàgs. 3-12; Mateo MADRIDEJOS, *Causas históricas de la baja difusión* a «Hoja del Lunes» (14 de juliol 1980), pàg. 2; Sergio VILAR, *La crítica de la prensa* a «Hoja del Lunes» (18 d'agost 1980), pàg. 13.

tot el món," a Espanya" i a Catalunya.²⁰ Els mateixos diaris se n'ocupen en sengles editorials,²¹ com a principals afectats, en

18. Friedrich W. BURKHARDT, *El futuro de los diarios y la nueva tecnología* a «AEDE» 1 (juny 1979), pàgs. 135-140; F. MAYOR ZARAGOZA, *El «nuevo orden» mundial de la información y la comunicación* a «AEDE», 1 (juny 1979), pàgs. 33-37; Sergio VILAR, *Problemas mundiales de la información* a «Hoja del Lunes» (14 de juliol 1980), pàg. 2.

19. J. L. CEBRIÁN, *La prensa en la España democrática: ¡Dios nos ampare!* a «AEDE», 1 (juny 1979), pàgs. 29-31; Francisco IGLESIAS, *La crisis de la prensa diaria en España* a «Nuestro Tiempo», 308 (febrer 1980), pàgs. 4-21; Amando de MIGUEL, *Nota sociológica sobre la crisis del diario en España* a «AEDE», 1 (juny 1979), pàgs. 92-95; Mariano RIOJA, *¿Un año para sobrevivir?* a «AEDE», 1 (juny 1979), pàgs. 88-90.

20. Avel·lí ARTÍS-GENER, *A grans mals, mediocres remeis* a «Hoja del Lunes» (14 de juliol 1980); ARTUR, *La prensa en estat agònic* a «Canigó» 615 (1979), pàg. 9; Andreu CLARET SERRA, *La crisi dels diaris a Catalunya i la lluita per l'hegemonia en els mitjans d'informació* a «Nous Horitzons», 36 (octubre 1977), pàgs. 45-56; Josep FAULÍ, *Deficiències i esculls en la premsa en català* a «Hoja del Lunes» (14 de juliol 1980), pàg. 2; Josep M. FIGUERES, *Ajudem la premsa catalana* a «Avui» (10 de juny 1979), pàg. 3; *La premsa catalana, una crisi constant* a «Punt Diari» (14 d'agost 1979), pàg. 3; *Premsa catalana: commemoracions del passat i un futur delicat* a «Punt Diari» (3 de gener de 1980); *Premsa Catalana. Calen ajudes oficials* a «Hoja del Lunes» (21 d'abril 1980); Jaume GUILLAMET, *La premsa catalana en temps de prova* a «Serra d'Or» (febrer 1978), pàgs. 85-89; Josep M. HUERTAS, *Greu crisi de la premsa en català* a «El Maresme» 13 (gener 1978), pàgs. 22-23; J. M., *La premsa està que peta* a «Canigó», 643 (2 de febrer 1980), pàg. 21-22; J. M., *Els mitjans de comunicació: els diaris* a «Avui» (17 d'abril 1980); *Els mitjans de comunicació: els setmanaris* a «Avui» (20 d'abril 1980); Marina SUBIRATS, *Diaris, revistes, bulletins: encara les comarques*, dins *La utilització del català. Entre la precarietat i la normalització* a «Saber», 1 (febrer 1980), pàgs. 44-45; *L'Associació de la Premsa de Barcelona davant la crisi de la premsa diària* (Barcelona 1980); *La crisi de la premsa a l'Estat espanyol* dins *Memòria de l'exercici de Premsa Catalana, S. A. del 1979* (Barcelona 1979), pàg. 3.

21. Entre d'altres: *La crisi de la premsa* a «Tele-Xpres» (14 de juliol de 1980), pàg. 8; *El porvenir de la premsa en Catalunya* a «El Correo Catalán» (1 de febrer 1980).

veure colpida la seva economia per la baixa de vendes i de publicitat.²²

A Catalunya la crisi incideix, a més, com a reflex de les transformacions del mitjà, primer element a tenir present en una anàlisi de conjunt, de les variacions de la lectura motivades pels canvis polítics, com a conseqüència de la manca de normalització de la nostra societat i dels costos i condicionants de l'edició periodística en català.

Tot i la manca d'estudis exhaustius sobre la nostra premsa,²³

22. Difusió de diaris de Barcelona:

	1977-78	1978-79	% de pèrdua
«La Vanguardia»	195.555	186.173	4,80
«Mundo Diario»	51.559	47.067	8,71
«El Noticiero Univ.»	50.693	42.141	16,87
«El Correo Catalán»	46.576	38.290	17,79
«Avui»	37.640	32.055	14,84
Total	382.023	345.726	9,50

Font: Quadre n.º 5: de F. IGLESIAS, *La crisis de la prensa diaria en España*, pàg. 11.

23. Vegeu entre d'altres J. GIVANEL I MAS, *Bibliografia Catalana. Premsa* (Barcelona 1931); J. BERTRAN I PIJOAN, *Premsa de Catalunya* (Barcelona 1931); i més recentment: Josep FAULÍ, *La premsa fora de Barcelona* a «Serra d'Or» (abril 1975) pàgs. 231-232; Josep M. FIGUERES, *La premsa catalana. Present i futur* a «L'Hora», 22 (22 de juliol 1979), pàgs. 26-29. *La difícil lluita per la premsa en català (1976-1979)* a «Avui» (21 d'abril 1979), pàg. 11; *La premsa catalana (1966-1979)* a «L'Avenç», 20 (octubre 1979), pàgs. 66-70; *El català als mitjans de comunicació impresos*. Ponència presentada al 1r. Congrés Juvenil. Rep. a «Rodamón», 93 (23 de maig 1980), pàgs. 6-10; *La premsa (1641-1979)*, en premsa (Barcelona); Josep GUIFREU, *Premsa de partit a Catalunya* a «Avui» (26 de febrer i 1 de març 1978); Jaume GUILLET, *La premsa catalana, historia y presente* a «Comunicación XXI», 28, pàgs. 65-67; *Per una perspectiva històrica de la premsa de les comarques gironines* (inèdit); Antoni ROMERO (pseudònim), *Una premsa sin diarios* dins *Supl. de «Cuadernos para el Diálogo»: Cultura Catalana. Perspectiva 1970* (1970), pàgs. 13-14; Lluís SOLÀ I DACHS, *Història dels diaris en català (1879-1976)* (Barcelona 1978). J. TORRENT - R. TÀSIS, *Història de la premsa catalana* (Barcelona 1966). 2 vols. F. VALLVERDÚ, *Seixanta anys de diaris en català* a «Avui» (2 de maig de 1976); i el dossier «La premsa diària

la història de les nostres revistes i diaris és una de les més formidables d'Europa Occidental pel que afecta al nombre de capçaleres i a la seva importància. Actualment l'evolució del mitjà impedeix que el procés pugui tenir la continuïtat cronològica que seria d'esperar. Els alts costos de matèries primes, salaris, sistemes d'impressió, estructura general en definitiva, fan que els tiratges hagin de tenir unes dimensions a les quals no es pot arribar i fan inviablès les diverses provatures que constantment es porten a terme en tots els camps: premsa esportiva, premsa d'humor, premsa general, etc.

Hem passat d'una etapa voluntarista, que arriba fins ara, a una etapa professional,²⁴ sense els mitjans d'elaboració i de mercat propis d'aquesta segona fase. El Primer Congrés de Periodistes Catalans remarcava,²⁵ com anteriorment ja ho havia fet l'àmbit de Mitjans de Comunicació del Congrés de Cultura Catalana, la necessitat de la normalització total de la societat catalana com a pas previ per a la consolidació i el manteniment de les publicacions existents. L'evolució de la premsa catalana va íntimament lligada, tenint en compte les objeccions anteriorment expressades, a l'evolució de l'ensenyament del català, a la postura oficial de la Generalitat davant el tema, a les conclusions de la futura i inajornable Llei de Premsa Catalana, etc. Només per aquest camí la premsa catalana podrà assegurar-se una continuïtat ferma.

Vegem ara els factors negatius amb una mica de detall. Catalunya, tot i ser una de les zones de la península més avançades culturalment i intel·lectualment —n'és una prova el nombre de

a Catalunya al segle XX (1900-1966) a «L'Avenç» (novembre 1979). També cal consultar: M. CAMPILLO - E. CENTELLES, *La premsa a Barcelona. 1936-1939*. C.E.H.C. (Barcelona 1979); Joan CREXELL, *Premsa catalana clandestina* (Barcelona 1977); Román SOL CLOT, *150 años de prensa leonesa*, IEI (Lleida 1964); Pere VOLTES, *Barcelona i la seva premsa al segle XIX* (Barcelona 1977), així com les bibliografies de cada obra citada en aquesta aproximació bibliogràfica de la premsa catalana.

24. Isabel-Clara SIMÓ, *Premsa de resistència* a «L'Avenç», 21 (novembre de 1979), pàg. 5.

25. Fet del 17 al 19 de febrer 1979 a Barcelona.

títols editats anualment i l'escolarització de la població—, té una taxa de lectura de diaris molt baixa. Mentre a Alemanya llegeixen almenys un diari cada dia 399 persones de cada 1.000 (1977), a Anglaterra 463/1.000, a Itàlia 123/1.000, la nostra proporció és de 104/1.000. Forçosament els nostres tiratges hauran de ser baixos, molt més baixos que, per exemple, els de la premsa «regional» francesa. Així, el 1962, «Le Progrès» (Lyon) tirava 393.000 exemplars, «Le Dauphin libéré» (Grenoble) 380.000 ex., «La Voix du Nord» (Lille) 386.000 ex., «Sud-Ouest» (Bordeaux) 365.000 ex., «La Dépêche du Midi» (Toulouse) 305.000 ex. Això no vol dir que dels 88 diaris francesos existents el 1962, tots assolissin aquests tiratges. Hi havia també uns mínims semblants als de la península ibèrica: «La Gazette provençale» (Avignon) treia 1.600 ex.; «La Montagne noire» (Mazamet) 2.000 ex.; «Le Courrier» (Bourg) 3.000 ex.²⁶ però les xifres mitjanes, a igualtat de nombre de diaris per l'Estat espanyol i per l'Estat francès, tot i les notòries diferències de població, permeten d'observar l'enorme distància que hi ha entre un país i l'altre. Si prenem els cinc primers diaris editats a Catalunya, serà fàcil de constatar-ho:

«La Vanguardia» (Barcelona) tira 195.555 ex.; «El Periódico» (Barcelona) 55.000 ex.; «El Mundo Deportivo» (Barcelona) 50.189 ex.; «Dicen» (Barcelona) 48.117 ex.; «Mundo Diario» (Barcelona) 47.067 ex.

Els tres darrers en tiratge, dels 18 diaris del Principat, a inicis del 1980 són: «Punt Diari» (Girona) 3.000 ex.; «Diario de Lérida» (Lleida) 3.000 ex.; «Gazeta de Manresa» (Manresa) 3.000 ex.²⁷

Aquestes xifres equivalen a un compendi de l'actualitat.²⁸ Però per a tenir una visió més exacta de la premsa venuda a Catalu-

26. Jacques KAYSER, *Le Quotidien Français* (Paris 1962). Ed. esp. (Barcelona 1974), pàgs. 187-188.

27. Al llarg del 1980 han mort: «Catalunya Exprés», «4-2-4», «Mundo Diario», «Tele-Exprés», «Diario de Barcelona»... si bé els tres darrers provisionalment tornen a aparèixer.

28. Josep GUIFREU, *La difusió de premsa diària i setmanal a Catalunya* (Barcelona 1980), pàg. 31-32. Quadre n.º I.

nya, cal recordar que de la premsa diària editada a Madrid es venen al nostre país 29.255 exemplars, que signifiquen el 3,10 % de diaris llegits.

Del total de premsa diària editada a Catalunya en castellà i en català, 591.355 exemplars, la premsa diària en català, «Avui» i «Punt Diari», representa només el 5,62 %.

Les conclusions a les quals arriba l'estudi de Josep Guifreu, són ja intuïdes de fa temps i demostrades estadísticament: A Catalunya hi ha: 1) un índex de difusió de la premsa diària molt baix; i 2) un mercat de lectura gairebé tot en castellà.²⁹

29. Prenem com a model la ciutat de Mataró, amb forta immigració, tradició periodística i arrelament català, i ens trobem en presència del conjunt de dades significatives que ens permeten d'observar el quadre annex. La disminució, en valors totals, de la venda dels diaris té unes lleugeres variacions atès l'increment de població de Mataró des del 1973 fins al 1980. Aquest important fet desvirtua l'aparent creixença d'algun diari. Amb tot, l'exemple corrobora l'afirmació que la premsa diària davalla:

	1973 a)	1975 b)	1980 c)	
	mitjana	mitjana	feiners	festius
«La Vanguardia»	1.923	1.871	1.784	3.150
«El Correo Cat.»	584	882	665	1.284
«El Periódico»	—	—	779	1.365
«Diario de Bar.»	136	148	84	98
«Diario Femenino»	61	—	—	—
«Solidaridad Nac.»	50	35	—	—
«El Noticiero Un.»	781	627	376	—
«Tele-eXprés»	781	226	—	—
«La Prensa»	13	4	—	—
«El Mundo Dep.»	851	667	775	1.771
«Dicen»	695	492	716	1.650
«As»	225	250	—	—
«Marca»	60	21	—	—
«Mundo Diario»	—	52	—	—
«Avui»	—	—	493	488
«El País»	—	—	51	51

a) Manuel CUSACHS, *Què llegim?* a «Oriflama», 126 (gener 1973), pàgs. 14-16.

Altres dades secundàries però també importants permeten d'observar que Barcelona marca el comportament de Catalunya: hi ha un autoabastiment de diaris, s'importen setmanaris, la meitat de la difusió de diaris és a mans d'un sol grup i els setmanaris de gran tiratge no són d'informació general.²⁹

En valors absoluts, costa de superar les xifres indicades. L'estudi d'imatge que ha fet el diari «Avui» és ben explícit en les seves conclusions: «Es demana que sigui un periòdic modern i àgil, que participi i faci participar, sense que per això perdi la seva funció cultural, ans, tot al contrari, que pel seu dinamisme i actualitat faci encara més necessària la lectura del català»,³⁰ mentre que «pocs diaris tenen una clientela més addicta i més disposada a ajudar com l'«Avui», del qual sols esperen que els doni una informació que satisfaci les seves necessitats, i que aquestes necessitats estan molt detectades, només exigeixen un plantejament adequat, amb un nou perfil de l'«Avui», ja que l'acceptació és gairebé garantida».³¹

Crear, doncs, nous diaris en català seria una aventura, en les circumstàncies actuals. Potser la solució fóra la introducció del català en diaris fets a Barcelona en altres llengües³² i/o la con-

b) Manuel CUSACHS, *Mataró com a «test»*. Què es llegeix a ciutat? a «Presència», 370 (17 de maig 1975), pàg. 14-15.

c) Josep M[aria] F[ABREGAS], *Què llegim els matoronins?* a «El Maresme», 118 (18 a 24 d'abril 1980), pàgs. 4-6.

30. Josep GUIFREU, *op. cit.*, pàgs. 58-61.

31. Víctor SAGI/COMUNICACIÓN S. A., *Imatge de la premsa en català* (Barcelona 1980), pàg. 63.

32. *Ibid.*, pàg. 65.

33. La introducció sistemàtica del català a la premsa diària va iniciar-se el 1974 amb la pàgina diària «Catalunya Endins» de «Mundo Diario» i, el mateix any, amb la pàgina setmanal dedicada a la llengua i la literatura catalana de «Tele-eXprés». El 9 de gener de 1975 «El Correo Catalán» encetà una pàgina, també diària, «El Correu del Dijous», i el suplement dominical del «Diario de Barcelona», quan era dirigit per Josep Faulí, també introduí la nostra llengua en les seccions de «Llengua i literatura». La resta dels diaris de Barcelona («La Vanguardia», «El Noticiero Universal», etc.) encara és hora que hagin de començar.

versió de diaris d'una llengua a una altra," perquè amb l'exposició que hem fet sembla clar que hi ha massa capçaleres, massa diaris. La mateixa dinàmica econòmica —les pèrdues dels diaris són constants i permanents en la majoria dels existents, d'un a tres milions mensuals, que ha fet tancar de moment tres diaris en un any— indubtablement provocarà que en pleguin més, atesos tots els condicionaments del mitjà, del moment socioeconòmic, de la competència i de la tendència evolutiva a la concentració de mercat i a la rendibilitat del producte, ja que, en el món dels diaris, la informació és entesa com a mercaderia.

Hem observat el panorama de la premsa diària. Si analitzem la difusió de la premsa no diària a Catalunya ens trobarem que la competència és encara més profunda. Les revistes, en castellà, «Interviú», amb un tiratge de 668.543 ex., ven a Catalunya 159.715 ex.; «Pronto», de 592.950 ex., ven al nostre país 115.981 ex.; «Lecturas», de 489.479 ex., ven també a Catalunya 164.759 ex.; «Teleprograma» difon a Catalunya 290.499 ex. i ocupa el primer lloc indiscutible." Els setmanaris en català de difusió nacional abasten les xifres següents:

	<i>Tiratge</i>	<i>Venda a Catalunya</i>
«L'Hora»	8.000 ex.	8.000 ex.
«Treball»	8.000 ex.	8.000 ex.
«Canigó»	6.068 ex.	5.727 ex.

Les publicacions comarcals, de difusió radicada a la seva zona, han tingut un increment: «Regió-7» (Manresa) i «El 9 Nou» (Vic) superen ja els 8.000 exemplars i s'han consolidat; han passat de les 100 primeres setmanes oferint una informació so-

34. J. MASSIP I BERNAT, *Per què deu diaris en castellà a Barcelona?* a «Serra d'Or» (març 1979), pàg. 165; Josep M. FIGUERES, *Conversió de diaris: el cas de «La Publicitat» a «Punt Diari»* (12 de juny 1980).

35. Josep GUIFREU, *La difusió de premsa... op. cit.*, pàgs. 37-38. Quadre n.º III. Dades del 1978 i 1979.

bre l'àrea de comarques a la qual serveixen, en edicions fins i tot de tres cops a la setmana, com és el cas de «Regió-7».³⁶

Davant d'aquesta panoràmica sobre la situació de la premsa catalana, entenent com a tal la que és escrita en català, descrita a base d'unes pinzellades sobre el moment present, cal reflexionar, estudiar i actuar. Estem mancats d'investigacions i d'estudis sobre la comunicació i la informació. Als Estats Units, el 1962, hom despenia deu milions de dòlars en investigacions sobre la premsa. A casa nostra un «Institut Català de la Informació» no ha donat senyals de vida, i els Anuaris de Premsa que, abans del 1939, donaven almenys anyalment notícia d'activitats i fets, són ara inexistents. Aquest 1980 ha nascut, però, una publicació d'investigació —«Anàlisi»— que s'ajunta a les seves germanes «Arguments», «Randa», «Ciència», «Recerques», «Els Marges»,

36. Difusió a Catalunya de premsa diària i setmanal (1978-79)

	<i>Difusió d'exemplars editats a Catalunya</i>	<i>Difusió d'exemplars editats a Madrid</i>	<i>Total</i>	
			<i>n.º exemplars</i>	<i>% sobre Catalunya</i>
A) DIARIS				
Barcelona	461.018	27.603	488.621	82,34
Girona	40.570	184	40.754	6,86
Lleida	27.099	547	27.646	4,66
Tarragona	36.508	921	36.429	6,14
CATALUNYA	565.195	29.255	594.450	100,00
B) SETMANARIS				
Barcelona	675.105	551.027	1.226.132	83,00
Girona	69.810	30.062	99.872	6,76
Lleida	35.167	20.955	56.122	3,80
Tarragona	56.508	38.477	94.984	6,44
CATALUNYA	836.589	640.521	1.477.110	100,00

Font: Josep GÍFREU, *op. cit.*, pàg. 41.

etc., i que té per objectiu donar a conèixer treballs sobre aquesta temàtica. Pel que fa referència als estudis encara hem de superar l'etapa d'inventari i classificació que en altres països es va començar al segle XIX³⁷ i constantment s'actualitzen. Aquesta labor a Catalunya s'ha fet en part al segle XX i gràcies a la iniciativa privada i personal de J. Givanel i Mas, L. Bertran i Pijoan, R. Tassis, J. Torrent, etc. Tot i els estímuls internacionals,³⁸ la investigació sobre la premsa catalana encara és a les beceroles; es publiquen facsímils, mancats d'estudis inicials, sense ordre ni concert, però una anàlisi, i una descripció exhaustives del passat no s'han fet ni a títol divulgatiu. Per exemple, l'estudi de Lluís Solà i Dachs sobre els diaris de Barcelona reclama el seu homònim dels diaris no barcelonins. Ens manca també una col·lecció de monografies que abasti, com a mínim, tres vessants:

— Estudis de caire sòcio-històric. Ex.: «Història de La Veu de Catalunya»;

— Estudis de caire analític-ideològic. Ex.: «La figura del director»;

— Estudis de caire actual. Ex.: «La premsa comarcal del Ripollès».

Pensar, doncs, en experiències d'actualització metodològica del periodista és il·lusori³⁹ quan la força i l'objectiu de la premsa catalana rau precisament en el seu fons «amateur», sense mitjans i amb més bona fe i dosi d'esperit de servei que d'empresa racionalitzada, competent i eficaç.

Els dos textos que reproduïm tot seguit són prou il·lustratius

37. Vegeu, per exemple, Eugène HATTIN, *Histoire politique et littéraire de la presse en France* (Paris 1859-1861) 8 vols., o Bernard VOYENNE, *Guide bibliographique de la presse* (Paris 1958). Aquesta estudia la història de més d'un centenar de títols de la premsa francesa.

38. Tal com recomanava la 15.ª sessió de la Conferència General de la Unesco del 1968.

39. És a dir, aplicar posem per cas l'experiència del «nou periodisme»: Vegeu Tom WOLFE, *The new journalism* (Londres 1975), i el número monogràfic de «Camp de l'Arpa», 62 (abril de 1979), dedicat també a aquest tema, amb articles de J. L. Jiménez Frontin, Víctor Claudin, J. L. Guarnier i F. de Azua.

al respecte, car palesen l'afany de la premsa comarcal, peonera i peça essencial en el vertebrament de la nova etapa que següeix la de la Llei de Premsa del 19 de març de 1966:

«(...) ara més que mai és necessària la premsa comarcal. Per recatalanitzar el nostre poble, per reconstruir Catalunya en la democràcia, per trencar el desencís que diuen que té la nostra gent ara que no és perseguida, per fer crítica del poder ara que el corrent democràtic ho exigeix, per anar retrobant en tots els terrenys —el polític, el cultural, l'econòmic i el col·lectiu— el sentit i el nom de cada cosa» (RIBAS, Antoni, *La Represa* a «*El Maresme*», 100 (30 de novembre al 6 de desembre de 1979), pàg. 17).

«Són cinquanta desafiaments, els que ara celebrem, a tots aquells que pronosticaven que això no duraria, que aviat s'ensorraria com tantes i tantes altres publicacions, desafiant a tots aquells que els molestava i els molesta pel que significa de desacord polític i ideològic o a determinats interessos.»

(REIG, Antoni, *En el número 50* a «*La Tralla*», 50 (8 de març de 1980), pàg. 5).

Els dos directors, companys de redacció del diari «Avui», s'expressen en termes semblants i manifesten les dificultats de tota mena d'aquestes humils publicacions de caire local i comarcal que també són premsa catalana i han arribat a la xifra de quasi 400 des de les 42 inicials recollides a l'Exposició de Premsa Catalana de l'any 1969.⁴⁰

Tant la premsa de difusió general com la de difusió restringida —sigui local, comarcal o especialitzada— continua trobant-se davant un futur no gens afalagador. Sabem, per anàlisi comparativa amb d'altres països, que tots els tipus de premsa són en recessió,⁴¹ però Catalunya i els Països Catalans en general no han pogut bastir-se encara la infraestructura informativa adequada al moment històric present. Només l'increment de la presència del

40. Exposició presentada a la Llibreria Cinc d'Oros, de Barcelona, el maig de 1969.

41. Jacques KAYSER, *op. cit.*, pàg. 24, comenta que el 1892 hi havia 2.000 setmanaris a França i el 1960 s'havien reduït a 1.000.

català a la ràdio i la televisió, l'ajuda i la protecció oficials, l'en senyament generalitzat i global del català i en català i la racionalització empresarial permetran el salt endavant cap a una consolidació, necessària ara més que mai, de la nostra premsa.⁴²

RADIO

Malauradament no comptem encara amb la història de la ràdio a Catalunya. S'enceta el 14 de juliol de 1924⁴³ en instal·lar-se els primers aparells retransmissors a la terrassa de l'hotel Colom, de Barcelona, i el 25 de febrer de 1926 quan és inaugurada per Ràdio Barcelona i l'Associació Nacional de Radiodifusió una emissora al Tibidabo, i neix després l'EAJ-13 Ràdio Catalana.⁴⁴ Seguidament la història de la ràdio catalana passa pels entrebancs de la Dictadura de Primo de Rivera, amb la seva xarxa «Unión Radio, S. A.», es consolida el 15 d'abril de 1931, en concedir-se la llibertat d'emissió a Ràdio Associació de Catalunya EAJ-15 i, al cap de molts anys de forçats mutismes arriba fins a les noves emissores nascudes aquest mateix 1980, com Ràdio Municipal d'Arenys.

Als seus inicis, la ràdio tingué una importància excepcional; com a mitjà catalanitzat col·laborà en les campanyes polítiques de l'època, per l'Estatut, etc., i els seus lligams amb la premsa eren

42. Sobre aquests punts vegeu: Josep M. CASASÚS, *La catalanització de la premsa dins del marc de l'autonomia* a «Avui» (16 de desembre 1979); *Una política de la comunicació a Catalunya. La catalanització de la premsa com a vehicle d'expansió de la llengua* a «Serra d'Or» (maig 1980), pàgs. 319-320; i sobre la premsa en castellà feta a Catalunya; Josep GUIFREU, *Premsa a Catalunya. Quasi tota en castellà* a *L'Hora*, 36 (18 de novembre de 1979), pàgs. 25-28. Aquest treball va guanyar el premi de periodisme «Avui» del 1979 i fou reproduït al mateix diari el 16 de desembre 1979 a la pàg. 5.

43. Vegeu Ferran SALES, *Ràdio Associació parlarà a la tardor*, a «L'Esplai», 63 (13 de juny 1980), pàg. 38.

44. Ramon PÉREZ-PUJOL, *Història de la ràdio a Catalunya. Ràdio Barcelona i Ràdio Catalana* a «Mirador» (10 de novembre 1934). Capítol número II de la sèrie.

ben intensos. Les principals emissores disposaven d'una revista pròpia: «Ràdio Barcelona», «Catalunya Ràdio» de R.A.C. (Ràdio Associació de Catalunya), etc.; fins i tot un diari, «L'Instant», estigué durant un any, 1935-1936, lligat a la R.A.C. i a les notícies radiofòniques, amb seccions especials: «Programes», «Ràdio-Crònica», «Emissions estrangeres»...⁴⁵ Foren uns anys plens de vida per a la ràdio, amb revistes de tota classe que se n'ocupaven: «Ràdio Publicitat», «Radiosola», etc., i amb una real influència en la població de l'època.⁴⁶

La R.A.C., una vegada consolidada, va efectuar una acció expansiva amb la creació de noves emissores: EAJ-33 Ràdio Tarragona, EAJ-38 Ràdio Girona i EAJ-42 Ràdio Lleida, arran de l'autorització governamental del 13 de desembre de 1932 d'instalar a Espanya emissores de 200 wats amb caràcter estrictament local. De les 40 emissores que aleshores varen néixer dins l'Estat espanyol, 9 ho feren a Catalunya; a més de les 3 esmentades cal citar: Ràdio Badalona, Ràdio Manresa, Ràdio Reus, Ràdio Sabadell, Ràdio Vilanova i Ràdio Terrassa, muntades per particulars o bé per associacions de ràdio locals. Les emissores de Tarragona, Girona i Lleida, lligades a Ràdio Associació de Catalunya de Barcelona, connectaven amb aquesta per retransmetre els programes més interessants; les altres ho feien quan hi havia alguna ocasió excepcional i de gran transcendència.⁴⁷

45. Lluís SOLÀ I DACHS, *L'Instant* dins *Història dels diaris en català. Barcelona, 1879-1976*. (Barcelona 1978), pàgs. 135-140.

46. Joan-Anton BENACH, *L'arrencada de la ràdio a Catalunya* a «Serra d'Or» (desembre 1974), pàgs. 839-843. Sobre Ràdio Barcelona podeu consultar *El magnífic esforç de Ràdio Barcelona* a «Mirador» (26 de juliol 1934), pàg. 5, fet per la mateixa emissora en aquest setmanari barceloní, el número monogràfic del suplement dominical del «Diario de Barcelona»: *Radio Barcelona. 50 años en las ondas* (novembre 1974), i Josep M. FIGUERES, *Radio Barcelona, testigo de un país, 50 años de historia* (10 de novembre de 1974), pàgs. 671-673. Ràdio Barcelona edità un àlbum discogràfic: *50 aniversario de Radio Barcelona*, el 1974, amb una antologia en dos «LP» i un text històric.

47. Ramon PÉREZ-PUJOL, *Història de la ràdio a Catalunya. Emissores de 200 watts a «Mirador»* (24 de novembre 1934). Capítol IV de la sèrie.

Heus ací, succintament, algun tret de la primera fase de la història de la ràdio catalana; l'anàlisi en profunditat permetrà d'observar com Barcelona fou una de les primeres ciutats del món en la implantació de la ràdio, com Catalunya es vinculà activament amb la radiodifusió i com aquesta tingué un arrelament ben important, amb informatius, concursos, classes de català, etc., i fins i tot amb un record per als catalans emigrats. Així el 7 d'agost de 1933 s'inaugurà la transmissió de l'«Hora Setmanal dedicada als catalans absents» per part de la R.A.C. de Barcelona en emissió d'ona curta, retransmesa a Amèrica per mitjà d'E.A.Q.⁴⁸

Amb la pèrdua de la guerra civil de 1936-1939, la ràdio catalana rebé un cop mortal, quan es trobava precisament en plena expansió. Emissores completament catalanes, com la R.A.C., foren transformades, de soca i arrel, en nous ens que gens ni mica no s'assemblaven a l'originari. Així, l'esmentada emissora es convertí en «Radio España»! Els antics quadres dirigents —locutors, locutores, redactors, col·laboradors...— havien hagut d'emmudir, mentre forçosament la llengua que s'havia d'usar era la de l'«Imperi», posada al servei de l'únic objectiu: donar una fórmula popular als postulats de la «Cruzada Nacional», tot impregnant de misticisme, grandesa, heroïcitat... els nous programes.

Tota aquesta realitat s'inscriví en l'aplicació d'un principi ben conegut: a mesura que la incidència i la penetració d'un mitjà de comunicació augmenta, el poder o el sistema té interès a controlar-lo i més si el règim polític està clarament dotat d'una estructuració totalitària.

El règim franquista, tot i l'obertura successiva, el 1945, el 1957 i el 1966, deguda a esdeveniments de caire internacional, com l'acabament de la guerra mundial, o interiors, com la necessitat de donar-se una imatge liberalitzadora, va voler mantenir sempre aferrissadament sota el seu control els mitjans de més incidència popular: el que permetrà de dir en una edició de bibliòfil ho prohibirà en una col·lecció de butxaca; el que deixarà

48. Ramon PÉREZ-PUJOL, *Història de la ràdio a Catalunya. Ràdio Associació de Catalunya i «Unión Radio Barcelona» a «Mirador»* (17 de novembre 1934). Capítol III de la sèrie.

expressar en un llibre serà vetat del tot en una publicació periòdica; si a una revista, per fi, li tolerarà d'escriure segons quines coses, a un diari, no... La ràdio, com a eina de la més real implantació en el món pagès i ciutadà, serà l'últim mitjà que obrirà una escletxa en l'aparell dominador de l'Estat, abans de l'aparició de la televisió.

No obstant això, progressivament, tot apellant, com escriu Julien Hale, a l'emoció més que a la raó dels mitjans impresos i a la possibilitat real de «fer país», aconsegueix introduir el català en programes i matèries innocus i poc conflictius, particularment en l'àmbit del folklore: retransmetrà la música i la lletra de les sardanes, difondrà actes religiosos, homilies, conventuals, etc. fets en català, efemèrides, rondalles... de contingut català.

Carles-Jordi Guardiola⁴⁹ ha presentat una cronologia sobre els espais radiofònics en català que ja són un pas endavant respecte a les esporàdiques introduccions de la nostra llengua que acabem d'esmentar; d'aquesta cronologia destaquem: el 1961, Ràdio Joventut d'Inca inicia un programa titulat «Lliçons de català»; des del 1964 (13-I), Ràdio Barcelona difon regularment «Radioscope» de S. Escamilla;⁵⁰ el 1965 (1-XI), Ràdio Figueres comença «L'Hora de Catalunya» d'E. Casademont;⁵¹ el 1969 (28-V), Ràdio Popular de Castelló enceta l'espai «Nosaltres els valencians» de V. Pitarch; el 1974, Ràdio Barcelona dedica un temps al «Dietari» de S. Quintà. El 1976 existeixen ja més de 100 programes en català arreu dels Països Catalans. El mateix any neix Ràdio-4, de Barcelona, amb 18 hores diàries d'emissió completament en català.

49. Carles-Jordi GUARDIOLA, *Per la llengua* (Barcelona 1980).

50. És un bon document autobiogràfic el llibre-cassette de Salvador Escamilla *Nadals a la memòria* (Barcelona 1977), on l'autor comenta els més de quinze anys de vida del popular programa «Radioscope».

51. Vegeu l'article: «Al cap de deu anys d'obrar-se el miracle... Emili Casademont i Comas, el peoner de la ràdio en català, evoca «L'Hora de Catalunya» a «Ampurdán», 1.703 (28 d'abril 1976). Vegeu també el pròleg de Montserrat Vayreda a l'antologia de l'emissió radiofònica: Emili CASADEMONT, *L'Hora de Catalunya. Petit recull d'una emissió radiofònica* (Girona 1968).

Certament, aquesta cronologia caldria ampliar-la amb les dades que segueixen: el 1970, Ràdio Barcelona emet els programes «L'Hora de Catalunya» de S. Escamilla, diari, i «El celler de la cançó catalana» i «Ràdio-Teatre», setmanals;⁵² el 1974, Ràdio Olot fa els «Informatius» en català.⁵³

El 1970, J. Garcia Soler va enviar un qüestionari a les 49 emissores dels Països Catalans; els preguntava quins programes feien en català i les seves característiques.⁵⁴ De les 19 emissores que van contestar destaquen essencialment els programes de càntic sardanístic. Tot i ser el 1970: Ràdio Manresa EAJ-51, «Aires de Catalunya», setmanal; Ràdio Olot, «La Sardana», set.; Ràdio Penedès EAJ-35, «El Penedès i la sardana», set.; Ràdio Costa Dorada, «La Sardana», set.; etc. Cal fer una menció especial de Ràdio Figueres, que des del 1962 té en ona una sèrie de programes fets íntegrament en català. Així el 1970 pot presentar aquest ventall prou eloqüent: «L'Hora de Catalunya» (des del 1965); «Discografia catalana» (des del 1964); «Comentari ciutadà» (des del 1962); «Conferències quaresmals» (des del 1962); «Programes nadalencs i de Setmana Santa» (des del 1962); «Cap a la part del Pirineu» (des del 1968); «La nostra dansa» (des del 1964); «Plaça Major» (des del 1962).⁵⁵

Com podem observar, el cas de Ràdio Figueres és extraordinari; des del 1962 manté diàriament i constantment una presència activa i diversificada del català a les ones. Aquest exemple no va ser, però, imitat per altres emissores, a la majoria de les quals, cal recordar-ho, sobretot per problemes de composició del capital i per la dependència centralitzadora de Madrid, se'ls prohibí de fer llurs programes de manera habitual en la llengua prò-

52. Vegeu l'anunci publicitari aparegut a «Serra d'Or» (setembre 1970), pàg. 659.

53. Joan CASELLAS, *Llibertat d'expressió a la ràdio* a «Presència», 358-359 (juliol-agost 1980), pàg. 18.

54. Jordi GARCIA SOLER, *Informe: ràdio en català* a «Serra d'Or», (març 1970), pàgs. 191-193.

55. *Id.*, pàg. 192.

pia del país. Amb tot, han seguit l'exemple, darrerament, Ràdio Olot, Ràdio Municipal d'Arenys, Ràdio Girona...

Actualment, el panorama és més afalagador, segons les conclusions tretes per Marina Subirats, d'un qüestionari adreçat a 23 emissores no barcelonines del Principat: D'un total de 2.723 hores d'emissió, 967,50 són hores d'emissió en català;⁵⁶ és un panorama ben fidel a la realitat de lluita i de recuperació de la llengua. De les emissores de Barcelona, més de mitja dotzena, tan sols una, Ràdio 4, té el català com a llengua habitual. Si, certament, la resta, del 1976 ençà, ja difon espais en català, està lluny d'arribar a fer una ràdio plenament catalana.⁵⁷

Els obstacles per aconseguir una ràdio totalment catalana no vénen, en general, de l'actitud dels professionals del mitjà; han estat ells mateixos els qui han impulsat sempre la lluita per l'ús de la nostra llengua. Els obstacles tenen un altre origen: és la composició jeràrquica de l'emissora, capital i direcció, la que impossibilita de crear —i a vegades de mantenir— una programació completa i coherent, o, si més no, una tímida i progressiva introducció catalana a la ràdio.

Al simposium que tingué lloc a Girona, el maig de 1980, sobre els problemes de la ràdio a Catalunya, es varen denunciar una colla de fets que posen traves a la popularització lingüística catalana del mitjà. En particular, la disposició legal, encara vigent, que obliga les estacions radiofòniques comarcals a substituir l'ona mitjana (O.N.) per la de freqüència modulada (F.M.), amb la consegüent dispersió d'esforços, pel fet de ser la F.M. minori-

56. Marina SUBIRATS, *El català a la ràdio. Una perspectiva comarcal* dins *La utilització del català. Entre la precarietat i la normalització* a «Saber», 1 (febrer de 1980), pàgs. 34-50. Dades extretes del quadre número 3, pàg. 43.

57. Ràdio 4 neix el 13 de desembre de 1976. Sobre la seva vida, podeu consultar l'article de M. J. ROMAN, *Ràdio 4. Mil dies en antena* a «L'Hora», 41 (1979), pàgs. 24-25, i les entrevistes següents: *L'emissora que us parla en català* a «Oriflama», 29 (1977), pàgs. 19-21; *Enric Frigola i el català en antena* a «Canigó», 628 (1979), pàgs. 27-29; *M. M. Almendros. Entre la ràdio i el teatre* a «L'Hora», 12 (1979), pàgs. 25-27.

tària i de radi inferior en relació a l'O.N. I també el domini oficial del mitjà per part de l'Estat en tenir aquest el poder econòmic, és a dir, la propietat de la major part d'emissores. (No és casual que Ràdio Popular de Figueres, emissora plenament catalana, sigui membre de la C.O.P.E., dependent del bisbat).

Joan Casellas, redactor en cap de Ràdio Olot, opina que per garantir l'ús massiu del català a la ràdio, caldria encetar l'operació de crear una xarxa de ràdios comarcals que en connectar-se mútuament abastessin tot el territori català.⁵⁸ I Montserrat Minobis, professional de la ràdio des de fa anys, creu que l'operació és factible sempre que els nous poders catalans se n'ocupin amb profunditat. La infraestructura —emissores, personal, mitjans tècnics...— ja existeix i cal només aquesta decidida acció de caire oficial, d'acord amb el que explicita l'article 16, apartat 3 del vigent Estatut de Catalunya: «(...) la Generalitat podrà regular, crear i mantenir la seva pròpia televisió, ràdio i premsa i, en general, tots els mitjans de comunicació social per a l'acompliment dels seus fins».⁵⁹

La força de la ràdio és tan evident que, al marge de les emissores existents, hom ha establert un nou tipus d'emissió dita lliure per uns, pirata per uns altres, o, per l'estudiós, les ràdios alternatives.

Aquest fenomen va aparèixer el març de 1978 arran de la trobada a París de gent vinculada a les ràdios lliures, trobada coneguda amb el nom d'«Alfredo 78». Així el juliol del mateix any té lloc la primera emissió experimental d'aquest tipus a l'Osona,⁶⁰ que suposem que és la de ràdio «Boira Lliure»;⁶¹ posteriorment surten: «Ona Lliure», abril de 1979, a Barcelona; «La Ceba, emissora autònoma de Sabadell», i moltes d'altres, sobre-

58. Joan CASELLAS, *op. cit.*, pàg. 18.

59. Montserrat MINOBIS, *I la ràdio catalana?* a «Avui» (2 de maig de 1980), pàg. 3.

60. M. CALVO, *Malgrat el decret anti ràdios-lliures. Les emissores pirates continuen funcionant* a «Canigó», 612 (1979), pàg. 15.

61. Miquel RIERA, *El silenci de les ràdios lliures* a «L'Hora», 70 (1980), pàgs. 23-28.

tot a l'àrea de Barcelona: «La Campana de Gràcia», «La Gavina», «La Maduixa» de Granollers, «L'Estel» de l'Hospitalet...⁶²

Caracteritzen aquestes noves ràdios el contingut informatiu directe, crític i cívic (ecologia, objecció de consciència, reivindicacions populars d'equipaments, etc.). Per això, l'Estat ha reaccionat immediatament, amb sengles decrets (8 d'abril de 1979 i 18 de juny de 1979), en els quals estableix que la propietat (!) de les ones pertany a l'Estat i que cal seguir el «Pla Tècnic Transitori de la Radiodifusió a la Freqüència Modulada» durant els propers quatre anys. Com a efecte dels decrets, les emissores «il·legals» són clausurades⁶³ i la programació radiofònica torna a omplir-se d'una informació estàndard basada en notícies, música, publicitat, etc., car els continguts revulsius de les emissores lliures no hi tenen cabuda.

Amb tot, la lluita per les ràdios alternatives prossegueix i troba, en certs aspectes, un puntal en el mateix argument de la propietat: si els ajuntaments formen part de l'Estat, tenen també ells el dret legal a l'ús de les ones. És, doncs, a través dels ajuntaments que la ràdio pot sostreure's almenys del monopoli del centralisme estatal. De fet, amb la incorporació d'equips democràtics a les corporacions municipals, apareixen noves emissores de ràdio, circumscrites a l'àmbit del municipi, que permeten una informació puntual, amb un tractament modern, sobre els objectius, els projectes, les accions i els problemes de cada ciutat, i

62. Josep M. TORRENT, *El boom de les ràdios lliures* a «El Maresme», 129 (3 a 9 de juliol 1980), pàgs. 4-7 amb notícies, comentaris i programacions de Ràdio Municipal d'Arenys, Vilassar Ràdio i Ràdio Canet. Vegeu també el treball de Xavier SUTJA, *Les emissores municipals volen que la Generalitat atorgui les llicències* a «Avui» (4 de setembre 1980), pàg. 20. Assenyala com ja hi ha vuit emissores municipals en marxa: Arenys de Mar, Canet de Mar, Camprodon, Esparraguera, Rubí, Olot, Sant Boi de Llobregat i Vilassar de Mar.

63. R. MANZANO, *Ràdio per a l'expressió d'una realitat de base. Nascuda lliure* a «L'Hora», 11 (1979), pàgs. 30-31. Joan NOGUÉS, *Les ràdios alternatives volen guanyar la batalla legal* a «Avui» (12 de gener 1980), pàg. 9. *Forzaron la puerta para clausurar Onda Lliure* a «Tele/cXprés» (11 de gener de 1980), pàg. 21.

una participació popular. Aquestes emissores de ràdio usen majoritàriament el català.

La primera emissora d'aquestes característiques va ser la Ràdio Municipal de Rubí, nascuda el novembre de 1979.⁶⁴ Des del 15 de gener de 1980 funciona definitivament durant quatre hores diàries. L'índex d'audiència s'ha calculat en un 20 % de la població de Rubí, és a dir en unes 8.000 persones. La xifra demostra ja un èxit, expressat en dues frases clau: «Som més un òrgan de la població que no pas de l'Ajuntament» i «Abans de qualsevol informació de fora hem de donar les de Rubí».⁶⁵ Altres ajuntaments han seguit després la idea, i actualment (agost de 1980) emeten o es preparen a fer-ho: Olesa de Montserrat, Sabadell, Vilanova i la Geltrú, Montcada i Reixac, Molins de Rei, Sant Pere de Ribes, Sant Feliu de Llobregat, Sitges, Arenys de Mar, Martorell, etc.⁶⁶

Com a conclusió podem dir que ara els continguts de la ràdio a Catalunya difereixen molt dels de l'inici de la recuperació nacional, que eren folklòrics i només en certs aspectes populars. Al començament el seu «corpus» era purament vinculat a la tradició i no s'acostava gaire a la realitat més o menys angoixant de cada dia. Del «Radioscope» del 1963⁶⁷ als programes «Temps obert»,

64. Xavier SRIJÀ, *Rubí, capital de la radiodifusió municipal a «Avui»* (31 de gener 1980), pàg. 6.

65. *Id.*

66. Xavier SRIJÀ, *Els ajuntaments es llancen a l'aventura radiofònica. Abans de mig any poden funcionar dotze emissores a «Avui»* (31 de gener 1980), pàg. 6. La repressió governamental que tendeix a dotar de legalitat només les emissores existents i un màxim de 100 de noves arriba fins i tot als ajuntaments. Per ordre del govern central es clausuren ja no tan sols les emissores de diversos grups combatius sinó també les d'alguns ajuntaments que han creat la seva Emissora Municipal; així, durant el mes d'agost de 1980 va ser tancada la de Sant Boi de Llobregat amb la notificació d'emissora «clandestina». Vegeu *El Ayuntamiento rechaza el término de «clandestina» a «Hoja del Lunes»* (18 d'agost 1980).

67. Vegeu J. GARCIA SOLER, *Els disset anys de «Radio-scope» a «L'Hora»*, 45 (1979), pàg. 29; Jordi VIDAL, *«Radioscope». Disset anys d'esperit català a «L'Esplai»*, 43 (1980), pàgs. 7-9; i el citat Salvador Escamilla, en

«D'Ací i d'Allà» o «Catalunya a l'abast» de l'actualitat, hi ha una variació de la temàtica, de la mateixa informació i de l'opinió. Els mitjans tècnics, però, de la ràdio a Catalunya no han tingut grans canvis substancials. Han millorat les condicions de reproducció i de difusió —repetidors, aparells, etc.—, mentre que el sistema d'oferir i tractar les diverses temàtiques no ha evolucionat al mateix ritme de l'avenç tecnològic.

TELEVISIÓ

La televisió és el darrer mitjà de comunicació de masses que s'ha posat en funcionament i que disposa d'una incidència en augment constant. Posseeix l'enorme avantatge de l'absència d'un doble codi de comprensió. Per endinsar-s'hi plenament n'hi ha prou amb l'oïda i la vista. Està presidida, com en una conversa, pel binomi so-imatge. Al receptor, però, li manca mobilitat —l'aparell, a diferència de la ràdio, ha de ser forçosament, per ara, fix—. A l'espectador, també a diferència de la ràdio, se li exigeix una plena atenció i, per tant, que, com a tal, no es dediqui a cap altra labor.

Comptades són, al nostre país, les llars que no disposen, com a mínim, d'un aparell receptiu de televisió, al cap dels vint-i-quatre anys de la inauguració oficial de TVE (Televisió Espanyola), monopoli estatal tot i la recent estructuració en societat anònima.

La introducció del català a TVE, en els seus programes per a Catalunya fets des dels estudis de Miramar, inaugurats el 14 de juliol de 1959, comença el 1964 quan es retransmet una cançó en català i el 24 de setembre quan en el programa «Teatro Catalán» es presenta *La ferida lluminosa* de Josep M. de Sagarra. Des d'aquesta data fins al 1967 es disposarà d'una hora setmanal en català. El 1967 neix «Mare Nostrum» i seran ja dues hores.

les seves memòries del programa, publicades al llibre-cassette *Nadals a la memòria*.

setmanals en la nostra llengua. El 1974 s'arriba a 13 hores mensuals de programació en català, amb els espais: «Giravolt», «Musical Català», «Nova Gent», «Taller de Comèdies», «Lletres Catalanes», «Mirador» i l'informatiu «Miramar regional». El 1976 neixen més espais i són ja 38 les hores mensuals en català: «Tot art», «Català amb nosaltres», «Terra d'escudella» i «Temps de cançons». El 1977 la xifra augmenta a 54 hores mensuals, amb programes que cada vegada tenen una incidència més forta: «Personatges», «De bat a bat» i «Miramar esportiu». I el 1978 s'arriba a 60 hores mensuals amb: «Cita a mitja tarda», «Crònica», «Crònica esportiva», «Signes», «Catalunya i Balears, avui», «Vostè pregunta», «Escenari», «Els museus» i «Les nostres coses».⁶⁸

Respecte a la quantitat d'hores programades en català, cal preguntar-se, com ho fa Marina Subirats,⁶⁹ sobre quines són aquestes hores. La pregunta no pot ser més pertinent, car la quantitat s'ha de relacionar amb el percentatge de tele-espectadors que poden seguir els programes. En el nostre cas hem de constatar que les hores de televisió en català corresponen a les de més baixa audiència: les de la sobretaula dels dies feiners i, en diferit, pel segon canal —UHF—, les hores inhàbils de la nit. Veiem, doncs, com la xifra enganyosa d'un creixement constant (d'una hora setmanal el 1964 a 60 hores mensuals el 1978) no s'adiu a l'ideal tantes vegades reclamat⁷⁰ d'un canal català, tan important com

68. Dades extretes de Xavier FEBRÉS, *Ara que ja vint anys. Televisió a Barcelona* a «Serra d'Or» (juliol-agost de 1979), pàgs. 444-449. Quadre a la pàg. 446. (*La llarga marxa dels programes en català a TVE*).

69. *Televisió: la gran enganyifa* dins *La utilització del català. Entre la precarietat i la normalització. El català als mitjans de comunicació* a «Saber», 1 (febrer 1980), pàg. 41.

70. Sempre que hi ha hagut una acció cultural de projecció pública, des d'una humil conferència fins a les *Conclusions del Congrés de Cultura Catalana*, tot passant per l'*Informe sobre l'ús oficial del català* del mateix Congrés, s'ha remarcat la imperiosa necessitat de catalanitzar la televisió. I la premsa ha recollit profusament aquesta necessitat: Vegeu J. A. BENACH, *Autonomia a la televisió. Una qüestió de fons* a «Serra d'Or» (juliol-agost 1979), pàgs. 443-444; J[ordi] M[aluquer], *Els mitjans de comunicació: televisió* a «Avui» (13 d'abril 1980), pàg. 4; Josep M. FIGUERES, *Per una Televisió Catalana* a «Punt Diari» (11 de novembre 1979), pàg. 4; Ernest

el primer actual, que cobreixi tot el territori de parla catalana, i no com el segon, que no disposa encara d'una presència efectiva arreu del Principat.

Analitzar el contingut dels programes és una tasca que caldria emprendre també en la línia de valoració ideològica i de qualitat. Assenyalem, només de passada, que l'opinió unànime és que la dignitat, la presentació i la qualitat general dels programes fets a l'àrea catalana, tot i la manca de mitjans tècnics i econòmics, superen els realitzats des de Madrid.⁷¹ D'altra banda, Anna Balletbò resumeix els principals trets negatius de la TVE a Catalunya i en català amb els següents mots: «...la programació catalana ha estat sempre condicionada per importants limitacions, tant de tipus polític i organitzatiu com de programació. Horaris improcedents i poc accessibles al públic, falta de cobertura del canal U.H.F., la qual cosa redueix enormement la importància de les repeticions dels programes catalans. Falta d'autonomia de la programació catalana en relació a la programació general de RTVE, etc.»⁷²

El panorama no pot ser més desolador pel que fa a la televisió oficial. S'han remarcat a bastament els seus efectes negatius i, per acabar-ho d'adobar, els mateixos treballadors del mitjà van elaborar l'«Informe Miramar»⁷³ on expliquen els desgavells de l'empresa i proposen la solució de recanvi que passa per una pro-

LLUCH, *Televisió catalana, ara mateix* a «Punt Diari» (26 d'agost 1980), pàg. 9.

71. Vegeu, a títol de mostra, tres articles corresponents als anys 1978, 1979 i 1980 que destaquen la constant crítica de fons exercida dintre de la RTVE i no precisament per part dels comentaristes habituals —Baget, Desumbila, Lasa...—: Josep SANTAMARIA, *Amb l'objectiu de privatitzar-la. Volem ensorrar la televisió pública* a «Treball» (10 de març de 1978), pàgs. 10 i 11. J. ALAMIDA-M. PRATS, *Si el futur no s'esguerra així serà la nostra televisió* a «L'Hora», 36 (1979), pàgs. 6-10; Xavier CAPDEVILA, *Televisió a Catalunya. A la neteja de Miramar* a «L'Hora», 66 (juny de 1980), pàgs. 26-30.

72. Anna BALLEBÒ, *Televisió catalana i diglòssia televisiva* a «Saber», 1 (febrer de 1980), pàg. 42.

73. *Informe per a una televisió nacional de Catalunya* (Barcelona, 1980).

funda reestructuració interna. Una solució que l'organisme de RTVE no pot donar-se ella mateixa i que espera que li vingui del govern... mentre aquest es fa el sord i el mitjà es va degradant constantment.

Al marge de l'oficialitat, la iniciativa privada s'està movent, amb esperit combatiu, per fer una o unes televisions catalanes. Fins ara quatre empreses privades protagonitzen aquesta lluita que ha tingut ja uns efectes vistosos.

Cronològicament la primera empresa privada a actuar va ser «Tele Riviera Corallo», promoguda per gent de l'Estat italià, concretament de l'Alguer. Segons el diari «Avui» va començar les transmissions el 10 d'abril de 1980,⁷⁴ amb un capital de 10 milions de pessetes i 114 socis, i seguint la normativa legal italiana que permet les televisions privades. D'aquesta empresa no se n'han tingut més notícies al Principat, tot i disposar d'un setmanari connectat directament amb una futura emissora privada de televisió.⁷⁵

Una altra empresa, de Cardedeu, es va donar a conèixer quan el 7 de juny de 1980 va transmetre una cantada d'havaneres feta l'1 de Maig davant l'ajuntament de l'esmentada ciutat. Els seus promotors explicaven arran de l'esdeveniment: «Nosaltres volem un model de televisió que, salvant les diferències, tingui la mateixa relació entre, per exemple, la revista local "Missatge" i el diari "Avui" de difusió nacional i d'homologació superior».⁷⁶ La senzillesa tècnica, el poc capital utilitzat —un milió i mig de pessetes tan sols— i l'ajuda d'uns professionals italians i suïssos van possibilitar que Cardedeu fos la peonera de la televisió lo-

74. *L'Alguer. El 10 d'abril, primera emissora de televisió en català a «Avui»* (30 de març 1980), entrevista de R. Serra a R. Caria.

75. «L'Esplai», dependent de «Promotora de Televisió Catalana, S. A.». Amb tot, l'«Avui» n'ha fet esment fa poc: *La televisió algueresa cerca la identitat catalana* (17 d'agost 1980), pàg. 24; entrevista de Salvatore Opes a Antoni Lubrano, Gege Russino i Ignasi Spiga.

76. *Cardedeu: una important experiència pilot de TV local a «Avui»* (13 de juliol 1980), pàg. 33; entrevista d'A. Abril a J. Rodri.

cal a tot l'Estat espanyol,⁷⁷ malgrat el precedent citat que es limitava al poble de Cardedeu i se cenyia als aspectes artístic i experimental. La televisió de Cardedeu es proposa emetre normalment a partir de l'11 de setembre de 1980.

La tercera empresa és «Ràdio i Televisió per Catalunya, S. A.». Va començar a retransmetre l'11 de juliol de 1980 a Figueres,⁷⁸ amb la particularitat que els ciutadans de l'Alt Empordà la podien seguir connectant amb el canal 52 —UHF—. Com la de Cardedeu, també aquesta ho programava tot en català. L'emissora de Figueres, però, fou precintada pocs dies després per ordre governamental, sense tenir en compte que la Constitució de l'Estat espanyol garanteix la llibertat d'expressió i que el poder judicial ho havia ratificat en anul·lar la disposició de l'executiu de segellar l'emissora radiofònica «Ona Lliure».⁷⁹ La Presidència del govern va justificar la seva ordre al·legant que abans de l'any 1983 es determinaria la normativa sobre l'ús de la televisió privada a Espanya i que, de moment, mentre això s'espera, tot ha de romandre com fins ara.

El darrer intent, i l'inicial en el temps, tot i que no ha emès, és «Promotora de Televisió Catalana, S. A.» la qual ha estat més notícia periodística pels foscos precedents dels seus capda-

77. A. Ricos, *La televisió a Cardedeu* a «Missatge», 119 (Cardedeu, juny 1980), pàg. 7.

78. E. M., *La TV privada irrumpe en Catalunya* a «Hoja del Lunes» (21 de juliol de 1980).

79. Emili PRADO, *El desenvolupament de les ràdios lliures a Espanya* a «Anàlisi», 1 (juny 1980), pàgs. 155-167. Prado escriu: «(...) el 15 de maig de l'any 1979 [«Ona Lliure»] és precintada per segona vegada (...) L'ordre de clausura prové del jutjat d'instrucció número tres de Barcelona a instàncies d'una denúncia efectuada pel governador civil de Barcelona. (...) Pocs dies després el jutge archiva el cas per manca de proves i ordena el desprecintatge de les instal·lacions de l'emissora el dia 28 de maig de l'any 1979. Era la primera victòria legal del moviment de ràdios lliures. (...) El dia següent «Ona Lliure» torna a estar en antena, però la Direcció General de Radiodifusió i Televisió no està disposada a acceptar la derrota i el dia 30 de maig, minuts després de les 11 hores de la nit, els funcionaris del Ministeri de Cultura, acompanyats per inspectors de policia, precinten novament l'emissora» (pàgs. 161-162).

vanter i pels escàndols interns, que no pas pels seus mòbils i objectius.⁸⁰ El projecte consta de la recollida de capital —actualment té prop de 200 milions que pertanyen a 10.000 accionistes— i de la consolidació del mateix projecte: compra de terrenys per a estudis, possible realització d'emissions susceptibles de ser venudes a tercers en espera del permís oficial d'actuació, etc.

En conjunt, l'acció de l'empresa privada en el camp de la televisió és típica de la resistència cultural catalana. Moltes empreses catalanes han nascut d'aquesta manera: la distribució de llibres, la producció de discos, editorials, revistes, llibreries... i fets tan importants per al redreçament com el diari «Avui» o el Congrés de Cultura Catalana. Per ara, la televisió privada catalana ha d'afrontar una complexa problemàtica: és privada i, com a tal, no té el consens de tothom, s'ha d'inserir en el context general d'una hipotètica llei espanyola, i finalment és catalana. I en aquest últim punt rau la dificultat essencial. Mentrestant, la Generalitat actua amb discreció, el Parlament encara s'ha de pronunciar, hi ha la promesa estatutària d'un tercer canal... i Catalunya disposa d'unes poques hores mensuals de televisió en la seva pròpia llengua.

La reivindicació catalana de la televisió, escriu Joaquim Ferrer, és un clam unànim i urgent: «Crec que convindria llançar una campanya cívica a favor d'aquesta reivindicació catalana que és la televisió i no oblidar que la base de la nostra força està en la decidida actitud de redreçar-nos com a poble i no permetre que es perpetuïn unes formes d'agressió que boicotegen el nostre dret, en aquest cas que Catalunya tingui televisió catalana». En consonància amb aquest manifest, un grup d'entitats ha iniciat ja una gran recollida de signatures amb un lema ambiciós i pràctic: «Volem la ràdio i la televisió catalanes... ara! 1980».⁸¹

80. Vegeu, Joan CATA, *Els comptes no són del tot clars. Sarau a «Promotora de Televisió Catalana, S. A.»* a «L'Hora» (15 de juliol 1980), pàgs. 37-38.

81. Joaquim FERRER, *Una reivindicació catalana: la televisió a «Avui»* (30 de gener 1980), pàg. 3.

82. Fulls informatius editats la primavera de 1980 a Barcelona. S'hi

Com es va dir al «Debat per una televisió nacional catalana», organitzar pel Club Ramon Muntaner el 16 de juny de 1980, el tercer canal és una falsa esperança per a Catalunya. Cal la televisió catalana, i en un canal assequible, el primer, amb una programació digna, suggestiva, interessant, amb mitjans i dotacions, feta amb un horari complet i amb uns pressupostos no tan sols idiomàtics sinó de contingut. La responsabilitat oficial —Generalitat, Parlament, partits polítics...—, privada —entitats, promotors de televisió, etc.— i particular, obliga a plantejar batalla per la televisió, aviat i amb un bon armament. Cal una estructuració del mitjà i ara és el moment d'efectuar-la. I tot això, com va afirmar Fèlix Cucurull a l'acte esmentat, sense claudicacions i sense mentalitat de vençuts.»

CONCLUSIONS

En l'exposició present hem esbossat diverses línies d'estudi i d'anàlisi, preàmbuls de treballs més laboriosos, ordenats i extensos que tenim actualment en curs.

* * *

Pel que fa referència a la premsa, s'ha vist la difícil situació per la qual passa. La premsa diària en català disposa de només dos diaris, sobre un total de disset al Principat, i en relació als tiratges la xifra és també ben minsa: al voltant del 5 % del total de la premsa consumida a Catalunya, comptant-hi l'editada al país i fora del país. Aquesta debilitat del mercat consumidor provoca a l'estructura empresarial unes falles que motiven la seva fragilitat: són constants els moments de crisi econòmica de

adhereixen centenars d'entitats i ajuntaments i es recullen més de cent mil signatures.

83. *El tercer canal, una falsa esperanza para Catalunya* a «Tele/cXprés» (17 de juny de 1980), pàg. 19.

l'«Avui»; però amb les seves campanyes d'ajuda i salvació que han durat fins l'actualitat amb l'«Avui-2000», dirigida per Josep Espar, un dels fundadors del diari, avança amb bon peu per a la consolidació financera. Quant al gironí «Punt Diari», la seva estructura financera és també delicada i els alts costos d'explotació no són compensats, ni de lluny, pels guanys de venda, publicitat i subscripcions. Els comptes d'explotació dels diaris catalans són tot un monument de tenacitat i voluntat, amb alguna errada fonamental deguda a les imprevisions empresarials dels seus dirigents, neòfits, en general, en la gestió econòmica periodística.

La premsa diària catalana és salvada, però, per la fidelitat extrema, com ho han demostrat enquestes i ho palesa diàriament la compra, del públic lector que, tot i les desavinences ideològiques o tàctiques, manté una constància digna de qualsevol elogi pel que fa a la catalanitat. Una constància discutible des del punt de vista periodístic. Perquè es dona suport a diaris que no són els millors, comparats, en el seu contingut, amb altres expressats en llengua no catalana però que tenen una presentació, volum d'informació, etc. que els superen. Amb tot, l'«Avui», i esperem que aviat el «Punt Diari», han fet un esforç en aquest sentit: la simple comparació d'un exemplar qualsevol del març o novembre de 1976 amb els seus corresponents del 1980 permet d'observar un notable progrés en l'agilitat en la presentació i en els espais de tot tipus que s'hi han introduït. El pas final, la consolidació econòmica i els continguts escaients, encara no s'ha donat, per més que es vagi pel camí d'aconseguir-lo.

La premsa no diària especialitzada i feta sobretot a Barcelona, té també unes característiques comunes que denoten, per una banda, la seva fragilitat i, per altra, el seu servei col·lectiu indubtable. Constantment neixen i moren revistes. Per a totes sempre és difícil mantenir-se i consolidar-se. La varietat de temàtiques tractades cobreix ja diversos sectors, però cal una expansió lògica que procuri tapar les normals baixes de tota publicació. De moment es cerquen recursos externs: així «Cavall Fort» realitza campanyes de publicitat amb «la Caixa»; «Rodamón» organitza

Congressos Jovenils Catalans; «Catalunya Cristiana» compta amb la col·laboració arreu de convents, esglésies, parròquies, etc.; «Userda» es val de les múltiples convocatòries d'actes ecologistes, etc.

La difícil conjuntura econòmico-social i els elevats costos d'edició obstaculitzen la permanència d'aquesta premsa especialitzada en un mercat basat en la subscripció i que no arriba a tot el sector de públic de lectors potencialment interessats. Són ben poques les publicacions d'abast general que tenen una incidència periòdica en els punts de venda del país, perquè les cadenes distribuïdores, a causa dels seus condicionants de marge, necessiten d'una venda mínima assegurada i aquesta, ara per ara, poques publicacions l'assoleixen: «Serra d'Or», «L'Avenç», «El Correu de la Unesco», «Taula de Canvi», per les revistes mensuals, encara que moltes vegades la freqüència no és segura, i «Canigó», «La Bimba» «Trebball», etc., per la premsa setmanal.

La resta de publicacions de caràcter general té sovint uns suports de particulars, entitats, associacions, ens polítics que invaliden la seva articulació i l'anàlisi estrictament periodística: són publicacions sostingudes per una agrupació que dona ajuda econòmica, uns subscriptors fidels —els socis de l'entitat—, que els permet d'establir una base legal de cobertura d'edició. Majoritàriament no corresponen a societats anònimes periodístiques, com és el cas d'unes poques revistes que van naixent amb la voluntat de ser presents arreu: «Ciència», «L'Avenç», etc.

Heus ací alguns títols del sector de publicacions que reben l'ajuda d'entitats diverses: el «Butlletí del Parlament» i el «Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya», de la Generalitat; el «Butlletí d'Escacs», de la Federació Catalana d'Escacs i de l'Institut Català d'Escacs; «Qüestions de Vida Cristiana», de l'Abadia de Montserrat; «Muntanya», del Centre Excursionista de Catalunya; «Cultura» (Valls), de l'AAEEMI; «Union» (Reus), de la Unió de Cooperatives; «L'Esparver» (Sallent), del Foment Arqueològic Excursionista Sallentí; «Administració Pública», «Retalls», «Anàlisi», «Universitas Tarraconensis», de la Universitat; les dotzenes i dotzenes de butlletins d'informació municipal (Valls, Sant

Cugat, etc.), dels ajuntaments; les múltiples revistes de caire polític i de caràcter local: «Banyoles Socialista», «L'Empordà Republicà», etc.; «Fullaraca», «La Tomaquera», dels moviments ecologistes...

Una publicació que habitualment es fa ressò de la vida periodística catalana, «El 9 Nou» (Vic), el juliol-agost de 1980 ha donat notícia de les següents noves publicacions: «Tasca», revista mensual d'ERC a la comarca, «Som» i «Nostra Dansa», dues publicacions sardanistes (de Barcelona i Manlleu, respectivament), «Taradell», «Butlletí Municipal número 6» i «Ciència», nova revista catalana científica. Aquesta mostra revela la vitalitat de la premsa, limitada en difusió (generalment destinada a una petita zona geogràfica, amb tiratges que difícilment ultrapassin els dos o tres mil exemplars), però d'una incidència remarcable en ser un òrgan periodístic d'una comunitat. Des de Calcella, amb «La Tralla», fins a Blanes, amb «Recull», passant per Tortosa, amb «Informes Ebre», o Mataró, amb «El Maresme», i Figueres, amb «Hora Nova», la premsa catalana comarcal manté una decidida presència informativa, crítica i de denúncia, que la fa ser una observadora decidida de la realitat, un jutge de la polèmica actualitat i un element important en l'enriquiment de l'opinió pública de les comarques.

La problemàtica dels tres tipus de premsa catalana: la diària, l'especialitzada d'abast general i la comarcal, té una tipologia ben definida i uns aspectes negatius diferents entre tots ells (no compten les dotzenes i dotzenes de butlletins interns d'entitats de tota classe i amb temàtica estrictament informativa). Una legislació activa a favor de la premsa permetria que aquesta donés un decidit pas endavant en ajudar-la indirectament. Així, promoure per llei les subscripcions institucionals (biblioteques, escoles, centres d'ensenyament, entitats, llars de jubilats, etc.), seria un element de catalanització de la societat, una promoció propagandística de la publicació i una ajuda econòmica indubtable en ser subscripcions garantides i continuades. D'altra banda, estimular la premsa diària en català amb ajudes directes —subvencions— o primades —paper, nombre d'exemplars venuts, etc.—, pot sem-

blar discriminatori respecte a la premsa no catalana, però un observador atent que s'hagi llegit *Catalunya sota el règim franquista. Informe sobre la persecució de la llengua i la cultura catalana pel règim del general Franco*,⁸⁴ o senzillament hagi viscut els difícils anys de la postguerra, considerarà obvi i indiscutible que la Direcció General de Mitjans de Comunicació, dependent de la Conselleria de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya, pressioni per tal que es faci immediatament:

1) La Llei de Premsa Catalana; 2) el Pla d'Urgència per al manteniment de la premsa catalana; 3) l'Inventari de les publicacions catalanes; 4) una col·laboració oficial en l'organització d'una «Associació de la Premsa no diària catalana», i 5) un encoratjament, des del poder, de tots els estímuls per a la consolidació i l'augment en la penetració de les nostres publicacions dintre de l'àrea catalana.

És clar que sense la catalanització total de la societat, en els aspectes tantes i tantes vegades reivindicats —ensenyament obligatori i total en la nostra llengua, presència activa del català al carrer, al cinema i a la televisió, vida pública en català, etc.—, poca cosa podrà fer la premsa, tot i ser considerada com un element decisiu en la catalanització del país.

Estem d'acord que la manca d'ajudes prové de l'absència de fons i de dotacions econòmiques en els pressupostos de la Generalitat, però no només hi ha d'haver declaracions oficials en aquest sentit. Cal una política de recuperació ferma i basada en l'anàlisi de la realitat. Així, la premsa no diària hauria de constituir-se en un ens que agrupés les publicacions amb característiques i objectius més o menys semblants, és a dir seguint uns prototipus que serien «Regió-7», «El Maresme», «Hora Nova», «El 9 Nou»... perquè té molt poc a veure un setmanari de difusió comarcal com «Nova Tàrrrega» amb un d'abast general com «Catalunya Cristiana», i una publicació especialitzada en lletres com és «Els Marges» amb un setmanari humorístic i esportiu com «La Bimba».

En els diversos debats i conferències en els quals hem pogut

84. Edició confeccionada per Josep Benet (Barcelona 1979, 2 ed.).

participar," hem observat la necessitat col·lectiva d'actuar, però per fer-ho amb eficàcia cal estructurar d'una vegada tota la problemàtica a les envistes d'una solució de conjunt que no és el remei miraculós d'una Generalitat (a) «La Repartidora», sinó una adequació als mitjans, als serveis oferts i a la progressiva catalanització de la nostra societat.

* * *

Pel que fa referència a la ràdio, cal observar la innata tendència a la catalanització. A les pioneres Ràdio Olot, Ràdio Figueres i Ràdio Girona es van afegint una colla d'emissores d'índole local i també programes en català de les emissores d'abast general. No obstant això, encara hi ha un llarg camí a recórrer abans d'arribar a la plena catalanització del mitjà. S'ha comentat, ja moltes vegades, sense veure'n resultats, la necessitat d'ampliar l'audiència de «Ràdio-4», del Barcelonès a tot el Principat, i d'establir una legislació oportuna i favorable a les Ràdios Lliures. Els ajuntaments van establint noves emissores⁸⁵ amb un ferm índex de catalanitat, però la manca de coordinació en una problemàtica diferent fa que per inèrcia, encara, no es doni el salt vers la plena catalanitat del mitjà. RNE (Ràdio Nacional d'Espanya) continua amb una visió folklòrica de Catalunya, com ho palesen els seus programes: «Els Museus de Catalunya», «Paraula i Pensament», «La Veu de la Sardana» i «Música Viva». Ràdio-4 ha hagut d'encetar una línia de participació d'altres emissores comarcals mentre no arribi el moment de la seva cobertura nacional. Així, connecta amb «La Veu del Mediterrani» (Tarragona), Ràdio Ter (Girona), la Veu de Lleida (Tàrraga), Ràdio Ebre (Tortosa), Ràdio Joventut d'Igualada i Ràdio Móra d'Ebre, una bona colla d'ho-

85. «Taula Rodona sobre la premsa catalana actual». Associació de la Premsa de Barcelona (22 de febrer 1979). «Setmana de la Premsa Catalana». Xarxa Cultural (11 a 15 de febrer 1980).

86. Ultra els esmentats preparen noves emissores: Amposta, Ripoll, Parets del Vallès, Santa Coloma de Gramenet, Alella, Badalona, Sant Cugat del Vallès i Sant Pere de Ribes.

res en uns programes de gran impacte i incidència.⁸⁷ Amb tot, aquesta lloable iniciativa no és encara l'ideal.

Malgrat això, la ràdio és, dels tres mitjans analitzats, el que té les millors perspectives, a curt termini i ara per ara, d'arribar a ser un excel·lent vehicle per a la normalització. És, però, el més descurat a nivell de sensibilització professional i popular. Demana, per tant, una profunda transformació del conjunt d'elements que s'hi refereixen.

* * *

La televisió és el mitjà, com hem dit, de més ràpida expansió i amb perspectives tècniques més àmplies (color, cable, satèl·lits, vídeo, aparells auxiliars...). El 1972 existien al món 8.112 diaris, 24.240 estacions de ràdio i 21.000 estacions de televisió segons xifres de la UNESCO.⁸⁸ Si recordem que la televisió és l'últim mitjà de comunicació social a aparèixer, aquestes xifres demostren que el seu creixement és el més gran en tota la història de les comunicacions humanes. D'altra banda, la seva audiència és tan immensa que arriba a unes cotes sense comparació amb les dels altres mitjans. Davant d'aquesta situació és evident que la televisió catalana ha de ser una de les prioritats de la nostra lluita nacional.

Avui la programació en català de RTVE admet una varietat de gèneres en uns espais que tenen de vegades una gran acceptació, com són «Vostè pregunta» i «De bat a bat», per la seva incidència en la realitat del país i perquè analitzen temes especialment crítics. Els programes actuals són: «Carta d'Ajust», «Crònica Esportiva», «Signes», «De bat a bat», «Les nostres coses», «Barcelona RTVE», «Anella», «Crònica», «Entre nosaltres», «Als Quatre Vents», «Musical Express», «El món en català», «Gran Teatre», «Les nits de la tieta Rosa», «Els Museus», «Cantem», «Vostè pregunta», «Novella», «Lliçons de català» i «Quitxalla».

87. «Sintonia», 46 (juny de 1980), pàg. 23.

88. Dades fetes públiques arran del 8è. Congrés de la OIP a Hèlsinki el 1976.

i pel segon canal, «Crònica 2».⁸⁹ Malauradament, les hores dolentes de programació, la manca de llibertat, els magres recursos econòmics i llur pèssima administració —la cèlebre política dels lloguers—, que duria al carrer els directius en cas de ser una empresa privada, o al camp de concentració en cas de trobar-se en un país dictatorial, l'economia centralitzada... fan que, a casa nostra, la televisió sigui un monumental desori. La RTVE resisteix totes les crítiques populars i polítiques, tots els embats erudits i de professionals, manté una numantina actitud contra els mateixos numantins que només pot conduir a la pèrdua de credibilitat del mitjà i al continuat desnivell econòmic. Aquest mal funcionament per totes bandes, de la televisió oficial, demana urgentment una regulació administrativa i un control eficaç de la política informativa de casa nostra.

Caldrà esperar que la fusió de les dues campanyes per una televisió catalana⁹⁰ incideixi d'una manera plena en la necessitat de transformar la televisió, sigui reclamant «ara!» un canal autòcton, el primer, sigui exigint de seguida el segon, com proposen alguns partits parlamentaris. La interrelació de tot un poble, amb les entitats més representatives al davant, les forces polítiques i la mobilització ciutadana, potser assoliran el control d'un mitjà que si bé ha tingut un increment de les seves emissions té encara un públic potencial i real català que espera i desitja la seva transformació interna. La recent disposició autoritzant la publicitat en català⁹¹ és ja una petita conquesta en la normalització.

Tan sols amb aquesta pressió en un triple front —oficial i polític, amb la postura de la Generalitat i el Parlament; institucional, amb les entitats del país, i popular, amb la recollida de signatures i l'agitació ciutadana— es podrà realitzar la voluntat col·

89. «Sintonia», núm. cit., pàg. 37.

90. L'encapçalada per entitats populars com GALLCA, Consells Populars de Cultura, Xarxa Cultural, IPECC, etc. i la del Club Ramon Muntaner. Vegeu: *Una campanya per a tots els catalans* a «Canigó», 671 (16 d'agost 1980), pàg. 5.

91. D'ençà de l'1 d'octubre de 1980 («El Noticiero Universal», 4 d'octubre de 1980).

lectiva de disposar d'una mitjà lliure, com les ones —l'èter també ho és—, d'una regulació de les televisions privades i locals, d'una legislació per a la RTVE i del traspàs d'un canal televisiu a la Generalitat, com a govern representatiu que és, segons la Constitució i l'Estatut vigents.

JOSEP M. FIGUERES

anem a veure llibres

**Proposta d'aprofitament didàctic
de la visita amb alumnes
a una exposició de llibres**

A cura de Josep M. Figueres

*Departament de Cultura de la,
Generalitat de Catalunya*

SUMARI

Objectiu.
Abans de la visita.
Durant la visita.
Després de la visita.
Valoració de conjunt.
Dades auxiliars: qüestionari als alumnes.
Bibliografia.
Catàlegs, Revistes, Manuals.

les del segle XX, té un paper essencial entre els mitjans de comunicació que es produeixen pels avenços tecnològics. Els serveis públics catalans de col·laborar en la difusió i la realització de les exposicions itinerants sobre el llibre per a les biblioteques i llibres editats a Catalunya, etc. Aquestes notes volen fer una sèrie de propostes metodològiques per a un millor aprofitament de les visites i acompanyar els seus alumnes a l'exposició.

Contingut d'ensenyament determinada: llengua, literatura, art, història i geografia. És una matèria interrelacionada i, òbviament, cal incidir-hi en tots els aspectes d'una matèria concreta. Abans de la visita caldrà preparar el programa, a comentar alguns dels aspectes que es tractaran i incidir verbalment damunt els alumnes en un intent de fer-los prendre consciència de la importància de la llegenda feta l'exposició, juntament amb un diàleg a la vista de diversos treballs que també comentarem.

Objectiu: ensenyar llibres diversos a potencials receptors, persones en evolució, per tal de facilitar uns mecanismes de lectura als lectors amb plena capacitat per a valorar, opinar,

ABANS DE LA VISITA

Abans de la visita d'un conjunt d'alumnes a una exposició de llibres, caldran uns comentaris centrats en els següents aspectes:

- El llibre. Intencionalitat. Història. Característiques.
- L'autor. L'editor. El distribuïdor. El llibreter. El crític.
- La biblioteca.
- Cultura escrita i cultura visual. Paper actual del llibre.
- El llibre infantil. Definicions. Camps que abasta.
- Evolució del concepte de llibres per a infants. Del llibre mitjà per aprendre, al llibre vàlid per ell mateix. Del llibre «instrument» científic, al llibre literari o artístic.
- La imatge/il·lustració en el llibre infantil.
- Autors i temàtiques de llibre infantil.

El programa seria molt extens i sens dubte no hi hauria temps en diverses classes per a elaborar-lo amb profunditat. Anotem, però, uns quants recursos centrats en les següents direccions:

1) Crear l'atracció per l'exposició. Qui espera una sorpresa, hi pensa sovint; quan la veu, la valora encara més. D'ací la necessitat de fer cartells als taulers d'avisos, un diari mural *pels mateixos alumnes* per tal d'ambientar l'arribada de l'exposició de llibre infantil.

2) Que alguns dels alumnes dels cursos superiors preparin algun treball monogràfic sobre els aspectes que hem enumerat més amunt, i l'exposin a tots els alumnes de cursos inferiors. El fet d'atorgar importància a l'exposició farà que encara sigui més analitzada en produir-se la visita.

3) Un treball de discussió al costat del teòric, explicatiu del professor. Cal cercar-ne els motius. Per exemple, que els alumnes portin un llibre cadascú. El que els hagi agradat o motivat o interessat més; un cop a classe, que l'expliquin.

Si el centre d'Ensenyament té mitjans, pot projectar algun àudio - visual o pel·lícula sobre el tema. Per exemple, «500 anys de llibres en català: l'aventura editorial a Catalunya.» (*) és un film que planteja diverses qüestions relacionades amb la història i l'evolució del llibre català que és d'utilitat recollir en aquesta avinentesa.

(*) La fundació Jaume I (Aribau, 185, Barcelona-21) disposa de còpies en 16 mm, que ofereix gratuïtament als centres d'ensenyament que les sol·liciten.

- Realització de la «Fira del Llibre» a l'escola. En col·laboració amb la llibreria del barri i fer venda. O només amb tots els alumnes i una hora determinada dedicada a fer intercanvi de llibres repetits o bé lectura, etc. També fer parades el Dia del Llibre –llibreria local i convidar autors locals perquè vagin a signar obres– i que els alumnes siguin a vendre, informar, etc., sempre, però, sota el control d'una persona gran, com en totes les accions que es facin; podem anar des d'un programa de ràdio sobre el llibre (una *cassette*, un tocadiscs i la col·laboració de la classe fan meravelles) fins a una exposició d'un tema determinat tot portant els llibres els alumnes de casa seva.

El suggeriments són molts, però es tracta de racionalitzar-los, triar-ne algun i fer-lo a fons. Sempre, però, pensant que el llibre ha de fluir natural, espontani vers el nen i la nena. Hem d'acostumar-lo a tenir llibres com es poden tenir joguets. Només pel camí de la facilitat podrem assolir bons lectors el dia de demà.

Si l'escola té mitjans –professors i professores, alumnes i ganes de treballar– hom pot fer gairebé allò que es proposi. El dia de Sant Jordi es poden executar veritables proeses decoratives escollint un tema llibresc i fent que tota l'escola el respiri –només cal temps–. Una escola va triar «Jules Verne», i tota l'escola era l'escenari de les millors novel·les de l'escriptor francès. D'ací a llegir «Vint mil llegües de viatge submarí» hi havia molt poc. I menys si el llibre era –és– a la biblioteca de l'escola, o de la casa de cultura, o de la «Caixa» o de la Generalitat.

Els murs i les parets de l'escola són un altre mitjà que demana a crits la utilització per a la promoció del llibre. Fer un mural monogràfic sobre un tema concret ambiental i prepara l'esperit envers allò que es farà. Si l'escola vol visitar l'exposició pot preparar classes, murals, etc. Veurà com el resultat final és força més positiu.

I si els alumnes segueixen, hom pot continuar aquesta tasca al BUP o FP tot incrementant l'exigència de l'obra feta. Potser una editorial especialitzada en llibre infantil publicaria el treball que han fet –en prosa imaginativa, en poesia, en recerca local, etc.– uns nois que van començar per veure una exposició de llibres acompanyats d'un professor que estimava els llibres i volia que els alumnes fossin persones amb criteri propi i opinió personalitzada, i no robots capaços únicament de repetir dades apreses memorísticament o imitar pautes de comportaments segons plataformes àudio-visuals.

Dades pràctiques:

- Visitar l'exposició en grups petits. Mai tota l'escola. Una gornació de 200 o 300 nens i nenes, o més, no rendeix senzillament perquè no pot escoltar, ni pot llegir o veure detingudament. Prou feina té a «entrar», «empènyer», «sortir»...
- Dir que els llibres són per mirar i tocar. Tocar no vol dir estripar ni ratllar, vol dir agafar i fullejar, remirar, etc., per poder llegir més endavant amb calma.
- Cada alumne ha de disposar d'un qüestionari semblant al que veureu més endavant al capítol *Dades auxiliars* fet amb anterioritat pel professorat i repartit a la mateixa sala abans de visitar l'exposició. El fet és important perquè concentra l'atenció de l'alumne i fixa la concentració visual i mental en el tema.
- L'exposició ha vingut a la ciutat, al poble, per a ser visitada i perquè contribueixi a un enriquiment de la labor quotidiana del professor. No pretén suplir, sinó sumar. En aquesta intenció serà el mestre qui podrà disposar d'un conjunt d'idees pròpies per a aplicar als seus alumnes. Trametre la seva experiència al Servei del Llibre pot ajudar a enriquir les demandes que facin altres ensenyants sobre el tema.

UN LLIBRE ÉS PER A SER LLEGIT. LA BIBLIOTECA A L'ESCOLA FACILITA LA FORMACIÓ INTEGRAL. CADA ALUMNE, UN CRITERI. LA SUMA, UNA HARMONIA. TREBALLAR PLEGATS EN EL MÓN DEL LLIBRE ÉS UNA EXCURSIÓ PER LA VIDA.

DESPRÉS DE LA VISITA

S'ha de defugir la típica elaboració del treball redaccional fet individualment i que reitera tòpics; l'alumne ha visitat l'exposició i n'ha d'opinar a classe. Hom pot centrar la conversa des de molts nivells:

- Quantitat de títols aplegats a l'exposició. Representativitat. Interès cultural i social.
- Qualitat artística. Portades, pàgines interiors, il·lustradors, il·lustradores, estils, tècniques, colors...
- Temàtiques: narrativa de ficció, narrativa realista, llegendes, poemes, *comics*, contes populars... Lligam entre tècnica i temàtica: *comic*-ficció, poema-imaginació, narrativa-realitat, etc., fent observar les grans distàncies entre els autors de països diferents.
- Finalitats de la mostra a nivell didàctic, editorial, artístic...

BIBLIOGRAFIA

1474-1974. *L'aventura editorial a Catalunya. Comemoració dels 500 anys del primer llibre imprès en català. 1474-1974. L'aventura editorial a Catalunya.* Nadala Lluís Carulla. Barcelona. 1972.

Conté un extens text de Joan Fuster i un assaig de cronologia que, conjuntament amb altres materials, ofereixen una bona perspectiva del llibre català.

DIAZ-PLAJA, G.. *El libro, ayer, hoy y mañana.* Salvat. Barcelona. 1973.

És una de les obres més assequibles i comenta esquemàticament la trajectòria del llibre, de la pedra a l'electrònica, així com les seves característiques i finalitats. A més, una bona entrevista amb l'estudiós Robert Escarpit.

ESCARPIT, R.. *Sociologia de la literatura.* Oikos-Tau. Vilassar de Mar. 1971.

Especialment interessant pel que afecta a la producció, distribució i consum dels llibres. És un volum, com els altres de la relació, breu, sintètic i amb el propòsit d'analitzar el fenomen amb visió actual.

ESCARPIT, R.. *La revolución del libro.* Alianza Editorial. Madrid. 1968. D'ençà el 1966 —quan va ser publicat a Londres— fins ara, ha esdevingut un dels llibres més llegits per qui té interès pel tema. És una visió ponderada de conjunt dels problemes del món llibresc de la segona meitat del segle XX.

MILLARES CARLO, A.. *Introducción a la historia del libro y de las bibliotecas.* Fondo de Cultura Económica. Mèxic. 1971.

Es tracta d'una reflexió documentada, curulla d'anotacions, sobre allò que indica el títol. Una bona obra pel que comporta de lligam entre el llibre, la biblioteca i la societat.

ROMERO TOBAR, L.. *La aventura de leer.* Salvat. Barcelona. 1981.

Així com els altres títols esmentats tenen una certa profunditat, tot i el to divulgatiu i didàctic, en el cas d'escollir un text per als alumnes ens decidíem per aquest per la brevetat, claredat conceptual, disseny i il·lustracions i intencionalitat essencialment adreçada a un públic ampli i heterogeni.

CATÀLEGS, REVISTES, MANUALS

Llibres en català. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Associació d'Editors en Llengua Catalana. Gremi d'Editors de Catalunya. Barcelona, 1981.

Aquest és l'últim catàleg que aplega totes les obres que es troben encara en el mercat. És de l'any 1981, fa el

número tretze i és especialment interessant l'apartat d'infantil i juvenil, amb literatura de 4 a 9 anys, 10 a 12 anys, 13 a 15 anys, teatre, religió, aficions, treballs manuals i *comics*. El 1979, any internacional de l'infant, es publicà una obra d'aquesta tipologia, però amb la temàtica centrada en el món infantil i juvenil. Es tracta de:

Llibres infantils, juvenils i didàctics en català.

Que tan bon servei ha fet als estudiosos i professionals, editada per l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, el Gremi d'Editors de Catalunya i l'«Instituto Nacional del Libro Español».

Quins llibres han de llegir els nens? Publicacions de Rosa Sensat. Barcelona. 1971. 2ona edició actualitzada el 1981.

Gràcies al Seminari de Bibliografia Infantil de «Rosa Sensat» –Associació de Mestres– que va dirigir A. Lissón, M. Mata i E. Valeri amb la col·laboració de C. Martínez en la segona edició, comptem amb una obra utilíssima, com les anteriors, tant en la primera part textual (la lectura en l'educació, orientació de la lectura, criteris de selecció i de gradació de les lectures...) com en la segona, amb la relació bibliogràfica ordenada temàticament i cronològicament al servei de qui ha d'educar i necessita dades per a la lectura d'infants i joves.

Revistes.

Al costat del «Butlletí de la Delegació d'Ensenyament de Català» i de «Guix», cal conèixer «Perspectiva Escolar» per la gran quantitat de treballs que, de tema variat, interessen als professionals de l'ensenyament. En especial els num. 43 («La literatura infantil») i 22 («La Biblioteca a l'Escola»). Darrerament s'ha encetat la publicació del «Full d'Informació a les Escoles», editat per la Direcció General d'Ensenyament General Bàsic, del Departament d'Ensenyament de la Generalitat, que es tramet gratuïtament a tots els centres d'ensenyament que el sol·liciten. També la publicació «Cuadernos de Pedagogía» ha dedicat un número quasi monogràfic, el 36, a la literatura infantil. El núm. 66 duu com a lema «La enseñanza de la literatura».

Manuels de lectures auxiliars.

Són auxiliars de les matèries de literatura i n'hi ha una gran varietat al mercat. Sense afany d'exhaustivitat n'esmentarem només tres:

BROCH, Alex. – *Joc d'asos*. La Magrana. Barcelona. 1981.

CASALS, G. – LLANAS, M. – PINYOL, R. – SOLDEVILA, Ll. – *Garba. Antologia de textos literaris catalans*. Edicions 62. Barcelona. 1981. (amb exercicis).

CASALS, G. – LLANAS, M. – PINYOL, R. – SOLDEVILA, Ll. – *Solc. Literatura catalana amb textos comentats*. Barcelona. 1980. (amb exercicis).

guies de lectura apropiades a l'edat escolar és altre bon mitjà, al costat de l'essencial enriquiment de la biblioteca que, d'una forma periòdica, ha d'organitzar alguna activitat per a centrar l'atenció de l'entorn. Un concurs literari, unes projeccions d'àudio-visuals, uns sorteigs amb motiu del dia del llibre, unes xerrades amb grapa, àudio-visuals, titelles, etc., apropiaran indubtablement el llibre al seu destinatari natural.

Afortunadament, disposem d'uns catàlegs especialitzats amb la producció del llibre infantil. El professor que vulgui aprofundir en la temàtica pot incidir directament en aquestes obres per tal de preparar les relacions de títols de què ha de disposar la biblioteca.

DADES AUXILIARS: QÜESTIONARI ALS ALUMNES

Dades auxiliars per a un qüestionari adreçat als alumnes visitants de l'exposició o lectors d'un llibre infantil o juvenil.

Sobre la visita a l'exposició:

- Tipus de llibres presentats.
- Quins autors dels vistos coneixeu?
- Quins heu llegit?
- Comentari sobre les portades observades.
- De tots els autors, escollir els més importants per a vosaltres. Justificar la tria.
- Impressió personal de la visita.
- Presentació de l'exposició (ordenació, visibilitat, etc.).

Sobre la mostra, escolliu un llibre, llegiu-lo i contesteu:

- Descripció del contingut argumental.
- Descripció lletra, color, dibuix...
- Què en sabeu, de l'autor?
- Què és la literatura a partir de la lectura d'aquest llibre?
- I la literatura infantil i juvenil?
- Per què serveix un llibre?
- Valoració personal de l'obra llegida.

A partir del treball efectuat ha de quedar un pòsit en la ment dels alumnes, gràcies al qual se seguirà a la biblioteca del centre, o de la ciutat, la constància de la lectura.

Si s'ha despertat l'interès i s'ha comprovat una eficàcia, el professor pot convidar autors de llibres infantils, escriptors i il·lustradors, a realitzar una xerrada al centre d'ensenyament, seguida d'un col·loqui on apareguin les diverses facetes que tenen una funcionalitat en el món actual: tipologia del llibre, els drets d'autor, la distribució, el ressò en els mitjans de comunicació, la temàtica i el seu tractament, etc.

També es pot encarregar a un grup d'alumnes l'elaboració d'un reportatge per a la revista escolar, si existeix, i, segons la categoria intel·lectual dels estudiants i els mitjans tècnics, es pot realitzar un opuscle-llibre fet per alumnes i destinat a tota la població infantil de l'àrea.

Exemples:

- Recull de llegendes locals.
- Història de la nostra ciutat.
- Fauna de la nostra comarca.
- Flora de la nostra comarca.
- Guia turística de la ciutat/comarca.
- Antologia poètica. Autors locals o autors foranis que han escrit sobre la ciutat/comarca.
- Recull de refranys, dites, costums... locals.

Els temes són múltiples i les experiències realitzades han demostrat que un grup de p.e., vint alumnes conscients i ben preparats, amb un professorat eficient, poden desenvolupar, en el decurs d'un any escolar, treballs ben útils per a la seva formació i, de retruc, de veritable importància bibliogràfica i cultural.

VALORACIÓ DE CONJUNT

No n'hi ha prou a dur els alumnes a l'exposició, tot i que és una acció fonamental per donar a conèixer el patrimoni bibliogràfic infantil en català a lectors que de bon segur no el coneixeran en tota la seva amplitud, donades les limitacions òbvies de les llibreries i les biblioteques. Una política de lectura que contempli l'extensió de la permanència de l'alumne en el centre d'ensenyament vetllarà per tal de seguir dinamitzant continuadament la relació llibre-alumne. Insistir en el món de la imatge com a suport del llibre és una garantia, segons Escarpit i d'altres estudiosos, per a formar lectors sòlids en un curt termini. Proporcionar

comics, col·leccions amb més títols, etc. Es tracta de trencar la distància llibre-plafó-taula i alumne-lector, per tal que els noms d'autors, de títols, de col·leccions, de sèries, d'editors... siguin familiars als ulls dels alumnes.

Suggeriments essencials per a la primera edat.

L'arribada de l'exposició a qualsevol ciutat o poble ha de contribuir a que l'escola sigui un focus de projecció del llibre. Aquest objecte, el llibre, a cavall del fet comercial i del fet cultural, és imprescindible per a la bona marxa de la vida intel·lectual d'una societat. Els mestres han de tenir prou sensibilitat i imaginació per desvetllar l'interès de la mainada envers la seva lectura. Relacionem tot seguit una colla d'activitats que es poden fer tenint com a eix el llibre:

- Visitar una impremta. Que el regent faci una explicació sobre la història de la impressió, metodologia, diversificació actual, procediments...
- Convidar un/s escriptor/s que vinguin a parlar de la seva obra. Amb anterioritat hom haurà llegit obra seva i explicar: vida, estils, títols, tendències, moviments, bibliografia, etc.
- Realitzar exposicions parcials a l'escola per escalfar l'ambient amb temes com: natura, mar, novel·la, guerra, aventures, etc.
- Es pot incrementar la incidència tot fent una remarcada especial dins la programació d'una exposició monogràfica a l'escola. Per exemple: presentació dels llibres d'aventures relacionades amb la natura, que n'hi ha molts (espeleologia, excursionisme, muntanyisme, etc.), i que vingui algú del Centre Excursionista de la ciutat a fer una xerrada, il·lustrada amb diapositives o films per despertar l'interès directe pel tema i, de retruc, pel llibre.
- Cada alumne pot fer un conte. Tota la classe discuteix. Es tria el millor i tots participen de la seva redacció, lèxic, vocabulari, tenir cura que cada paraula vol dir expressament allò; l'altra paraula «similar», el sinònim, vol dir «una altra cosa», etc. Un cop construït el conte, rondalla, llegenda, etc., cada alumne pot fer una il·lustració seguint l'ordre narratiu de la prosa imaginativa. En finalitzar el treball, després de diverses sessions, hom pot fer una representació, una exposició, etc. També relligar-lo i donar-lo a la biblioteca.

DURANT LA VISITA

Cal pensar en l'edat dels alumnes com a dada central abans de fer els comentaris. Si per unes edats inicials cal fer un treball centrat en la imatge/color, per tal de «veure per pensar», en d'altres edats hom pot acudir a unes valoracions conceptuals de més profunditat, sense menysvalorar els aspectes cromàtics del cas anterior, perquè en definitiva el mòbil és ajudar els nens a ser lectors, col·laborar en el pas de ser analfabets a plenament lectors, evitar, en definitiva, que s'associï la lectura a un acte d'obligació escolar o a un pur gaudi o plaer.

L'exposició pot ser el pas previ a la visita a una biblioteca. Caldrà que els alumnes la facin també acompanyats dels professors, per tal que s'elimini la por, es conegui la situació, es domini el fet i es facilitin els contactes.

Per motivar a la lectura, estimar els llibres i facilitar el nexa d'unió, l'explicació haurà de ser molt directa. Pot facilitar-la el fet que el professor faci personalment i amb anterioritat una visita, per tal d'anar comentant amb els alumnes, quan sigui l'hora, els diversos llibres, autors, il·lustradors, temes... que es presenten.

Si el nombre d'alumnes és elevat, la visita es pot partir i adequar els comentaris a les edats-mitjana. Facilita la labor del professor el fet que l'exposició vingui ordenada per edats, amb la qual cosa es pot incidir ja directament damunt els alumnes d'una forma més directa.

Els comentaris no han de ser valoratius o subjectius dels gustos del professor; *han d'interessar el major nombre d'alumnes*. Si, per exemple, es comenta la dominació ideològica dels *comics* de Walt Disney com fan Airel Dorfman i Armand Mattelart (*Para leer al Pato Donald*. Mèxic, 1972. Siglo XXI), el més probable és que s'allunyi del tarannà receptiu dels alumnes. Si pel contrari arrela amb l'interès dominant dels alumnes —les llegendes de la comarca, els herois preferits...— arribarà a connectar-hi millor; aquest és l'objectiu desitjat: crear lectors. Després ja arribarà la fase de discerniment ideològic personal. De no optar per aquesta via, el més probable és que l'hipotètic lector mai no hagi de «triar», perquè s'haurà convertit senzillament en un no-lector a qui no calen criteris.

Els alumnes poden fer la visita al costat del professor, i posteriorment escampar-se per la sala tot fent un treball, en grups o individualment, que els obligui a fixar l'atenció: recerca de contes d'autors catalans, nombre de portades de llibres traduïts, per sectors, sèries de

OBJECTIU

El llibre, i especialment en aquestes darreres dècades, és un suport de cultura, al costat de les constants màgiques i els canvis de mentalitat. És voluntat dels promotors de la promoció del llibre català. Aquesta és la raó central dels projectes, al costat d'altres de llibres en català, de incidir també en l'esmentat objectiu tot oferint un moment de la visita als professors i professores que aco-

Professors que no han d'estar cenyits a una àrea de pensament... Diverses són les branques que el llibre aborda amb una visió global sense els condicionants temàtics de dedicar una estona o una classe, segons la densitat suggerim; durant la visita el professor també ha d'augmentar l'interès i l'atracció. Finalment, una visita a classe, pot haver-hi la valoració final i la realització

Aquesta *invitació a la lectura* no té un pur sentit pràctic sinó obrir camins de tot tipus en unes incipients penes, nismes propis de criteri personal que ajudin a formar, comentar, interpretar... tota obra vista o llegida.

CEUMT

La revista municipal

Edició "Catalunya". N.º 59 Febrer del 1983

Dediquem integrament l'edició Catalunya al tema dels Butlletins d'Informació Municipal. Josep M^a. Figueres, llicenciat en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona, i estudiós de la premsa, en especial de la catalana, ha estudiat profusament el tema. L'article que segueix a continuació fou un encàrrec de la Direcció General de Mitjans de Comunicació i com a tal llegit com a ponència, el 19 de desembre de 1981 dins les "Jornades d'Estudi de la Problemàtica Cultural". Posteriorment fou

revissat, esmenat i ampliat amb les darreres aportacions bibliogràfiques.

S'analitzen la distribució geogràfica, els formats, continguts, periodicitat, llengua i difusió dels prop de 200 butlletins municipals que en aquest moment s'editen a Catalunya.

Els encerts i limitacions dels "Butlletins d'Informació Municipal" dels darrers anys poden ajudar a configurar la política informativa dels Ajuntaments en la nova etapa municipal que s'obrirà el proper mes de maig.

Els butlletins d'informació municipal, línia per a la informació democràtica

1. Concepció dels B.I.M.

Els Butlletins d'Informació Municipal (B.I.M.), com indica el seu nom, són unes publicacions periòdiques editades pels consistoris que tracten de qüestions municipals. Aquesta és la definició. La seva implantació en una ciutat ha d'ésser precedida d'un estudi que contempli els aspectes següents:

- Presència d'altres publicacions periòdiques a la ciutat. Periodicitat. Relacions.
- Taxa d'analfabetisme. Divisió per barris.
- Costos anuals de producció, edició i distribució.
- Finalitat que vol aconseguir el Consistori amb el B.I.M.: política informativa, etc.

- Divisió de funcions entre els diversos mitjans de comunicació (cartells, circulars, murals, cartelleres, pancartes, memòries, guies, tanques, programes anuals de festes, àudio-visuals, vídeo, cinema, etc.)

Un cop estudiada la situació informativa de l'àrea de recepció, les disposicions pressupostàries i els mitjans humans i tècnics amb què compta l'Ajuntament, aquest podrà decidir de crear un B.I.M., si abans hi ha hagut un debat ideològic en el qual hagi estat plantejat com una plataforma de servei al poble i no pas com una instrumentació polític-electoralista, amb l'assessorament previ dels professionals de la informació que han de tenir cura de la seva execució.

1.1. El nou marc polític

Els Ajuntaments sempre han tingut interès a mantenir informats els ciutadans de les resolucions i les activitats que duen a terme. Des del pregoner antic fins al vídeo en sessions especials, hi ha tot un camí d'acord amb l'evolució tecnològica, mitjançant la qual els regidors o el mateix batlle s'han ocupat de divulgar a la comunitat allò que l'afecta directament, a curt termini, per a la necessària exposició pública o, indirectament i a llarg termini, per a la informació que cal oferir per tal com es tracta d'afers de competència general de tots els ciutadans.

En els B.I.M. de l'època franquista hom partia de dos supòsits que malauradament encara són vigents malgrat haver canviat diametralment els continguts:

1r.) Línia unidireccional informativa: Ajuntament vs. ciutadans.

2n.) Manca de participació activa dels ciutadans en la seva concepció.

Durant l'etapa franquista, a més, els B.I.M. eren uns instruments de manipulació ideològica, de fort control de la informació, amb una concepció autoritària, burocratitzats fins al punt que eren redactats per funcionaris com a documents o papers administratius d'ús intern per a difondre externament. Paradoxal a nivell comunicatiu però clar en línia política autoritària.

Arran de les eleccions municipals del 1979, els Ajuntaments d'acord amb el que proclamaven els candi-

dat en l'etapa electoral, enceten una tasca divulgadora dels objectius i les realitats que es van assolint caracteritzats per una voluntat de "transparència" en oposició a la tònica de l'etapa anterior. Es tracta de crear uns instruments àgils, professionalment operatius, que tinguin un contingut informatiu de veritable funcionalitat per als ciutadans. El repte ha consistit en molts casos un problema de difícil solució. Si bé tècnicament s'han creat uns pocs Gabinetes d'Informació Municipal amb mitjans humans i tècnics mínims que s'han agrupat en l'Associació Catalana de Gabinetes d'Informació Municipal, darrerament cal considerar el fet que aquests nous ens no gaudeixen arreu de la mateixa consideració, ni per tant de la consecució plena dels objectius proposats.

La "transparència" municipal pel que fa a l'aspecte informatiu, no consisteix sols a publicar un B.I.M. El consistori ha de tenir present, d'acord amb les dimensions demogràfiques de la ciutat i les possibilitats econòmiques que el sistema més eficaç per a assolir-la és crear precisament aquests gabinets, la missió dels quals no és únicament l'elaboració del B.I.M. D'altra banda, hom pot entendre funcionalment com en una ciutat o en un poble de característiques reduïdes, p. ex., menys de 5.000 habitants, un membre del mateix consistori sigui qui tingui cura de la realització del B.I.M., tanmateix, en circumstàncies viables de demografia i d'economia, n'ha de tenir cura un equip professional dirigit necessàriament per un periodista o un llicenciat en ciències de la informació com a garantia de professionalitat i de servei informatiu al marge dels problemes de "confiança política", "supervisió i control", etc., que s'estructurin paral·lelament a la creació del suar esmentat Gabinet.

Aquesta voluntat del consistori d'informar el poble de la vida del govern de la ciutat i fer-le'n participar, és, doncs, l'eix central del naixement de més d'un centenar de B.I.M. a Catalunya en una proporció d'increment constant d'acord amb l'arribada de forces progressistes, renovadores, sorgides de la mateixa essència popular, als nuclis de poder municipal.

1.2. El nou marc tècnic

La infraestructura amb la qual es van trobar els nous consistoris en matèria d'informació era pràcticament nul·la. Com han constatat els estudiosos que han analitzat el fenomen (Huertas, 1980, etc.) no hi havia ni personal ni locals; no cal esmentar els mitjans (magnetòfons, petites màquines off-set, fotocopiadores, màquines de retratar, vídeo, etc.). Fins i tot els arxius eren inexistents o bé no tenien el rigor propi de tot documentalista que sap com classificar, catalogar, etc. Aquesta manca de base ha condicionat el futur dels gabinets però també cal remarcar la poca intencionalitat dels responsables a dotar d'una concepció

clara la política informativa de l'Ajuntament, subordinada sovint a l'actualitat: divulgació d'un Pla Parcial, elaboració d'una Campanya de Neteja, convocatòria d'una roda de premsa per un problema concret, etc.

Diverses institucions, entre les quals cal remarcar la Conselleria de Governació de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, el Centre d'Estudis Urbanístics, Municipals i Territorials (CEUMT), el Servei d'Assessorament Municipal (SAM), etc., disposen d'una bona colla de materials editats als serveis dels regidors d'informació, de cultura, de publicacions, etc., que poden ser indubtablement d'un gran ajut per a la fixació d'un model informatiu adequat a les necessitats municipals.

Finalment, cal afegir la importància qualitativa del fenomen dels B.I.M. que ultrapassa l'estricta marc municipal fins al punt que s'afegeix dins la constant mutació dels òrgans de comunicació de masses que, com sabem, tenen una crisi progressiva de manca de lectors, d'augment de costos, etc., que incideix en la disminució de capçaleres i en la concentració empresarial, la qual cosa, afegida la problemàtica estructural del sector (Informe Sean MacBride), configura una manca de veus lliures en àmbits reduïts. D'ací arrenca la validesa de disposar d'unes plataformes informatives fetes "in situ" pels habitants d'una àrea geogràfica determinada.

1.3. Opinió dels consistoris

Hem escollit els primers números de tres nous butlletins, corresponents a l'etapa present i a tres ciutats ben diferenciades que tenen un protagonisme polític divers: Amposta (PSUC), Seu d'Urgell (Independent) i Reus (PSC). Els batlles d'aquestes poblacions en tres editorials de presentació, palesen força coincidències: "informar objectivament", "mitjà de comunicació i participació entre els ampostins i el consistori", "esteu convidats a participar-hi", "Amposta és de tots, fem-la entre tots". En el primer exemple, "Amposta" (núm. 141-142, abril-maig 1979) la paraula-clau és "participació" la qual surt citada 5 cops en només 4 paràgrafs. En el segon cas, La Seu d'Urgell, trobem frases semblants: "informació transparent i participació ciutadana", etc. "Butlletí Municipal" (n. 1, setembre 1979). El darrer cas, Reus, és similar: "Aquests fulls ens aproparan més al nostre poble", "hi podrà participar tothom i fer la crítica", "restem oberts"... "Reus Municipal" (n. 1, desembre 1980).

Observem aleshores, com al marge de concepcions teòriques, en la pràctica s'esdevé un fet comú: la creació d'un B.I.M. amb voluntat de "participació". S'ha produït aquesta? Han programat coherentment els responsables d'informació el contingut i la intencionalitat del BIM? Ha estat útil l'esforç? De segur, els regidors afectats poden constatar la reacció popular de llur ciutat. Potser alguns s'hauran avançat a l'opinió i a la crítica ciutadana i hauran fet una enquesta telefònica o escrita per copsar l'evidència d'aquest servei al costat de la imprescindible dada

dels retorns o de les devolucions en cas de venda dels B.I.M., i dels no recollits d'entre els gratuïts dipositats en indrets cèntrics. Dels repartits per bústies i cases, se'n desconeix l'opinió.

Dins les constants innovacions tècniques, els B.I.M. han jugat un important paper, neutre de suport; s'han creat publicacions en uns espais originaris, portadors de notícies, i també han nascut plataformes informatives en àrees desatèses. Com a conclusió de l'apartat, cal establir:

- Elaboració d'una política informativa municipal.
- Creació d'un Gabinet d'Informació Municipal, si no n'hi havia cap, amb dotació d'un pressupost digne, d'acord amb el nombre d'habitants.
- Responsabilitzar un sol regidor de l'àmbit i un professional de l'execució i direcció.

2. Descripció dels B.I.M.

En aquest segon apartat establirem una breu descripció dels B.I.M. existents, com a exemple del que són, per tal de poder operar amb més rigor en les conclusions i establir pràcticament la necessitat d'unes innovacions o d'uns canvis sense les matisacions teòriques i abstractes, ateses a les circumstàncies de gran varietat dels B.I.M., amb la presència, però, d'elements comuns a tots ells.

2.1. Fundació

Ha estat d'ençà de les eleccions del 1979 que els B.I.M. han experimentat un creixement quantitatiu força important. Vegem la taula número 1.

Taula 1

Antiguitat dels B.I.M.

	A	B
Anteriors al 1979	13	7.64
Nascuts el 1979	68	40.00
Nascuts el 1980	38	22.35
Nascuts el 1981	46	27.05
s/d	5	2.94
Total	170	99.98

A: Nombre absolut de B.I.M.

B: percentatge en relació A.

s/d: sense dades.

Font: Elaboració pròpia.

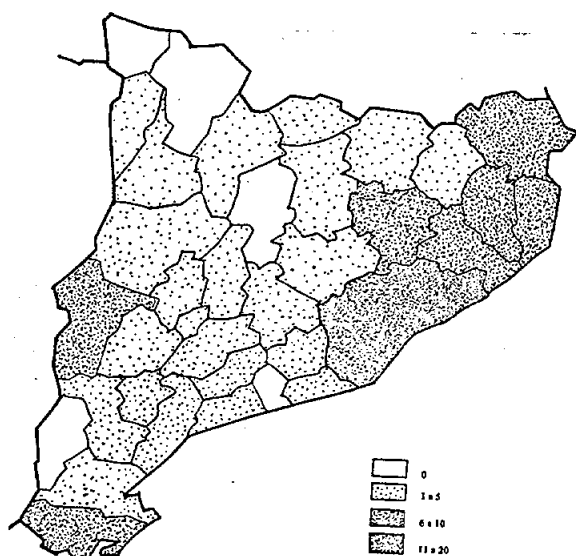
1) No es prenen en consideració les 9 Publicacions no estrictament B.I.M.

S'han produït només en tres anys, un fort increment de B.I.M. amb una mitjana de 46,33 capçaleres per any sense comptar-hi Barcelona-ciutat i 50,66 si la hi incloem. Tot i que el nombre de municipis voreja el miler, els superiors a mil habitants són només 387;

les xifres són il·lustratives de la importància del fet i de la necessitat que hi ha de dedicar-hi una atenció adient.

Mapa 1

Distribució de B.I.M. a Catalunya 1981

que ens ha ajudat a confirmar alguna dada incerta, a completar la relació, i en definitiva, a assegurar una major fiabilitat de les dades de les quals disposàvem. Malauradament no és exhaustiu, inclou 138 B.I.M. —algun de ja mort— que sumats als 13 de Barcelona-ciutat i als 9 no absolutament B.I.M. fan un total de 160. Per la nostra banda hem pogut localitzar, durant la regesta arreu el Principat, un total de 179 B.I.M., són doncs, 19 B.I.M. més que en la tabulació de dades tenen la seva importància i el conjunt assegura una major certesa del treball efectuat. Políticament els 141 B.I.M. detectats en ciutats de més de 1.000 habitants es distribueixen com segeix:

Taula 2

Partit	Ciutats	Nombre B.I.M.	Creixement
CiU	104	26.87	34 24.11 +2.76
Indep.	161	41.60	45 31.91 -9.69
ERC	15	3.87	5 3.54 -0.33
PSC	61	15.50	39 ^v 27.65 +12.15 ¹⁾
PSUC	28	7.23	17 12.05 +4.32
UCD	18	4.65	0 0.00 0.00
	387	99.72	140 99.26

Font: Elaboració pròpia 1981

(1) Sense Barcelona-ciutat.

2.2.. Distribució geogràfica dels B.I.M.

De la lectura del mapa número 1 podem deduir:

- Presència estesa per tot el territori del Principat amb més incidència en les àrees del litoral nord que no pas en d'altres: interior...
- Predomini de la Catalunya urbana enfront de la rural, la rica enfront de la pobra i la més poblada enfront de la menor.
- Relleu de cinc comarques: Barcelonès, Maresme, Baix Llobregat, i els dos Vallès, per damunt la mitjana.
- Finalment, coincidència de la Catalunya més rica en premsa amb els B.I.M. A les comarques amb tradició periodística, un B.I.M. neix amb menys dificultat que a les altres.

Com a conclusió:

Procurar dotar les comarques sense cap B.I.M. dels mitjans tècnics i materials perquè en puguin confeccionar, atesa la necessitat especial d'òrgans informatius i l'absència genèrica de plataformes comunicatives.

2.3. Distribució política dels B.I.M.

En el decurs de la recerca que laboriosament ha calgut establir de manera gairebé artesanal en l'obtenció de dades sobre els B.I.M. ens ha sorprès l'aparició del "Cens de Butlletins Municipals de Catalunya"

D'aquest quadre, cal agrair-ne les dades de la composició política dels consistoris catalans a la Direcció General d'Administració Local, que ha proporcionat el color polític de 387 municipis. Del total de 179 publicacions municipal descomptem les publicacions de la ciutat de Barcelona (13) que alteren el resultat, les publicacions també municipals però no estrictament B.I.M. concrets (9) i també 18 B.I.M. fets en ciutats menors de 1.000 habitants i que per tant no compten en la relació dels 387 municipis esmentats i dels quals desconeixem també el color polític.

De les dades de la taula número 2 podem establir el grau de creixement derivat de la diferència del percentatge de ciutats que corresponen a coalició política i del percentatge de nombre de B.I.M. per partit. 387 ciutats disposen de 141 B.I.M. el coeficient respectiu és de 36.43, un bon paràmetre per observar l'extensió que gaudeixen les publicacions municipals.

Finalment si interrelacionem el nombre de ciutats, el nombre de B.I.M. i la coalició política tot anant a la recerca del grau d'implantació qualitatiu disposarem de la següent taula que ens permetrà d'observar percentualment quines són les forces polítiques que han emprès amb més amplitud d'edició de publicacions. ERC, per exemple, va al davant, de CiU amb 33.33 i 32.69 respectivament, mentre, quantitativament, les

xifres són 5 B.I.M. pel partit ERC i 34 B.I.M. per la coalició CiU; però les ciutats en les quals tenen preponderància són 15 la primera i 104 la segona força. D'ací l'aparent contradicció.

Taula 3

Coalició	Percentatges Ciutats B.I.M.
PSC	63.93
PSUC	60.71
ERC	33.33
CiU	32.69
Independents	27.95
UCD	0.00

Font: Elaboració Pròpia 1981

Les conclusions són ben clares. Els partits d'esquerra publiquen majoritàriament B.I.M. en ocupar el poder municipal amb una mitjana del 62.31 de ciutats/B.I.M. d'un total de 68.47 de ciutats que tenen superiors als 1.000 habitants. En altres paraules dos partits —PSC i PSUC— tenen B.I.M. sobre 89 ciutats que ocupen. D'ací l'alt grau de penetració. Els partits de dretes són els més refractaris a la publicació de B.I.M. amb una mitjana del 30.32, és a dir —CiU, Ind. i UCD— tenen 79 B.I.M. per 283 en les quals governen. El seu percentatge (283/79) és de 27.91 per 62.92 l'anterior bloc (89/56).

Format dels B.I.M.

De la mostra representativa de 50 B.I.M. que s'ha pogut analitzar documentalment trobem les següents variacions:

a) <i>Format petit</i>	
(15 x 21 a 18 x 26)	6
relligat, llibre	1
b) <i>Format mitjà</i>	
(19 x 28 a 22 x 32)	23
elaborats per una empresa	
especialitzada	5
Tipològicament com una revista ...	5
c) <i>Format gran</i>	
(26 x 38 a 33 x 49)	10
Total.	50

El percentatge és prou explícit. Un 14 o/o opte pel format mínim, el més reduït. Son ciutats sense tradició de premsa i de poc pes demogràfic, tret de Reus, així: Castelló d'Empúries, Campdevànol, St. Feliu de Codines... A remarcar el cas de Llívia que anyalment publica uns quaderns amb profusió de fotografies, mapes, facsímils de documents històrics, etc. amb gairebé cent pàgines i excel·lentment editat. El format mitjà, tipus magazine és el més emprat. Un 66 o/o dels B.I.M. es decanten per aquesta solució que permet la més bona utilització del suport paper. La tècnica es a vegades elemental: ciclostil i 4 pàgi-

nes sense treball de diagramació o maquetació fins a offset i fotocomposició amb 46 pàgines, color a coberta, etc. Cal fer esment de l'existència d'una empresa, que amb força èxit, té cura de la producció, disseny, impressió i promoció, de butlletins municipals, així cinc ciutats: Castelldefels, Gavà, Mollet del Vallès, Cerdanyola del Vallès i Vilassar de Mar, de les 50 que hem triat faciliten la informació bàsica als equips que s'han especialitzat professionalment en aquesta labor. Fem l'esment "tipològicament com una revista" de 5 B.I.M. més que per presentació formal i contingut operen com una publicació local d'informació i opinió són: Ulldecona, La Sènia, Cal·lella, Amposta i St. Carles de la Ràpita. Els B.I.M. en aquest cas tenen una curada presentació, paper de categoria, nombre de pàgines superior, en general, a les 40, i una periodicitat comuna de caire mensual. Curiosament de les 5 publicacions 4 pertanyen a les comarques de l'Ebre: "Ràpita", "Aposta", "Ulldecona" i "Lo Senienc".

Dins el format gran si bé la presentació és opcionalment d'una forma homogenitzada, com un diari d'informació general, hom no ha treballat les pautes de presentació. Podríem dir que el format s'ha escollit un xic a l'atzar. Cal fer l'excepció dels B.I.M. de Barcelona ciutat i algun altre: Terrassa, Tàrraga... Són només 10, és a dir el 20 o/o i presenten també una gran variació en nombre de pàgines, des d'una sola —Cubelles, Tàrraga— fins a vuit —St. Vicenç de Montal, Sant Esteve Sesrovires— però la tendència general és de quatre pàgines.

Dins les úniques referències que hem trobat sobre el format dels B.I.M. (Esteve, 1981), es comenta que en un format gran el temari es pot concentrar en unes poques pàgines i que amb una bona compaginació, fa la sensació de ser poc dens. El format mitjà permet un treball de disseny més agraït, pot incloure's hi articles més breus i acostuma a ser més llegit en poder-se efectuar la lectura en diverses etapes. També el repartiment del sumari en surt més beneficiat. Com a conclusió podem indicar que la majoria de B.I.M. opten per un format mitjà, d'acord amb una tradició periodística a casa nostra que ha fet prevaler aquest format en publicacions no diàries damunt els altres formats. També aquest format és el més indicat per un treball de disseny fet amb dignitat i permet la seva distribució racional amb més èxits. El format petit i el format gran presenten unes atribucions negatives en la seva visualitat i també uns aspectes problemàtics en la distribució o imatge: el format reduït sembla una octaveta amb el que comporta de "poca serietat" en el contingut.

2.4. Nombre de pàgines

En els 50 B.I.M. estudiats el nombre de pàgines com podem observar es reparteix desigualment. Obviament la quantitat és en funció del format. Així a mesura que el format augmenta disminueix el nombre de pàgines. El fet d'haver-hi 14 tipus de publicacions, segons les pàgines, per 50 B.I.M. fa difícil la codificació en virtut d'uns paràmetres estables. Cal-

Taula 4

Format	petit	mitjà	gran
Nombre de pàgines			
2	—	—	2
4	—	3	3
6	—	—	2
8	—	6	3
12	—	4	—
14	—	1	—
16	3	8	—
20	2	2	—
24	1	3	—
32	—	2	—
40	—	1	—
46	—	1	—
48	—	2	—
102	1	—	—
Total	7	33	10

Font: Elaboració pròpia 1981

dria situar altres dades com la periodicitat i també establir les característiques comunes de tots els censos amb: paginació, format i periodicitat. D'aquesta manera hom podria establir les característiques comunes.

Es interessant d'anotar com la immensa majoria de B.I.M. (43 sobre 50) ofereixen una fotografia o dibuix a la coberta i també a l'interior així com un logotipus estable com a capçalera de la publicació (46 sobre 50). No és possible però d'establir les coordenades del B.I.M. corrent i "estandard" en funció de les dades observades. Caldria fixar que té 16 pàgines, un format estandard, tipus setmanari d'opinió, capçalera estable, fotografies en coberta i interior, dues columnes, inclou l'escut de l'Ajuntament en un lloc destacat i no cuida massa l'aspecte formal de disseny essent imprès majoritàriament en offset.

2.5. Periodicitat dels B.I.M.

Taula 5

Periodicitat	Nombre	Percentatges
Setmanal	2	1.11
Quinzenal	4	2.23
Mensual	62	34.63
Bimestral	32	17.87
Trimestral	24	13.40
Semestral	1	0.56
Anyal	5	2.79
Irregulars	29	16.20
s/d	20	11.17
Total	179	99.96

Font: Elaboració pròpia 1981

Sembla clara quina és la tendència general dominant: la mensual, seguida de la bimestral. Tot i així des de Tàrraga —setmanal: 1 full— fins a Llívia —anyal: 100 pàgines— hi ha tota una gradació d'acord amb les capacitats intel·lectuals, econòmiques, demogràfiques i materials de la ciutat en la qual el Gabinet d'Informació Municipal efectua la seva labor.

Freqüència teòrica dels B.I.M. *

menys de 1.000 hts.	anyal o semestral
entre 1.000 i 10.000 hts.	Semestral o trimestral
entre 10. i 50.000 hts.	bimensual o mensual
més de 50.000 hts.	quinzenal o setmanal

* Les gradacions són múltiples i estan en funció de les característiques del B.I.M. per tant cal explicitar el tipus de contingut.

aparició llarga:	Informació d'abast cronològic ampli, estudis monogràfics, resum de vida local, etc.
aparició regular:	Informació d'abast temàtic de caire sectorial, articles, resums departaments municipals, etc.

2.6. Llengua

Els 50 B.I.M. estudiats documentalment i, per extensió, els 179 existents considerats com a publicacions municipals, presenten tota la gamma de possibilitats d'utilització lingüística que esmentarem tot seguit:

- . Exclusivament en llengua catalana.
- . Exclusivament en llengua castellana.
- . Capicolat.
- . Bilingüe amb predomini de la llengua catalana.
- . Bilingüe amb predomini de la llengua castellana.
- . Dues edicions, una en cada idioma.
- . El mateix text acarat en les dues llengües.

Són 7 possibilitats que s'utilitzen d'una manera indiscriminada en funció, òbviament, de la població castellano-parlant que pot significar un percentatge superior a la catalano-parlant en determinades àrees del Vallès Occidental, Baix Llobregat i Barcelonès. Si analitzem les taules annexes podrem estudiar detingudament la decantació lingüística de cada partit malgrat que una dada difícil de quantificar és el comportament de cada agrupació política en una àrea geogràfica concreta.

Els B.I.M. tenen un paper molt important en la catalanització i plena normalització del país en facilitar l'aprenentatge lingüístic i en conjuminar els interessos de les comunitats diferenciades respecte la parla. Crear i sostenir un B.I.M. que considera a la llengua com un factor de divisió i que, per tant, es fa en doble edició o capicolat o únicament en castellà, com a llengua "majoritària", és un error, i no només per una qüestió d'augment dels costos en fer dues edicions o de l'increment de pàgines en ser capicolat. No es considera i per tant es rebutja la capacitat d'integració lingüística com a pas previ a l'assimilació social en el teixit humà, cultural, etc. català. Si bé és comprensi-

ble la introducció d'un percentatge de textos en zones de gran densitat de castellano-parlants és un error fer el butlletí bilingüe en àrees on la població catalana sigui dominant o majoritària. Mai no s'ha d'encetar un B.I.M. completament en català i decantar-lo posteriorment, per influències lingüístiques a un bilingüisme majoritari en castellà. En tot cas és millor fer-lo de bon començament bilingüe i evolucionar progressivament vers una plena catalanització. Cal

establiar situacions conflictives però cal saber situar la llengua catalana com a idioma propi de Catalunya i, a més, dèbil i sense mitjans, en el lloc que li pertoca. El batlle de Reus, Carles Martí, socialista, en la salutació del primer número de "Reus Municipal" (des. 1980) escrivia:

"Tota la informació serà escrita en català, i la col·laboració ho serà en l'idioma que desitgi l'autor del treball. El conjunt serà, predominantment, en català

Taula 6

Distribució Lingüística de les publicacions municipals editades a Catalunya l'any 1981

	2 edic.	català	castellà	capicollats	majo. català	majo. castellà	s/d.	Total
Alt Camp	—	—	—	—	1	—	—	1
Alt Empordà	—	2	—	1	—	—	4	7
Alt Penedès	1	1	—	—	1	—	2	5
Alt Urgell	—	1	—	—	—	—	—	1
Anoia	—	1	1	—	1	—	1	4
Baix Camp	—	2	—	—	1	—	—	3
Bages	1	—	—	1	1	—	2	5
Baix Ebre	—	—	—	—	—	3	—	3
Baix Empordà	1	—	—	—	1	—	4	6
Baix Llobregat	—	4	2	—	3	1	10	20
Baix Penedès	—	—	—	—	—	—	—	—
Baixa Cerdanya	—	1	—	—	—	—	—	1
Barcelonès (1)	—	3	—	—	12	3	—	18
Bergadà	—	3	—	—	—	—	—	3
Conca de Barberà	—	—	—	—	1	—	—	1
Garraf	—	—	—	2	—	—	—	2
Garrigues	—	2	—	—	—	—	—	2
Garrotxa	—	3	—	—	—	—	1	4
Gironès	—	2	—	—	2	—	3	7
Maresme	—	4	—	—	5	—	2	11
Montsià	—	—	1	—	1	3	1	6
Noguera	1	1	—	—	—	—	—	2
Osona	—	6	—	—	1	1	2	10
Pallars Jussà	—	1	—	—	—	—	—	1
Pallars Sobirà	—	—	—	—	—	—	—	—
Priorat	—	1	—	—	—	—	—	1
Ribera d'Ebre	—	—	—	—	1	—	1	2
Ripollès	—	2	—	—	1	—	—	3
Segrià	1	1	1	—	1	—	2	6
Segarra	—	—	1	—	—	—	4	5
Selva	—	3	—	—	2	—	3	8
Solsonès	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarragonès	—	—	—	—	2	—	—	2
Terra Alta	—	—	—	—	—	—	—	—
Urgell	—	3	—	—	1	—	—	4
Vall d'Aràn	—	—	—	—	—	—	—	—
Vallès Occidental	—	2	—	1	2	2	4	11
Vallès Oriental	—	6	1	—	1	1	5	14
	5	55	7	5	42	14	51	179

Font: Elaboració pròpia 1982

(1) No es prenen en consideració les publicacions de l'Ajuntament de Barcelona tret dels B.I.M. Així: "Tran-via", "Gaceta Municipal".

perquè som a Catalunya i cal que la nostra comunitat coneixi ambdós idiomes". "Als qui sou de parla castellana, haig de recordar-vos que és del vostre interès adquirir el coneixement del català per a poder usar-lo quan us convingui, doncs això us facilitarà una millor comunicació amb la gent del país, i dic gent del país i no conciutadans per entendre'ns, doncs ciutadans ho som tots i a més de la mateixa categoria. No teniu cap obligació de parlar el català però sí heveu de fer un esforç per entendre'l i facilitar així la vostra convivència."

El B.I.M. de Reus, per tant, va optar per una via clara que s'enfronta amb el fet lingüístic amb responsabilitat i serietat. Certament el Baix Camp no té massa similitud amb el Baix Llobregat però a la majoria de comarques catalanes hom fa, per principi, els butlletins bilingües podent-els realitzar exclusivament en català atesa la composició lingüística.

Com a conclusions cal tenir present:

—El B.I.M. és una peça clau en la catalanització de la ciutat pel fet de ser a vegades l'única publicació existent o l'única que llegeixen tots els habitants.

—Cal fixar la llengua en funció d'un criteri demogràfic amb la tendència els casos en que no s'enceti d'entrada en català, a la progressiva incidència positiva

de la nostra llengua, llevat dels casos de predomini absolut de castellano-parlants.

—En el cas de fer-los bilingües es procurarà que la capçalera, títols, seccions, detalls d'interès general com ara guies... siguin fets en català a fi d'acostumar a la lectura d'aquells qui no hi estiguin habituats.

Taula 7

Total Lingüística dels B.I.M.

	A	B
Capicolats /2 Edicions	11	6.47
Català	56	32.94
Bilingües pred. Català	39	22.94
Castellà	7	4.11
Bilingües pred. Castellà.	15	8.82
s/d	42	24.70
Total	170	99.98

A: Nombre absolut de B.I.M.

B: Percentatge en relació total A

Font: Elaboració pròpia 1982

Taula 8

Relació entre llengua i grups polítics

Coalició	A	B	C	D	E	F	G	Total
CiU	2	1	15	—	5	3	9	35
Indep.	—	—	23	3	5	3	10	44
ERC	—	—	4	—	—	—	1	5
PSC	3	2	6	2	20	6	12	51
PSUC	1	1	1	1	5	3	5	17
s/d	1	—	7	1	4	—	5	18
Total	7	4	56	7	39	15	42	170

A: Capicolats, doble edició en un mateix exemplar, text repetit.

B: Edicions en llengües separades. Una en català, l'altra en castellà

C: Exclusivament en llengua catalana.

D: Exclusivament en llengua castellana.

E: Bilingüe amb predomini de llengua catalana.

F: Bilingüe amb predomini de la llengua castellana.

G: Sense dades.

Font: Elaboració pròpia amb dades procedents de l'enquesta telefònica feta el maig del 1981 i els dos volums del "Cens dels Butlletins Municipals de Catalunya".

Taula 9

Relació Llengua-Coalició Municipal (Resum i Percentatges).

Coalició	A		B		C		D	
	a	b	a	b	a	b	a	b
CIU	20.58	20	57.14	3	8.57	12	34.28	35
INDEP.	25.88	28	63.63	6	13.63	10	22.72	44
ERC	2.94	4	80.00	—	—	1	20.00	5
PSC	30.00	26	50.98	8	15.68	17	33.33	51
PSUC	10.00	6	35.29	4	23.52	7	41.17	17
S/D	10.58	11	61.11	1	5.55	6	33.33	18
Total	95	55.88	22	12.94	53	31.17	170	100

a: Nombre absolut de B.I.M.

b: Percentatge en relació a col. b. (total de coalició).

A: Nombre total de B.I.M. en llengua catalana i bilingües amb predomini llengua catalana.

B: Nombre total de B.I.M. en llengua castellana i bilingües amb predomini llengua castellana.

C: Altres: capicollats, dues edicions, sense dades....

D: Total

Font: Elaboració pròpia 1982

Butlletins publicats íntegrament en Castellà*

"L'Ajuntament in-forma"	Vilanova del Camí	Anoia
"El But. de Castell-defels"	Castelldefels	Baix Llobregat
"Butlletí Informatiu"	Les Franqueses del Vallès.	Vallès Oriental
"Butlletí Informatiu"	Golmes	Segrià
"Butlletí Informatiu Municipal"	Sant Vicenç dels Horts.	Baix Llobregat
"Full Municipal"	Santa Bàrbara	Montsià
"Boletín de Información Local."	St. Guim de Freixenet.	Segarra

* Cal fitxar-se com dels 7 B.I.M. 6 tenen el títol en català. En total representen uns 10.000 exemplars. Els B.I.M. íntegrament en castellà però en Ajuntaments que realitzen la doble edició, una en cada llengua, no s'han pres en consideració en aquesta taula; tampoc les dobles edicions, capicollats, invertits, etc. Políticament els consistoris es reparteixen en les següents formacions: independents (3), PCS (2), PSUC (1) i s/d (1).

El mètode més usat però és el repartiment, casa per casa o bústia a bústia, (Mollet, Balaguer, Igualada, Olot, Berga, Tortosa... i, especialment, en petites ciutats en les quals l'agutzil pot fer-ho en unes poques hores: St. Pere Pescador, Perelada, Castelló d'Empúries... Altres sistemes són la distribució en indrets especialitzats: forns de pa —tothom hi va—, bars, llibreries...

Taula 10

P.V.P. dels B.I.M.

	Quantitat	Percentatge
0-10 Pessetes	19	10.61
10-50 Pessetes	65	36.31
50-100 Pessetes	10	5.58
de 100 Pessetes	5	2.79
s/d	80	44.69
	179	99.98

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del "Cens de Butlletins Municipals de Catalunya. Barcelona 1982.

2.7. Difusió

El B.I.M. no pot ser tractat com una publicació normal. La seva temàtica especialitzada i la manca de sensibilització populars envers la cosa pública faria que el nivell d'audiència fos mínim si es posés a la venda. Tanmateix hi ha diversos Ajuntaments que el venen a un preu comercial (La Seu, Sant Cugat...) o bé simbòlic —5 ptes.— (Vic, St. Feliu de Guixols...).

Com a conclusió cal pensar quin és el tiratge que es fa, el nombre de famílies de la ciutat i les possibilitats i mitjants de l'Ajuntament.

2.8. Tiratge

Cal establir-ho en funció de la relació nombre d'habitants/famílies la qual ens indica el nombre més vàlid d'exemplars a editar. Així des dels 100 exemplars de St. Quirze de Besora fins als 50.000 de cadascun

dels barris de Barcelona la gradació és múltiple. Les dades que s'inclouen a l'apèndix final són prou explícites per adonar-nos de la importància del tiratge en el contexte d'una ciutat determinada.

Taula 11

Relació entre habitants i tiratge B.I.M. anyals

	habitants	tiratge	tant per u
Alt Camp	33.027	24.000	0.72
Alt Empordà	80.790	30.000	0.37
Alt Penedès	63.534	62.700	0.98
Alt Urgell	19.332	3.200	0.16
Anoia	78.348	49.400	0.63
Baix Camp	118.091	187.800	1.59
Bages	150.657	94.000	0.62
Baix Ebre	65.961	98.400	1.48
Baix Empordà	81.990	59.000	0.71
Baix Llobregat	516.360	614.400	1.18
Baix Penedès	29.023	0	0.00
Baixa Cerdanya	12.041	800	0.06
Barcelonès	2.513.544	5.479.000	2.17
Bergadà	41.630	55.800	1.34
Conca de Barberà	18.140	1.000	0.05
Garraf	70.530	26.000	0.36
Garrigues	22.809	21.120	0.92
Carrotxa	45.245	22.700	0.50
Gironès	136.637	234.132	1.71
Maresme	253.527	108.000	0.42
Montsià	49.564	68.200	1.37
Noguera	45.350	2.600	0.05
Osona	111.518	30.340	0.27
Pallars Jussà	18.768	4.200	0.22
Pallars Sobirà	5.450	0	0.00
Priorat	10.529	5.400	0.51
Ribera d'Ebre	24.984	18.600	0.74
Ripollès	33.102	23.600	0.71
Segarra	17.359	10.300	0.59
Segrià	169.066	47.700	0.28
Selva	82.606	76.800	0.92
Solsonès	10.764	0	0.00
Tarragonès	149.871	498.000	3.32
Terra Alta	13.732	0	0.00
Urgell	35.342	145.900	4.12
Vall d'Aran	5.808	0	0.00
Vallès Occidental	608.477	323.800	0.53
Vallès Oriental	214.777	307.450	1.43
Totals	5.958.283	8.733.942	0.81 (mitja)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta telefònica als Ajuntaments de Catalunya (maig 1981) i l'edició del "Cens de la Diputació" (B.1982). Xifres d'habitants del darrer padró municipal (desembre 1981).

C
E
la
vé
fa
cc
si
no
ta
m
A
ci

0.
0.
0.
1.
1.

El
gr
qu
pa
en
pe
0.
bu
La
nis
cin
les
es
rita
en
les
ven
El
sen

Arr
(tir
No
No
Ser

La
per
bal.
hen
de
con
que
sem
del
Cal
Barc

Comentari Taula 11

Els tiratges són la suma de tots els B.I.M. publicats a la comarca i de tots els respectius montants de les diverses edicions fetes en el període d'un any. Pel que fa referència al tant per u és un bon paràmetre del consum o del nivell d'audiència/recepció tot i no considerar el valor família (3 persones) i calcular-ho en només funció individual. Cal, doncs, fixar-se en aquesta dada en fer la lectura comparativa dels nivells comarcals.

Agrupant els conjunts de la tercera columna en funció dels tants per u ens trobem la següent taula:

0.00	5	Comarques	13.15
0.01 a 0.50	11	"	28.94
0.51 a 1.00	13	"	34.21
1.01 a 1.50	5	"	13.15
1.51 a 5.00	4	"	10.52
	38		99.97

El 63.15 o/o, corresponent a 23 comarques, té un grau d'ocupació inclòs entre el 0.01 i l'1.00. Vol dir que cada habitant d'aquesta important àrea té un impacte d'informació municipal prou considerable si ens fixem que l'equivalència 1 butlletí per cada 3 persones és igual a 0.33 i 2 B.I.M. per 3 persones és 0.66 i així successivament. 5 comarques no tenen cap butlletí i només 4 ocupen l'espai entre 1.51 i 5.00.

La taula anterior s'ha fet partint de les dades subministrades pels Gabinet d'Informació Municipal, Oficines de Premsa, etc. però hem pogut comprovar com les voluntats o intencions no assoleixen el ritme que es proposa d'edició l'organisme adequat, la irregularitat i la manca de periodicitat és tònica, en general, en gran nombre de B.I.M. Tot i així subministrem les dades esmentades que cal considerar amb la prevenció lògica.

El total de publicacions considerades, 179 es desglossen en els següents aspectes:

Amb totes les dades	
(tiratge i periodicitat) ..	133
Només tiratge	5
Només periodicitat	25
Sense cap dada	16
	179
	99.98

La verificació i fiabilitat dels resultats venen avalats per un percentatge prou representatiu del volum global. Per resoldre el 25.7 sense les dades completes hem adoptat el sistema d'atorgar un tiratge estàndard de 500 exemplars als 25 butlletins dels quals el desconexim i dels 16 dels quals no tenim cap dada. Pel que fa a la freqüència d'aparició l'hem considerada semestral en els 5 B.I.M. dels quals només disposem del tiratge i dels restants 16 sense dades.

Cal remarcar la gran importància dels tiratges del Barcelonès (5.478.000 ejem), l'absència de B.I.M. en

determinades comarques (5), el promig, important, de tiratge per comarca sense tenir en compte el Barcelonès (85.656 exemplars) i, en resum, l'alt índex de difusió dels B.I.M.: gairebé 24.000 exemplars diaris.

3. Anàlisi dels B.I.M.

3.1.

Es tracta d'una publicació municipal que té una finalitat ben clara: informar objectivament els ciutadans d'una àrea geogràfica determinada de tot el que l'afecta directament en la gestió pública. Es obvi, doncs, que ha de servir a tothom; s'ha d'evitar de caure en el parany que sigui només útil per a la classe política.

Per començar, el B.I.M. com a publicació periòdica, ha de ser numerat correlativament i datat amb el mes i l'any de la seva aparició. Cal indicar també l'adreça de la redacció i l'impressió així com la ciutat on s'edita i el temari o el sumari si és superior a les 2 ó 4 pàgines les quals també s'han de numerar. La seva realització com ja hem dit diverses vegades, ha d'esser a cura d'un Gabinet d'Informació Municipal, el qual haurà de vetllar per aspectes tècnics —impressió, correcció, maquetació...— en íntima col·laboració amb les orientacions polítiques del consistori.

En l'encontre de Gabinet Municipals de Mitjans de Comunicació fet a L'Hospitalet el 3 de juliol de 1980 (Negre, 1981) ja es fa referència a la greu problemàtica d'aquesta eina d'informació municipal. La seva incidència davant la població no és la qui esperen els interessats. I aquesta conclusió és general per a tots els qui també han estudiat el tema (Huertas, 1980), (Campo, 1980), (Busquet, 1982), (Negre, 1982), etc. ateses les característiques a les quals ja hem fet esment: la temàtica especialitzada, l'isolament dels executors directes i la manca de línies generals comunicacionals dels Ajuntaments.

Es difícil d'avaluar les condicions òptimes quan depenen de múltiples variables: tipus de ciutat, cobertura de l'actualitat per mitjans convencionals, atenció d'aquests envers la informació municipal, problemes pressupostaris i de recursos en el si dels Ajuntaments, volum de la població, etc. (Negre, 1981). Aquest mateix estudiós es planteja el fet que potser una de les raons de la manca d'eficàcia sigui l'absència general de professionals de la informació en aquest camp i acaba la seva elaboració comentant l'absència d'enquestes davant la "febrer de la ràdio de la freqüència modulada" que "ha fet morir moltes enquestes, que començaven a elaborar-se sobre els butlletins".

La majoria d'Ajuntaments en la seva intenció de transparència i servicialitat han endegat una política d'informació que sovint ha cristal·litzat en la creació o revitalització d'un B.I.M. però "l'edició d'un butlletí no és cap garantia d'una bona informació municipal" (Busquet, 1982) i malgrat l'opinió col·lectiva dels estudiosos hom encara ha d'establir una enquesta modèlica abans d'efectuar el naixement del B.I.M. o la seva continuïtat. L'acceptació, l'acollida del poble als fulls informatius de l'Ajuntament són

una incògnita en la majoria dels casos i més quan la distribució no coneix la valoració. Si hom deixa una quantitat prudencial en un punt concret (forn, llibreria, etc.) coneixerà per les devolucions el grau de resposta però si fa el repartiment casa per casa no disposarà d'un element important en la constància de la periodicitat.

No n'hi ha prou amb l'edició d'un B.I.M., l'equip creatiu ha de saber què dir, com dir-ho i a qui dir-ho. La resolució d'aquestes tres variables, el quan dir-ho —periodicitat— i per què dir-ho —finalitat— sembla que, en teoria, és prou clar, pot configurar una eina de veritable ajuda per a una informació democràtica. Un B.I.M. pensat en explicar la problemàtica i les seves solucions, la vida local a nivell corporatiu amb l'anàlisi d'aquells aspectes de veritable impacte popular: ensenyament, sanitat, urbanisme, etc. sens dubte tindrà una eficàcia en la població més culta i intel·ligent però els habitants que actuen d'una forma passiva també poden vincular-se —sobretot per l'interès i motivacions de caire útil— al B.I.M.

Una solució a la problemàtica de l'heterogeneïtat dels receptors seria la divisió del B.I.M. —sempre en funció del nombre d'habitants— en un òrgan regular de caire informatiu —l'exemple de Tàrraga amb el seu full municipal setmanal es modèlic per la gran categoria de presentació i utilitat del seu contingut— en el qual hom inclogui totes les dades i tots els materials de caràcter efímer —més enllà de tres mesos— i deixi per una publicació més extensa, més elaborada, de caràcter anyal, els temes de caràcter feixuc: la política en els diversos sectors, el pressupost: anàlisi i documentació, la vida local en la seva projecció a

mig termini, etc. Dues publicacions diferents per a dos tipus de públic —malgrat que l'“élite” seria receptora activa d'ambdues— que configurarien una complementació temàtica i facilitarien que la informació fos un autèntic servei binomial amb sengles direccions reversibles: Ajuntament vs. poble, poble vs. Ajuntament.

3.2. Evolució del contingut

Prenen en consideració uns sumaris de contingut ens trobem amb temes tan diversos com els qui segeixen:

Comissions de l'Ajuntament.

L'Hospital.

Canvi de noms als carrers.

Problemes municipals.

Bústia.

Relació actual de l'Ajuntament.

Deixalles.

Ensenyament.

Comportament de vot.

El carrilet.

Resum dels plens.

Informe comissions.

Avisos.

Es tracta d'una informació, la tria és a l'atzar, burocratitzada en extrem, sense passar pel cedaç periodístic que li atorga uns condicionaments de millor lectura, major visualització, i, en definitiva, atracció estètica i claretat conceptual.

Observem tres ciutats ben diferenciades: Igualada, Torelló i Balaguer. Prenem nota del sumari del seu B.I.M. i analitzem-lo:

Igualada	Torelló	Balaguer
Serveis Socials Joventut Colònies d'Estiu Ensenyament Cultura El banc de sang “Agermanament” ciutadà El nou pressupost Visites Oficials Obres Parcs i Jardins Esports	Telèfons Útils Programa d'Actes Ressenya del Ple Informe Conselleries Situació lingüística Al País Valencià Còmic sobre la catalanització	Normes de participació Editorial Salutació Despeses de l'aigua Despeses deixalles La Fonoteca Municipal Classes de Català Esports. El Consell Normes subsidiàries Restauració monuments. Visites Oficials Museo Municipal Activitats ciutadanes

Es del tot evident que la informació és mou per uns paràmetres similars: Ajuntament vs. ciutadans. Els mateixos aspectes d'una idèntica realitat. Formalment, la presentació és gairebé similar en tots els B.I.M. i per a saber l'any de realització cal fixar-se la data de la numeració de la capçalera.

Dins de la publicació es continuen editant els acords

dels plens, de les comissions i de les permanents, etc. amb uns cossos de lletra minúsculs o bé de difícil lectura i amb una compaginació no gens agradable, tret de comptats casos la informació municipal es presenta monòtonament tot i l'abundor de fotografies o de pàgines.

Els B.I.M. segeixen naixent arreu el país quan un/s

regidor/s senten la "bona voluntat" d'informar al poble i poden disposar d'un pressupost basat gairebé en el cost de la impremta. Els errors d'uns municipis són gairebé repetits sempre en altres. La publicació ha de donar "prestigi" i "bona imatge", ha d'ésser ben impresa i, per tant, els Ajuntaments amb recursos s'hi llancen amb els mitjants que tenen al seu abast. En altres, fins i tot es recorre a la multico-pista per a aconseguir la finalitat comunicacional (Alella, Mollet, Campdevànol...). El fet d'imprimir humilment pot ser disculpable per les motivacions econòmiques, però s'ha de ser conscient de les limitacions que el fet produeix en la lectura del ciutadà. Si, en principi ja és difícil, per causa de la sectorialització del contingut, a més dels obstacles que impedeixen la claredat del text, els lectors es faran enrere. Hom ha remarcat (Campo, 1980) el fet de que al costat de troballes com explicar el pressupost municipal en còmic hi ha les publicacions que han tingut un regidor que ha expressat la seva voluntat literària en temes tan "idonis" per un "B.I.M." com, possem per cas "l'imperialisme avui". La situació de contingut, malgrat tot, ja ha variat en introduir-s'hi els professionals de la informació que n'han millorat sensiblement el contingut.

4. Aspectes finals

4.1. Oposició B.I.M. - E.R.M.?

Els B.I.M. tenen un paper essencial en la política informativa dels Ajuntaments. Disposen dels avantatges que configuren la premsa escrita: fixació de dades, facilitat en comprensió, exposició d'imatges siguin fotografies, dibuixos... o bé conceptuals: gràfics, taules, ... Les emissores de ràdio municipal -E.R.M.- semblen, per la seva espectacularitat, superiors als butlletins. Disposen de tot l'aparell d'efectes de la ràdio: immediatesa, audiència... Cal estudiar com el B.I.M. no s'oposa a l'E.R.M. Malgrat les emissores en funcionament i les que hi ha en projecte el ciutadà que disposa de les dues eines d'informació pot estar més informat que el seu homònim d'una altra ciutat que no en disposa de cap o només d'una, sigui la que sigui.

Hem de reflexionar sobre les funcions del B.I.M. i les seves característiques, aspectes positius i que cal especificar:

- Possibilitat de conservació.
- Possibilitat de transmetre *íntegra* a un tercer la "font documental".
- Possibilitat d'una major incidència a mesura que el temps passa: el suport material roman inalterable.
- Major aprofitament de la part gràfica: mapes, plànols...
- Claretat expositiva davant les referències abundoses en xifres: estat de comptes, balanços, pressupostos...
- Garanties de difusió total en repartiments casa per casa i en tiratges similars al nombre de famílies.
- No cal matitzar com l'E.R.M. no disposa d'aquests elements i si, en canvi, d'altres al seu favor.
- Possibilitat d'arribar a qui no disposa de coneixe-

ments d'alfabetització mínima o nivell d'intel·ligència també mínim.

-Possibilitat d'augmentar la participació del ciutadà: gràcies al telèfon en connexions instantànies o a la participació personal en programes en directe.

-Possibilitat d'*amenitzar* el contingut amb música, diversos recursos auditius, etc.

L'oposició no ha de ser tal. Es fàcil insinuar que cal una complementació de mitjans. Ara bé ha estat més fàcil fer un B.I.M. que no pas una E.R.M. però si l'Ajuntament té prou mitjans i la ciutat prou habitants cal ser ambiciosos i crear les dues plataformes.

4.2. Conclusió

Cal anar vers una informació descentralitzada atès el viratge dels mitjans de comunicació que tendeixen a:

- L'eliminació de capçaleres.
- La concentració de la propietat.
- La manca de participació del lector.
- La frivolitització del contingut.
- La manipulació i dretanització generalitzades.

Els Ajuntaments, en tant ens democràtics i al servei del poble, tenen una responsabilitat ben important en la construcció d'aquestes eines informatives d'abast reduït en la zona geogràfica del municipi malgrat l'especialització del contingut a la temàtica limitada per l'activitat consistorial i unes característiques especials que hem anat desgranant en el decurs de la present ponència d'una forma que hem procurat senzilla en el nivell expositiu, tot i l'abundor de dades numèriques i l'absència de notes i aparell bibliogràfic. Els consistoris municipals, aleshores, han de situar els seus objectius en el terreny de la informació local. Són moltes les ciutats en les quals no hi ha altre tipus de premsa que el B.I.M. i d'ací la necessitat d'una actuació eficaç.

Hem vist com el nombre de B.I.M. tot i ser importants no cobreix totes les ciutats. Així el nombre de 179 butlletins recollits es desglossa de la següent manera:

1) Butlletins en ciutats de més de 1.000 hts .	140
2) Butlletins de Barcelona-ciutat.	12*
3) Butlletins en ciutats de menys de 1.000 hts.	19
4) Publicacions municipals en ciutats que ja tenen un B.I.M. i de caràcter monogràfic.	8
	179

* 1 al bloc 1

Si tenim 387 ciutats de més de 1.000 habitants i només 140 B.I.M. ens pertany un coeficient del 36.17 o/o, en d'altres paraules, per cada B.I.M. existent hi ha 2.76 ciutats de més de 1.000 habitants. El grau de cobertura no arriba al 50 o/o en aquest apartat. En les ciutats de menys de 1.000 habitants, unes 600 aproximadament disposen d'uns 20 B.I.M. tam-

bé aproximadament, és a dir hi ha només 1 B.I.M. per cada 30 ciutats. La taxa de cobertura és només d'un 3,5 o/o. Podríem afirmar que proporcionalment a les ciutats la informació municipal és deficitària, ha de recórrer als mitjans tradicionals: bans, edictes a la premsa diària, circulars, cotxe amb altaveus que substitueix al pregoner... La conclusió del déficit seria errònia, hem de tenir present que arreu el Principat hom publica unes dues-centes publicacions informatives de nivell local i comarcal que sovint faciliten un espai a l'Ajuntament per tal que ell mateix o un redactor informin d'allò més important per a la ciutat. En d'altres casos l'Ajuntament no cal que faci un B.I.M. per cobertura ampla de l'espai informatiu. Pot ser el cas de Figueres amb 2 setmanaris i 1 emissora de ràdio ("L'Empordà", "Hora Nova" i Ràdio Figueres) bé que Olot està en la mateixa situació periodística ("L'Olot", "La Comarca d'Olot" i Ràdio Olot) i el consistori publica un B.I.M.

El defecte potser més gran és a nivell de contingut, la pobresa conceptual que fa esdevenir el B.I.M. una lectura àrida, erma i a nivell formal la manca de rigor en la periodicitat. El primer problema queda resolt amb la creació d'un Gabinet amb un professional competent al seu front i el segon dotant el B.I.M. d'un pressupost digne.

Què passa en una ciutat en la qual coexisteix un B.I.M. i una publicació periòdica informativa? Al marge de discrepàncies polítiques un editorial del setmanari de Martorell "L'Observador" pot il·lustrar-nos quan el B.I.M. de Martorell, teòricament mensual no té la freqüència desitjada:

"... podríem parlar del famós Butlletí Municipal que surt quan pot" i no "pot quan surt". Sembla el nostre Ou que surt esporàdicament. El famós butlletí fa més de mig any que no ha sortit tot i que el paguem tots els convilatans del poble. Per què? Això ningú ho sap, almenys els ciutadans que no som a l'Ajuntament. Quan surt el què diu són coses que semblen intrascendents. Notícies passades, disposicions oficials, etc. etc. Total la gent de Martorell continua desinformada".

Així en el número 118 (20 de febrer de 1982, pàg. 3) l'editorial era prou clar: demanava un acompliment de la periodicitat fixada.

Dependrà de la capacitat dels dirigents de la població que el B.I.M. sigui llegit pel fet d'ésser útil i amè o que sigui bandejat per inútil i antipàtic. Des dels factors de caire conceptual (triunfalisme, justificacions, ambigüitat, afany polític-electoralista, polemisme... fins a purament formals (disseny, paper, il·lustracions...) tots els elements que configuren la informació són essencials i se n'ha, per tant, de tenir cura.

Com a recomenacions finals, afegiríem:

- Que ofereixi serveis pràctics que el ciutadà agrairà i fins i tot "esperarà", sense que sigui la competència a la/es publicació/ons informatives: horari festiu dels forns, farmàcies de guàrdia, telèfons útils, guia cultural d'actes...

- Que incrementi i encoratgi la participació popular: cartes, col·laboracions, enquestes, taules rodones...

- Que no es limiti a ser el portaveu de la majoria política.

- Que no reproduïxi íntegrament documents pesats: actes, acords... i que procuri fer-ne la síntesi tot respectant el màxim d'informació.

- Que expliqui les activitats i els serveis de l'Ajuntament mitjançant tots els gèneres periodístics que calgui: entrevistes, reportatges, cròniques, articles...

- Que tingui una aparició estable, que "creï" demanda.

- Que no abusi de la "convencionalitat" de la presentació típica de les publicacions: fixació de les seccions, idèntic cos de lletra en tota l'edició, anagrames de capçaleres rutinaris, etc.

- Que ajusti el seu tiratge i millori la distribució. El B.I.M. és fa per a ser llegit, si no ho és, per què fer-lo?

- Que procuri eliminar la burocratització en el seu si i que siguin els professionals els qui treballin amb llibertat creativa i tècnica d'acord amb unes directrius genèriques que no siguin un "marcatge/seguiment" global.

Si el B.I.M. és el mitjà de comunicació local més usat pels Ajuntaments és per què *fixa el tema, arriba a fons, dona molta informació, es pot consumir -lleguir- quan es vol i deixa constància de la labor municipal*. Si pot arribar a oferir la informació amb amplitud que no vol dir exhaustivitat, amenitat que no vol dir superficialitat, rigor que no vol dir feixuguesa, profunditat que no vol dir llargària d'extensió... els lectors seran constants i el B.I.M. arribarà a situar-se en el poble, en la ciutat, com un òrgan clau en el teixit informatiu i assolirà per mèrits propis ser un exponent i un portaveu de l'Ajuntament democràtic que vol explicar la gestió en marxa, donar comptes de la feina feta i servir als ciutadans que l'han votat.

4.3. APENDIX

DISTRIBUCIO DE LES PUBLICACIONS MUNICIPALS

Ciutats de més de 1.000 hab.....	139
Barcelona-ciutat	13
Ciutats de menys de 1.000 hab.....	18
No estrictament B.I.M.	9
	179

A continuació de la relació hom pot llegir 17 títols de publicacions municipals que desglossem en blocs:

B.I.M. ciutats de més de 1.000 hab.	7
Pub. mun. en ciutats de més de 1.000 hab.	8
B.I.M. ciutats de menys de 1.000 hab.	1
Pub. mun. en ciutats de menys de 1.000 hab..	1

17

Font: Elaboració pròpia 1982

RELACIO DELS B.I.M. ANALITZATS FISICAMENT EN EL PRESENT TREBALL

Títol	Ciutat	no.vist	Data
"L'Ajuntament informa"	Vilanova i la Geltrú	s/d	Gener 1981
"Ajuntament de -- inf."	Terrassa	1	Gener 1981
"Ajuntament de -- inf."	Sta. Perpètua de Mogoda	1	Set. 1980
"Amposta"	Amposta	141-2	Abril-Maig 1979
"Badalona"	Badalona	1	Julio 1981
"B.I.M."	Argentona	4	Juny 1980
"B.I.M."	Cassà de la Selva	1	Des. 1980
"B.I.M."	Castelló d'Empúries	22	Gen. 1981
"B.I.M."	Tarragona	21	Maig 1981
"B.I.M."	St. Feliu de Codines	s/d	Jul. 1981
"El But. de --"	Castelldefels	22	Ag. 1981
"But.Inf. de l'Ajunt. de --"	Perelada	28	Ag. 1981
"Butlletí Municipal"	Campdevàdol	7	Jul. 1980
"Butlletí Municipal"	La Seu d'Urgell	1	Sep. 1979
"Can Bech"	Palafrugell	1	Jul. 1981
"Carrer Major, 5"	Olot	1	Sep. 1980
"Casa de la Vila"	Tàrraga	56	Nov. 1981
"Ciutat Vella"	Barcelona (Dist.I)	s/d	Sep.-Oct. 1981
"Desaigüe"	Deltebre	14	Oct. 1981
"Falset"	Falset	1	Oct. 1979
"El Full"	Alella	20	Abril 1981
"El Full de --"	Cubelles	4	Jul. 1981
"Full informatiu"	Torelló	55	Nov. 1981
"Full d'informació municipal"	Roses	22	Sep. 1981
"Informació ciutadana"	Balaguer	1	Maig 1981
"Informació ciutadana"	L'Hospitalet Ll.	1	Nov. 1979
"Informació Igualadina"	Igualada	s/d	s/d 1981
"Informatiu Mollet"	Mollet del Vallès	2	Febrer 1982
"El Masnou"	El Masnou	1	Sept/Octubre s/d
"El Nunci"	Calella	1	Juny 1981
"La Paeria"	Lleida	11	Juliol 1981
"La Plaça"	Manresa	5	Desembre 1980
"Plaça Major"	San Pere Pescador	1	Gener 1980
"Pi Tort"	Matadepera	1	Nov./Dec. 1981
"Cuadern d'Informació"	Llivia	2	Abril 1981
"San Just"	Sant Just d'Esvern	0	Gener 1981
"Sant Vicens de Montal"	Sant Vicens de Montal	1	Març 1980
"El Sesrovirenc"	Sant Esteve Sesrovires	1	Octubre 1981
"Lo Senienc"	La Senia	5	Septembre 1980
"Ràpita"	Sant Carles de la Ràpita	260	Febrer 1981
"Reus Municipal"	Reus	1	Desembre 1980
"Rio Sec"	Cerdanyola del Vallès	6	Juliol 1981
"Tot Sant Sadurni"	San Sadurci d'Anoia	2	Juliol 1979
"Ulldecona"	Ulldecona	19	Octubre 1981
"Valls. Informe Municipal"	Valls	4	Octubre 1980
"La Veu de Sant Cugat"	Sant Cugat del Vallès	14	s/d
"Vilassar de Mar"	Vilassar de Mar	1	Febrer 1981
"Vila-seca i Salou"	Vila-seca i Salou	26	Novembre 1981

ALTRES PUBLICACIONS MUNICIPALS

Arbúcies:	"Full d'Inf. Mun." "Perxada"	B.I.M. Mensual inf./opi.
Arenys de Mar:	"But. d'Inf. Mun." "Quaderns d'Estudi Arenenys"	B.I.M. Revista cult.loc.
Cornellà de Llobregat:	"La Veu de l'Ajuntament" "But. d'Informació" "But. d'Informació"	B.I.M. Esports Enseny.
Granollers:	"Granollers Informatiu" "But. Inf."	B.I.M. Com.de Cultura
Lleida:	"Paeria" "Viure"	B.I.M. Dep. jov. esplai i esports
Molins de Rei:	"La Casa de la Vila" "La Casa de la Vila"	B.I.M. trimes. B.I.M. quinz.
Girona:	"Papers d'Inf. Mun." "La Carpa"	B.I.M. Area de Joventut
St. Guim de Freixenet:	"Bol. Informació Local" "Inf. Mun. Joves pel Mu."	B.I.M. s/d.

B.I.M. EDITATS PER L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

"Ciutat Vella"	Districte I
"El Consell Informa"	Districte II
"Butlletí Informatiu"	Districte III
"L'Eixample"	Districte IV
"Notícies del Raval"	Districte V
"L'Eixample"	Districte VI
"El Consell Informa"	Districte VII
"Fulls d'Informació Municipal"	Districte VIII
"El Districte IX Nord"	Districte IX
"El Districte IX Sud"	Districte IX
"Ca la Vila Informa"	Districte X
"La Plaça Comas Informa"	Districte XI
"El Consell Districte XII Informa"	Districte XII

Característiques: gratuïts, distribució per carters, edició global de 650.000 exemplars, periodicitat bimestral, llengua 60/40 tret dels districtes IV i VI íntegrament en català.

Font: Coordinació dels Butlletins. Ajuntament de Barcelona 1981

RELACIO DE B.I.M. EXISTENTS EL 1981 A CATALUNYA

Alt Camp:

"Valls Informe Municipal"	Valls	31.57	T	80/20	6.000	3.2
---------------------------	-------	-------	---	-------	-------	-----

Alt Empordà:

"Als quatre vents"	Navata	—	I	s/d.	—	—
"B.I.M."	L'Armentera	—	I	s/d.	—	—
"B.I.M."	Castelló d'Empúries	30.76	M	50/50	800	3.3
"B.I.M."	Llança	—	T	s/d.	—	—
"B.I.M."	Perelada	37.50	M	100/0	450	2.7
"Full d'Informació Municipal"	Roses	10.00	M	s/d.	800	10.0
"Plaça Major"	St. Pere Pescador	70.00	I	100/0	700	1.5

Alt Penedès:

"L'Ajuntament informa"	Vilafranca del Penedès	27.00	B	s/d.	6.750	3.7
"Riudabittles"	St. Pere de Riudabitt.	27.27	M	50/50	600	3.7
"Subirats al dia"	Subirats	—	—	s/d.	—	—
"Torrelavid"	Torrelavid	—	M	100/0	—	—
"Tot Sant Sadurní"	St. Sadurní d'Anoia	—	B	60/40	—	—

Alt Urgell:

"Butlletí Municipal"	La Seu d'Urgell	7.84	T	100/0	800	12.8
----------------------	-----------------	------	---	-------	-----	------

Anoia:

"L'Ajuntament informa"	Vilanova del Camí	24.09	M	0/100	2.000	4.2
"Capellades"	Capellades	34.69	I	s/d.	1.700	2.9
"Cròniques municipals"	El Bruc	—	I	s/d.	—	—
"Informació igualadina"	Igualada	11.11	B	95/5	3.500	9.0

Baix Camp:

"Butlletí Inf."	Aleixar	—	B	100/0	—	—
"Butlletí Inf. Local"	L'Hospitalet l'Infant	—	M	75/25	400	9.5
"Reus Municipal"	Reus	18.40	M	100/0	15.000	5.5

Bages:						
"Butlletí"	Sallent	11.36	T	50/50	1.000	8.8
"La Plaça"	Manresa	5.00	Q	100/0	3.000	20.0
"El Poble"	Callús	33.33	T	75/25	500	3.0
"El Pregoner"	St. Joan de Vilatorrada	33.78	T	s/d.	2.500	3.0
"El Varenny"	St. Vicenç de Castellet	7.35	M	s/d.	500	13.6
Baix Ebre:						
"Des dels 4 cantons"	L'Ametlla de Mar	18.42	M	40/6	700	5.4
"Desaigüe"	Deltebre	30.30	M	25/7	3.000	3.3
"Tortosa"	Tortosa	28.12	M	25/7	9.000	3.6
Baix Empordà						
"B.I.M."	Castell-Platja d'Aro	32.05	M	75/2	1.250	3.1
"B.I.M."	Torroella de Montgri	—	—	s/d	—	—
"Butlletí d'Inf. Platja d'Aro"	S'Agaró, Platja d'Aro	—	—	s/d	—	—
"Can Bech"	Palafrugell	10.00	M	100/0	1.500	10.0
"Quaderns d'Informació Mumpal"	La Bisbal	—	—	s/d	—	—
"Quaderns d'Informació Mumpal"	St. Feliu de Guixols	12.00	M	s/d	1.500	8.3
Baix Llobregat:						
"L'Ajuntament informa"	St. Joan Despí	6.00	M	s/d	1.500	16.7
"L'Avançada"	Corbera de Llobregat	—	SE	s/d	—	—
"Butlletí Informatiu"	St. A. de la Barca	38.46	M	s/d	5.000	2.6
"But. d'Inf" (esports)	Cornellà de Llob.	0.64	—	s/d	500	2.6
"But. d'Inf" (ensenyament)	Cornellà de Llob.	0.64	—	s/d	500	2.6
"El Butlletí de Castelldefels"	Castelldefels	—	M	s/d	—	—
"El Butlletí de Gavà"	Gavà	20.83	M	s/d	5.000	4.8
"Butlletí d'Informació Municipal i Ciutadana"	St. Leliu de Llob.	24.00	I	s/d	—	—
"Butlletí Informatiu Mumpal"	Sta. Coloma Cervelló	24.00	I	s/d	600	4.2
"B.I.M."	St. Vicenç dels Horts	30.00	T	0/100	6.000	3.3
"B.I.M."	Olesa de Montserrat	33.33	I	100/0	5.000	3.0
"B.I.M."	Berues	46.15	I	s/d,	1.500	2.2
"B.I.M."	Sant Boi de Llobregat	20.00	Q	s/	10.000	5.0
"B.I.M."	Martorell	38.46	M	s/d	5.000	2.6
"Carrer Gran"	Esparraguera	27.27	I	75/25	3.000	3.7
"La Casa de la Vila"(B.I.M.)	Molins de Rei	18.42	T	100/0	3.500	5.4
"La Casa de la Vila"(Full)	Molins de Rei	18.42	Q	100/0	3.500	5.4
"El Sesrovirenc"	St. Esteve Sesrovires	133.33	T	100/0	2.000	0.8
"La Veu de l'Ajuntament"	Cornellà de Llob.	—	—	80/20	—	—
"Viladecans"	Viladecans	23.25	M	s/d	10.000	4.3
Baix Panadès						
Baixa Cerdanya:						
"Quadern d'Informació Mump."	Llívia	88.88	A	100/0	800	1.1
Barcelonès:						
"L'Ajuntament inf."	Sta. Coloma de G.	10.63	S	s/d	15.000	9.4
"Badalona"	Badalona	10.91	M	55/45	25.000	9.2
"B.I.M."	Esplugues de Llob.	27.17	B	5/95	12.500	3.7
"Informació Ciutadana"	L'Hospitalet de Llob.	11.48	M	30/70	34.000	8.7
"Sant Just"	St. Just Desvern	36.36	T	100/0	4.000	2.8
Berguedà:						
"B.I.M."	Avià	27.77	I	100/0	500	3.6
"Ciutat"	Berga	32.77	M	100/0	4.500	3.1
"Informem"	Borredà	40.00	T	100/0	200	2.5
Conca de Barberà:						
"La Segarra"	Sta. Coloma de Q.	20.68	—	95/5	—	—
Garraf:						
"L'Ajuntament Inf."	Vilanova i la Geltrú	11.36	T	50/50	5.000	8.8
"El Full de Cubelles"	Cubelles	—	M	50/50	—	—

<i>Garrigues:</i>							
"El Cèrvol"	Cèrvia de los G.	28.83	M	100/0	200	3.5	
"Circular Servei Informatiu"	Les Borges Blanques	23.43	M	100/0	1.500	4.3	
<i>Garrotxa:</i>							
"Butlletí Ajuntament"	Vall d'en Bas	—	—	s/d	—	—	
"B.I.M."	Les Planes d'Hortoles	7.50	I	100/0	150	13.3	
"Carrer Major"	Olot	32.00	I	100/0	3.000	3.1	
"Circular Informativa"	St. Feliu Palleros	37.50	M	100/0	450	2.7	
<i>Gironès:</i>							
"B.I.M."	Banyoles	10.00	M	100/0	1.250	10.0	
"B.I.M."	Cassà de la Selva	22.38	I	100/0	1.500	4.5	
"B.I.M."	Llagostera	10.22	M	s/d	511	9.8	
"B.I.M."	Bescanó	38.46	M	75/2	1.000	2.6	
"Butlletí Informatiu"	Celrà	47.61	M	75/2	1.000	2.1	
"Papers d'Informació Municipal"	Girona	17.24	M	s/d	15.000	5.3	
"La Carpa" (Area Joventut)	Girona	—	M	s/d	—	—	
<i>Maresme:</i>							
"B.I.M."	Arenys de Mar	40.00	T	s/d	4.000	2.5	
"B.I.M."	El Masnou	34.48	B	65/3	5.000	2.9	
"B.I.M."	Argentona	100.00	I	75/2	6.500	1.0	
"B.I.M."	St. Vicenç de Montal	50.00	T	100/0	600	2.0	
"B.I.M. i Cultural"	Arenys de Munt	33.33	B	100/0	1.600	3.0	
"Informatiu Municipal"	Premià de Dalt	—	M	75/2	—	—	
"El Nunci"	Calella	—	—	100/0	—	—	
"Quaderns d'Estudis Arenyencs"	Arenys de Mar	10.00	—	s/d	1.000	10.0	
"El Full"	Alella	33.33	M	100/0	1.000	3.0	
"La Veu de Montgat"	Montgat	35.71	B	75/2	2.500	2.3	
"Vilassar de Mar"	Vilassar de Mar	31.57	I	90/1	3.000	3.1	
<i>Montsià:</i>							
"Alcanar"	Alcanar	12.50	M	40/6	1.000	8.0	
"Amposta"	Amposta	6.89	Q	45/5	1.000	14.5	
"Full Municipal"	Santa Barbara	32.35	I	0/1	1.100	3.1	
"Ràpita"	St. Carles de la Ràpita	12.00	M	25/7	1.200	8.3	
"Lo Senienc"	La Sènia	11.95	M	75/2	550	8.4	
"Ulldecona"	Ulldecona	14.15	M	90/1	750	7.1	
<i>Noguera:</i>							
"Casa de la Vila"	Bellcaire d'Urgell	25.00	T	100/0	400	4.0	
"Informació Ciutadana"	Balaguer	—	—	100/0	—	—	
<i>Osona:</i>							
"Butlletí Informatiu"	St. Hipòlit de Voltregà	33.33	I	75/2	1.100	3.0	
"Butlletí Informatiu"	St. Pere de Torelló	—	—	s/d	—	—	
"B.I.M."	Tona	—	—	s/d	—	—	
"B.I.M."	St. Vicenç de Torelló	28.88	M	100/0	520	3.5	
"B.I.M."	Taradell	109.09	B	100/0	1.200	0.9	
"Butlletí Informatiu de Vic"	Vic	—	—	—	2.000	15.1	
"Full Informatiu"	Manlleu	—	A	100/0	—	—	
"Full Informatiu"	Torelló	9.09	—	100/0	1.000	11.0	
"Full Informatiu"	Rupit-Pruit	50.00	A	100/0	200	2.0	
"Roda de Ter"	Roda de Ter	10.86	M	25/75	500	9.2	
<i>Solsonès:</i>							
<i>Pallars Jussà:</i>							
"Butlletí Informatiu"	Isona i Conca Dellà	123.52	I	100/0	2.100	0.8	
<i>Pallars Sobirà:</i>							
<i>Priorat:</i>							
"Falset"	Falset	17.30	M	100/0	450	5.8	

<i>Ribera d'Ebre:</i>							
"B.I.M."	Mora d'Ebre	34.88	B	s/d	1.500	2.9	
<i>Ripollès:</i>							
"L'Ajuntament Informa"	Ripoll	26.22	T	70/30	3.200	3.8	
"B.I.M."	St. Quirze de Besora	15.00	M	100/0	300	6.7	
"Butlletí Municipal"	Campdevànol	33.33	B	100/0	1.200	3.0	
<i>Segrià:</i>							
"Almacelles"	Almacelles	37.73	I	75/25	2.000	2.6	
"Butlletí Informatiu"	Golmes	26.92	I	0/10	350	3.7	
"Cultural Informatiu"	El Palau d'Anglesola	—	T	100/0	—	—	
"Mollerusa Ciutat"	Mollerusa	23.80	I	s/d	2.000	4.2	
"Paeria"	Lleida	3.00	M	100/0	2.000	4.2	
"Viure"	Lleida	—	—	s/d	—	—	
<i>Segarra:</i>							
"Boletín de Información Local"	St. Guim de Freixenet	—	B	0/10	—	—	
"Cosos Nostres"	Els Plans de Sió	50.00	M	75/25	400	2.0	
"Informatiu Municipal"	St. Guim de Freixenet	—	—	s/d	—	—	
Joves pel Municipi"	Estaràs	—	A	s/d	—	—	
"Estaràs"	Ribera d'Ondara	—	I	s/d	—	—	
"Ondara"							
<i>Selva:</i>							
"Ajuntament de Breda"	Breda	25.80	I	100/0	800	3.9	
"B.I.M."	Angles	40.00	M	s/d	2.000	2.5	
"B.I.M."	Vidreres	36.36	T	s/d	1.200	2.7	
"B.I.M."	Hostalric	31.48	T	75/25	850	3.1	
"Butlletí Municipal"	Blanes	19.60	B	75/25	4.000	5.1	
"Caldes de Malavella"	Caldes de Malavella	—	—	s/d	—	—	
"Full d'Informació Municipal"	Arbúcies	25.00	M	100/0	1.000	4.0	
"Perxada"	Arbúcies	12.50	M	100/0	500	2.0	
<i>Tarragonès:</i>							
"La Veu de l'Ajuntament"	Tarragona	40.00	M	80/20	40.000	2.7	
"Vilaseca-Salou"	Vilaseca i Salou	9.03	M	60/40	1.500	11.0	
<i>Terra Alta:</i>							
<i>Urgell:</i>							
"Casa de la Vila"	Tàrraga	22.72	S	100/0	2.500	4.4	
"Circular Informativa"	Barbens	—	I	75/25	—	—	
"Sió"	Agramunt	20.21	M	100/0	950	4.5	
"La Veu de Bellpuig"	Bellpuig	—	M	100/0	—	—	
<i>Vall d'Aran:</i>							
<i>Vallès Occidental:</i>							
"Ajuntament de Ripollet"	Ripollet	31.66	B	s/d	9.500	3.1	
"Ajuntament de Sta. Perpetua de Mogoda"	Sta. Perpetua de Mogoda	22.05	B	10/90	3.000	4.5	
"L'Ajuntament Informa"	Rubí	—	I	s/d	—	—	
"L'Ajuntament de Terrassa Informa"	Terrassa	12.50	B	100/0	20.000	8.0	
"B.I.M."	Castellar del Vallès	42.85	T	75/25	3.300	2.1	
"B.I.M."	Valldoreix	16.66	M	s/d	500	6.0	
"Pi Tort"	Matadepera	50.00	B	100/0	1.200	2.0	
"Riu Sec"	Cerdanyola del Vallès	9.61	M	20/80	5.000	10.4	
"Savall"	Sta. Lloreç Savall	35.00	I	100/0	700	2.9	
"La Veu de Sant Cugat"	St. Cugat del Vallès	9.90	M	60/40	3.000	10.1	
"Viladecavalls"	Viladecavalls	58.82	T	s/d	1.000	1.7	
<i>Vallès Oriental:</i>							
"Ajuntament de la Garriga"	La Garriga	35.29	I	100/0	3.000	2.9	
"Avui"	Canovelles	20.66	B	25/75	2.500	4.8	
"Butlletí Informatiu"	Parets del Vallès	—	—	s/d	—	—	

"Butlletí Informatiu de la Comissió de Cultura"	Granollers	—	M	s/d	—	—
"Boletín Informativo"	Les Franqueses del V.	26.43	T	0/10	2.300	3.8
"B.I.M."	St. Feliu de Codines	54.54	T	100/0	1.800	1.9
"B.I.M."	Sta. Eulalia de Rosana	—	—	s/d	—	—
"Butlletí Municipal"	L'Ametlla del Vallès	40.00	M	100/0	800	2.5
"Butlletí Municipal"	Bigues i Riells	—	I	100/0	—	—
"Castellterçol"	Castellterçol	55.00	M	100/0	1.100	1.9
"Informatiu Mollet"	Mollet del Vallès	28.32	M	s/d	10.000	3.5
"L'Ocellot"	Sta. M ^a de Palautordera	30.48	A	s/d	1.250	3.3
"Vents"	Fogars de Monclús	—	T	100/0	—	—
"Granollers Informatiu"	Granollers	22.12	M	80/20	10.000	4.5

A) Taxa de lectura: percentatge de relació entre habitants de la ciutat i tiratge del B.I.M. Exemple:
Valls 19.000h. 6.000 ex.
A=31.57

B) Periodicitat:
A Anyal
B Bimestral
I Irregular
M Mensual
Q Quinzenal
S Setmanal
SE Semestral
T Trimestral

C) Percentatge ús llengua. Català/Castellà.
C B.I.M. Capicolat
D Doble edició, una en català, l'altra en castellà.
R Repetició del text en les dues llengües.

D) Tiratge del B.I.M.

E) Relació de tiratge per habitants.

4.4 BIBLIOGRAFIA

BUSQUET, JOAN.—*Necessitat i funcions del Butlletí d'Informació municipal. Cens dels Butlletins Municipals de Catalunya*. vol. I (no 20 de la sèrie "Comunicació") pp. 14-22. Barcelona. 1982.

CAMPO VIDAL, MANUEL.—*Prensa escrita*. "C.E.U.M.T.", 32 (Nov. 1980) pp. 20-23.

Cens dels Butlletins Municipals de Catalunya. 2 vols. Publicacions del Servei de la Premsa de la Diputació de Barcelona. Núms. 20 i 21 de la sèrie "Comunicació". Barcelona. 1982.

Document núm. 2 del recull de materials de la I i II Trobades de periodistes caps de Gabinet Municipals de Mitjans de Comunicació de Catalunya tingudes a L'Hospitalet de Llobregat (3/7/1980) i a Manresa (12/11/80): *Relacions dels gabinets municipals de mitjans de comunicació amb els responsables polítics*. "C.E.U.M.T.", 35 (Feb. 1981). pp. 14-15.

ESTEVE, ANTONI.—*Información y participación ciudadana*. CF. int. a al vol. I de "Gabinetes d'Informació". Serveis de Premsa de la Diputació de Barcelona. Barcelona. 1981.

HUERTAS CLAVERIA, J.M. *Las oficinas de prensa y los boletines municipales*. "C.E.U.M.T.", 32 (Nov. 1980). pp. 15-20.

NEGRE, JORDI.—*Política de comunicación en los Ayuntamientos*. "C.E.U.M.T.", 32 (Nov. 1980). Pp. 9-12.

NEGRE, JORDI.—*La política informativa dels Ajuntaments democràtics. L'Experiència dels gabinets municipals de mitjans de comunicació*. Tesis de llicenciatura. Vol. V de "Gabinetes d'Informació" (Sèrie "Comunicació", vol. 13). Diputació de Barcelona. Barcelona. 1981. 147 pp.

NEGRE, JORDI.—*Els butlletins d'informació municipal. Continguts formals i problemes tècnics i professionals*. *Cens de butlletins municipals de Catalunya*.

Origen de la Premsa a Catalunya

La comunicació és una dada essencial en tota la història social de la humanitat. Estudiar i analitzar els mitjans que ha tingut l'home al seu abast per conèixer i expandir allò d'interès col·lectiu, és fer la història, en diríem, de la història, perquè la premsa, els llibres, els pergamins, etc. són fonts documentals directament vinculades amb el passat i el present de la raça humana. En aquestes breus notes tractarem de fer, a casa nostra, una síntesi d'una part de la comunicació, la premsa, que ha satisfet fins ben entrat el segle XX i encara avui dia, les necessitats bàsiques de curiositat que senten les masses per tot allò que succeeix al món. La premsa al llarg dels segles XVIII i XIX és l'equivalents dels antics trobadors, dels missatgers personals de banquers com el Fugger d'Aubzburg, de les auques i romanços, ventalls i papers fugissers de tot tipus.

Hom arrenca tradicionalment de la simbiosi paper-impremta. Fins al segle XV, amb la correspondència manuscrita, pregons verbals i bans, hi havia hagut un sol comunicant i un sol receptor; però amb l'aparició de la impremta les capes il·lustrades disposaran d'un nou mitjà per fer sentir la seva veu.

És en aquest marc que la premsa neix i tots sabem que per créixer i viure necessita, com les plantes el sol, llibertat. La his-

tòria de la premsa catalana es farà sobretot en èpoques de llibertat de la nostra llengua. Quan els obstacles polítics són forts, haurà de fer-se en altres llengües, en castellà dins la Catalunya espanyola, en francès a la Catalunya francesa. No és gens estrany que la famosa poesia «Oda a la Pàtria» d'Aribau, que s'ha situat com a arrencada de «La Renaixença», es publiqui en un òrgan d'expressió escrit en castellà: *El Vapor* (1833-1838). A més de la llibertat idiomàtica, cal fer constar la llibertat ideològica, que és potser la trava més forta, al costat dels condicionaments econòmics, per al manteniment d'una premsa eficaç. No és estrany que la Constitució dels Estats Units (15 de desembre de 1791) proclamés emfàticament que el Congrés no podrà fer cap llei que restringeixi la llibertat de paraula o de premsa (*Bill of Rights*).

Al segle XVII les comunicacions eren fetes en virtut de la tracció animal, el pilar bàsic de la distribució; el mitjà de comunicació es ressentirà d'aquesta mancança i haurà d'actuar en conseqüència. Hom subordinarà a la xarxa de postes, indrets de canvi i repòs dels cavalls missatgers de correus, de diligències i tartanes de viatgers i mercaderies, la inicial distribució de periòdics. Fins a la generalització del ferrocarril, Catalunya comptarà amb una premsa urbana, feta primordialment a Barcelona, d'una gran importància qualitativa, i amb una premsa a les principals ciutats caps de comarca natural (Girona, Granollers, Badalona, Terrassa i Sabadell, Lleida, Reus, Tarragona, Figueres, Vic, Manresa...). D'ací conjuntament amb la lentitud, en relació a la mecanització actual, d'impressió, arrenca, entre d'altres factors, l'elevat nombre de periòdics fets a comarques. De les vuit mil publicacions que hi ha hagut en la nostra llengua, gairebé la meitat són fetes a Barcelona i l'altra meitat fora. Pel que fa referència als diaris, també en llengua catalana, dels 90 que hi ha hagut d'ençà el 1879 fins al 1979, 26 tenen peu editorial a Barcelona i

64 a les comarques.

Funcionalment hom considera com a precedents de la premsa periòdica els fulls volants, és a dir, unes pàgines impreses sense periodicitat estable en un inici, generalment de tema únic, que eren enviades a uns abonats desitjosos de saber determinades notícies de caràcter polític, religiós, bèl·lic o simplement de calamitats naturals —un terratrèmol, una inundació—, o bé d'entreteniment —les xafarderies de la cort o el desenvolupament d'un torneig. El permís el donava el rei, la distribució era per postes de cavalls i la censura prèvia era consubstancial, tret dels Països Baixos, amb la seva creació.

A Catalunya s'introdueixen ràpidament. La impremta dona els seus fruits, el 1474 s'imprimeixen les *Trobes en llaor de la Verge Maria*, el 1478 la primera Bíblia de tota la Península, també a València, i en començar el segle XVI Alemanya, França, Anglaterra... disposaven d'aquests embrions de diaris en gran quantitat. Aviat, però, tot coincidint amb fires, hom estableix una periodicitat: les *Messrelationen* de Colònia, del 1583 al 1598, els calendaris de Magúncia del 1488 al 1470, adreçats a camperols i pastors, etc.

Aquest èxit europeu arriba amb un cert retard a la Península Ibèrica i és Catalunya la primera a veure els fulls volants. Les famoses *Còpia de les noves de Itàlia per letres de Gènova*, que expliquen monogràficament un combat naval, duen la data de 9 de maig de 1557. La seva fugacitat fa que la seva conservació sigui ben difícil. Serà al segle XIX quan els estudiosos es plantejaren seriosament la conservació i catalogació del patrimoni documental català. No ens és lícit de suposar, doncs, que per manca de restes físiques, no hi hagués publicació d'aquests fulls volants.

Singularment un dels més prolífics impressors del moment, Jaume Mathevat, imprimeix el 1641 un full d'aquestes característiques en castellà; també n'ha-

via publicat pocs anys abans en la mateixa llengua, però aquest any, Catalunya i Castella eren en guerra. El títol és prou explícit: *Breve y verdadera ralización de la entrada del marqués de los Vélez en Cataluña y la retirada de su ejército de Barcelona*. (...) En el decurs de la guerra dels Segadors hom publicarà nombrosos fulls volanders amb notícies de caràcter bèl·lic del Principat i també de la guerra amb Portugal. Segueixen publicant-se (Jaume Romeu, Jaume Mathevat, Gabriel Nogués...) «Noves», «Relacions», «Còpies», «Gasetes», «Cartes»..., que donen informacions d'arreu d'Europa i són traduccions de les editades a Venècia, París, Roma, etc. Durant tres anys, 1641-1643, hom n'ha comptabilitzades més de quaranta. No són, però, les primeres publicacions en llengua catalana; el 1624, a Perpinyà, l'impressor Lluís Roure editava la *Gazeta* a imitació del model europeu: Stuttgart i Praga (1619), Berlín (1617), Amsterdam i Londres (1620), etc., fins a la consolidació amb Renaudot, el 1631, que publica a París la *Gazette*, on setmanalment i amb una estructura metòdica feia arribar les principals notícies a les ciutats franceses més importants gràcies a un sofisticat sistema de privilegis i reproduccions.

Al llarg del segle XVIII les publicacions es diversifiquen i les temàtiques s'obren en ventall, abraçant les variades disciplines del saber humà. Arreu d'Europa la premsa diària pren volada. «*The Daily Corrant*» (1702), «*Spectator*» (1711), «*Examiner*» (1710) a Anglaterra, «*Le Journal de Paris*» (1777), «*Courrier de Provence*» (1789) a França, etc., però en català encara no hi ha premsa diària i la premsa de divulgació científica, de varietats literàries, etc, tindrà només un exponent en el «*Caxón de Sastre Cathalán*», del qual sembla que es publicaren 17 números i s'imprimia paral·lelament a Barcelona. Tret del breu parèntesi francès, no és fins al 1841 que s'enceta altra volta la publicació de periòdics en català.

El parèntesi napoleònic i el primer període polític

A iniciativa del general Augerau, el que serà popularment conegut com el «Brusi», és a dir, el «*Diario de Barcelona*» (1792) serà «*Diari de Barcelona i del Govern de Catalunya*». Adoptà el bilingüisme, francès i català, com d'altres publicacions. La «*Gasetta del Corregiment de Girona*» n'és un altre (1810). L'experiment catalanista, com s'ha retolat la iniciativa, va durar poc. Aviat es castellnitzaren com la resta de la premsa que florí els anys anteriors a la lluita contra la invasió dels francesos. D'entre els títols que destaquen per la seva categoria cal esmentar: «*Periódico Universal de Ciencias, Literatura y Artes*» (1821), «*El Europeo*» (1823), «*El Vapor*» (1833), «*La Violeta de Oro*» (1851), «*Revista de Cataluña*» (1862). Molts d'ells tindran un caràcter catalanista però, donada la forta pressió cultural i política del castellà, utilitzaran aquesta llengua. Tradicionalment es considera el «*Diari de Buja*» (1812-1813) com la primera publicació de tipus polític dels Països Catalans. Tenia una periodicitat irregular, era dirigida pel trinitari Miquel Ferrer i defensava l'absolutisme, tot atacant el liberalisme que propugnava l'«*Aurora Patriótica Mallorquina*» (1812-1813). Els lectors d'aquesta «*Aurora*» eren excomunicats, els exemplars cremats i els redactors perseguits. Els auroristes, com els anomenava el «*Diari de Buja*», eren foc d'infern. Malgrat el baix tiratge, uns 300 exemplars, la influència social era elevada gràcies a la lectura pública; aquesta difusió oral serà també un exponent de la premsa política, que augmenta així el seu àmbit d'influència.

El naixement de la premsa diària

La monarquia, gràcies a un decret que restringia el privilegi d'impressió i distribució (1806), disposava d'un monopoli ben eficaç per al control ideològic. No-

més el «Diario de Barcelona», en virtut de «la general instrucció y la común utilidad», podia aparèixer legalment. La realitat, però, fou que la premsa, d'acord amb les variacions polítiques experimentava els mateixos efectes. Fos el liberalisme del trienni constitucional (1820-23), fos el retorn de l'absolutisme (1823), etc., les publicacions tenien la vida assegurada, malgrat la varietat de capçaleres, d'acord amb la seva poca capacitat de maniobra econòmica.

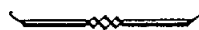
Era lògic que la premsa diària en català nasqués tard. No serà fins a les acaballes del segle XIX que farà la seva irrupció. La premsa diària necessita unes condicions de mercat òbvies per al seu manteniment i també unes bases empresarials prou potents. Fins al 1879, data d'aparició del «Diari Català», en la nostra llengua havien aparegut unes poques publicacions que no podien de cap manera tenir el pes de tradició d'altres llengües. Així, cal citar entre les nombroses publicacions humorístiques, calendaris, i almanacs diversos, etc., «Lo Pare Arcàngel» (1841), de to humorístic; «Lo Verdader Català» (1843), amb un objectiu temàtic ben ambiciós: «Revista religiosa, política, científica, industrial i literària», que s'ha considerat com el primer òrgan periodístic de la Renaixença, el moviment cultural que desvetlla l'esperit nacional català i que té el seu contrapunt informatiu en el setmanari del mateix nom (1871); «Un Tros de Paper» (1855); «Lo Noy de la Mare» (1866).

En aquest panorama de poca densitat de capçaleres i de minsa penetració sectorial en el poble català, és lògic que la premsa diària tardés a fer la seva aparició. Una de les característiques comunes de la premsa diària i, en general, de la premsa catalana, ha estat la incapacitat de crear plataformes estables, de llarga continuïtat, i també de fer empreses ben assentades financerament. La munió de capçaleres que continuament fan la seva aparició són fruit de la mort, per ofec econòmic, per manca d'estructuració monetà-

ria, de moltes altres. La primera premsa diària catalana també tindrà aquestes característiques amb els agreujants de les vinculacions polítiques, que seran un altre obstacle objectiu per al manteniment d'aquest important apartat de la premsa catalana. Els obstacles polítics (1923-1929, 1939-1975...) faran la resta.

«Diari Català» (1879-1881), «Lo Soment» (Reus, 1886-1903), «Lo Catalanista» (Sabadell, 1897-1898), «La Comarca de Lleyda» (Lleida, 1900-1908), «La Veritat» (Manresa, 1901-1904), «Acció Catalana» (Sabadell, 1907-1909) etc., són exemples d'aquesta incapacitat de la premsa diària. No obstant els trets generals, hi ha unes excepcions, tant en la premsa diària com en l'especialitzada, que permeten manifestar la vitalitat de la premsa catalana: «La Renaixensa» (1881-1905), «La Veu de Catalunya» (1899-1937), «El Pla de Bages» (Manresa, 1904-1937), «Foment» (Reus, 1909-1936), etc.

Són diaris de llarga vida: «La Veu de Catalunya» amb 38 anys, «La Renaixensa» amb 24, «La Publicitat» amb 16 i «El Poble Català» amb 11. La resta dels barcelonins no arriben als 10 anys. A comarques el panorama és similar al de la capital catalana. Ni al País Valencià ni a les Illes no ha aparegut mai cap diari en llengua catalana. Els diaris en llengua castellana, pel contrari, han gaudit d'una millor salut. Els quatre diaris barcelonins existents avui i anteriors al 1939 tenen una llarga trajectòria al seu darrera: «Diario de Barcelona» (1792), 190 anys, «El Correo Catalán» (1876), 106 anys, «El Noticiero Universal» (1888), 94 anys, «La Vanguardia» (1881), 101 anys... El final de la darrera contesa civil també va significar la desaparició de la palestra pública de molts altres: «El Diluvio» (1879), 60 anys, «Las Noticias» (1896), 43 anys...

Consolidació de la premsa catalana: de la Renaixença al Noucentisme

Arran de la Renaixença, embranzida cultural que prenen les capes dirigents de Catalunya a mitjan segle passat, es crearan unes plataformes periodístiques que seran el coixí per a l'època daurada de la premsa catalana. Neixen setmanaris que posteriorment seran diaris: «La Renaixença» (1871), «La Veu de Catalunya» (1891), «Foment» (Reus, 1906), etc. Les publicacions humorístiques arrel·len i creen escola: «La Campana de Gràcia» (1870-1934), «L'Esquella de la Torratxa» (1872-1939), «La Tomasa» (1888-1907)... La premsa de caràcter literari i cultural s'integra en el procés general de redreçament: «Lo Gay Saber» (1868-1869 i 1878-1883), «La Gramalla» (1870), «La Rondalla» (1874 i 1895), «La Il·lustració Catalana» (1880-1894)... «Re-

vista Literària» (1883-1884), «La Tradició Catalana» (1893-1894)... S'han creat ja els fonaments per a una premsa que abastarà diverses àrees: política, societat, religió, humor, cultura, etc.

Amb el tombant del segle XIX al XX es produeixen uns lents canvis d'acord amb l'increment del catalanisme intervencionista, l'abaratiment dels costos d'edició, la millor distribució gràcies al ferrocarril, l'augment de consciència catalanista de les masses urbanes, l'èxit dels partits nacionalistes, etc., tot plegat configura un panorama en el qual la premsa juga un essencial paper sensibilitzador i pren un paper protagonista en el panorama comunicatiu, tot i que les xifres globals seran encara a favor dels tiratges de la premsa en castellà, com podem observar tot seguit:

	1927	1935
«La Veu de Catalunya»	40.000	40.000
«La Humanitat»	—	30.000
«L'Instant»	—	20.000
«El Matí»	—	5.000
«La Nau»	12.000	—
«La Publicitat»	30.600	40.000
«El Correo Catalán»	10.000	5.000
«El Día Gráfico»	50.000	30.000
«Diario de Barcelona»	—	30.000
«El Diluvio»	50.000	150.000
«La Noche»	22.000	30.000
«Las Noticias»	60.000	40.000
«El Noticiero Universal»	60.000	20.000
«El Progreso»	15.000	—
«Renovación»	—	20.000
«Solidaridad Obrera»	—	5.000
«La Vanguardia»	140.000	250.000

Font. Cf. Isidre Molas. *Lliga Catalana*.

Els totals lingüístics són prou eloqüents:

	1927	1935
llengua catalana	82.000 exemplars	135.000 exemplars
llengua castellana	407.000 exemplars	580.000 exemplars

És, doncs, l'esforç de la Renaixença el que permetrà vehicular una potent premsa en català que es vincularà íntimament amb l'esforç de vertebrar institucionalment el país: Mancomunitat, Generalitat republicana. Les publicacions catalanes

coneixeran l'èxit de la premsa de masses d'arreu del món en el decurs del segle XIX amb un xic de retard. Serà el segle XX quan les revistes especialitzades i la premsa diària assoliran una gran penetració popular:

Publicacions infantils	«En Patufet»	(1904-1938)
Publicacions humorístiques	«Papitu»	(1908-1937)
Publicacions esportives	«Xut!»	(1922-1936)
«magazin»	«D'Ací i D'Allà»	(1918-1931)
Publicacions artístiques	«Joventut»	(1900-1906)
Publicacions religioses	«La Paraula Cristiana»	(1925-1936)

Agafant un exemple local d'una ciutat representativa periodísticament del que ha significat la premsa en la seva vida, podem fer un balanç en relació a la quantificació de capçaleres, la relació lingüística i l'evolució cronològica. El cas vigatà, gràcies a un recent estudi que ha publicat la Generalitat, ens pot il·lustrar amb aquesta mostra, que trobaríem en tantes d'altres capitals de comarca amb forta tradició i un bon pes específic en la història del periodisme català. En el període comprès entre 1803 i 1899 s'han datat 57 publicacions de les quals només 4 són íntegrament en català. La freqüència d'aparició es resumeix en la taula adjunta:

Diaris	13
Més d'un cop per setmana	10
Setmanals i quadrimensuals	16
Quinzenals i bimensuals	6
Mensuals	2
Indeterminats	10

Font: Concepció Miralpeix. La premsa de la ciutat de Vic al segle XIX.

Joan Torrent i Rafael Tasis en el període 1900-1966 n'esmenten 45, íntegrament catalanes. El canvi de rumb és prou evident i la mateixa proporció, si fa no fa, trobaríem en moltes d'altres ciutats catalanes.

En conjunt el segle XIX, inici de la premsa catalana de masses, presenta uns continguts, generalment de caire emocional

(religió, humor, política, literatura...) que permetrà que el segle XX sigui ja més racional, d'amplitud ideològica vasta (ciència, investigació, art, erudició...) i amb una penetració molt més intensa.

La normalitat periodística

L'estudi polític de la història contemporània de Catalunya reflecteix com la premsa catalana creix i es desenvolupa eficaçment durant els períodes en els quals el procés cap a la normalització cultural es consolida. L'obra de la Mancomunitat (1914-1925) i de la Generalitat Republicana (1931-1934, 1936-1939) amb l'Associació protectora de la Llengua Catalana, l'Institut d'Estudis Catalans, la regularització ortogràfica, la renovació pedagògica, la iniciativa privada en el camp editorial i cultural, etc., són uns elements significatius de la panoràmica institucional en períodes tendents a la normalització. La línia és, però, lamentablement trencada amb motiu de les dictadures de Primo de Rivera i Franco en uns períodes molt llargs (1923-1929 i 1939-1977), que són gairebé el 60% del que, portem de segle XX, és a dir, la anormalitat política ha condicionat en gran manera la continuïtat de la premsa catalana, que ha tingut uns grans moments de categoria intel·lectual, artística i

popular de publicacions i una gran extensió quantitativa en arrelament popular. Si observem els percentatges de relació de la premsa diària catalana i castellana a la ciutat de Barcelona podrem copsar gràficament l'evolució a una creixement, que trenca violentament la sotragada de la guerra civil del 1936 al 1939.

El 1915 es publiquen a Barcelona 2 diaris en català («La Veu de Catalunya» i «El Poble Català») i, segons Rovira i Virgili, junts no tiraven més de 10.000 exemplars sobre el total dels 200.000 en castellà (12 diaris) i català. Si acarem les xifres que hem vist anteriorment amb les presents podem obtenir una mitjana d'evolució prou indicativa:

Total (cat. + cast.)		Exemplars cat.	
1915	200.000	10.000	5%
1927	489.000	82.000	17%
1935	715.000	135.000	19%
1980	506.078	36.028	7%

Cal tenir present que el 1980 només hi ha un diari en català a Barcelona («Avui»), tres d'esportius i set diaris en castellà. El seu tiratge desglossat és el següent:

«La Vanguardia»	188.555
«El Periódico»	60.595
«Mundo Deportivo»	50.193
«Dicen»	49.898
«El Noticiero Universal»	45.442
«El Correo Catalán»	37.936
«Mundo Diario»	37.431
«Avui»	36.028
«Diario de Barcelona»	—
«Sport»	—
«Tele Expres»	—

Total exemplars: 506.078

Font: O.J.D. 1980

Es detecta clarament com, a mesura que augmenta el segle, el percentatge de relació de la premsa catalana respecte al total (català més castellà) va augmentant d'acord amb l'increment de la normalització dels hàbits de lectura, conseqüència directa de la catalanització de l'ensenyament, vida pública i pautes de comportament sociolingüístic. El crac del 1939

és un fort cop per a la premsa diària catalana —així com per a la resta; només se'n salvarà la que serà premsa clandestina (uns 400 títols) i la premsa feta a l'exili (uns 200 títols)— car significa la impossibilitat de remuntar unes xifres a les quals el consum tendia lentament (en 20 anys la taxa augmenta un 14%), i haver de partir de menys zero amb les noves condicions del marc tècnic de la informació (presència de l'audiovisual, etc.), del marc econòmic i social (crisi de lectura, concentració empresarial, renovació tecnològica, etc.) i específiques de Catalunya (població immigrada, marc legal negatiu per una oficialització plena de la llengua catalana, etc.).

El camí per a la normalitat periodística és encetat altra volta, amb il·lusió pels promotors de premsa i amb fort consum quan el model de premsa respon a un interès veritablement informatiu: «Punt Diari» (Girona), «Regió-7» (Manresa), «El 9 Nou» (Vic), etc. Les publicacions de l'exili van desapareixent gradualment, («Xaloc», «Terres Catalanes», «Ressorgiment»...), la premsa clandestina s'ha legalitzat i es troba als quioscs, («Tribuna», «L'Opinió Socialista», «La Humanitat»...), noves publicacions van cobrint el camp que a la dècada dels anys seixanta, van encetar les revistes a l'ombra eclesial («Cavall Fort», «Oriflama», «Serra d'Or», «Lluc», «L'Infantil-Tretzevents»...) o per l'esforç col·lectiu («Canigó», «Presència»...). Del 1976 ençà són ja societats les que incorporen la llengua catalana a la premsa: («Avui», «Catalunya Cristiana», «El Món», «Ciència», «L'Avenç»...), tot recollint una herència de fracassos («Tele-Estel», «Patufet», «L'Hora», «Arreu»...), que possibilita, però, l'actual florida de gairebé 600 títols, dels quals un terç són d'informació comarcal i un centenar d'interès general (informació, cultura, especialització), la resta pertany a sectors que llegeixen per subscripció o amb distribució especialitzada (excursionisme, religió, política, butlletins interns...).

La premsa catalana es troba encara en un moment de crisi. Si és capaç d'acabar-s'hi amb mitjans que facilitin la seva vehiculació tècnica coherent i una plena articulació amb el potencial mercat lector, el camí per al seu manteniment i expansió és assegurat, en cas d'incrementar-se l'ensenyament i generalitzar-se l'ús públic del català. El repte de conquerir el mercat global de Catalunya, on les xifres de consum en català no ultrapassin, en valors absoluts de títols en distribució comercial, el 10%, serà el cavall de batalla de la dècada dels vuitants. Si hi reïx, la premsa catalana podrà situar-se

en una posició d'acord amb la situació informativa actual; si fracassa, restarà en un clos reservat a una élite que usará el català com a llengua de cultura, apartat de les capes populars, que no tindran publicacions del seu interès. La premsa, en la seva professionalització present que la diferència del passat amateur, pot assolir, en les futures dècades, un paper ben delicat: desaparèixer com a conjunt poderós, o consolidar el seu paper de veu independent i ajuda a la construcció d'una opinió pública lliure i eficaç en el lent quefer de construir una societat més humana.

Diaris publicats a Barcelona al 1924

Llengua Catalana		Llengua Castellana	
«La Publicitat»	(M)	«Diario de Barcelona»	(M)
«La Veu de Catalunya»	(M i N)	«El Diluvio»	(M)
		«El Correo Catalán»	(M)
		«La Vanguardia»	(M)
		«Diario Mercantil»	(M)
		«El Noticiero Universal»	(N)
		«Diario del Comercio»	(M)
		«Las Noticias»	(M)
		«El Liberal»	(T)
		«La Tribuna»	(N)
		«El Progreso»	(M)
		«El Día Gráfico»	(M)
		«Solidaridad Obrera»	(M)
		«La Aurora»	(N)
		«La Prensa»	(M)
		«La Mañana»	(M)
		«La Jornada»	(T)
		«La Región»	(T)
		«El Resumen»	(M)
		«La Información»	(N)
		«El Día Barcelonés»	(T)
		«Boletín Of. Prov. Bna.»	(-)

Total: Català: 2. Castellà: 21 + 1 d'oficial.

Font: Anuario de la Asociación de la Prensa Diaria de Barcelona. 1924.

El 1924 Barcelona tenia 800.000 habitants aproximadament. El diari «L'Avenç» no s'esmenta segurament perquè només va sortir els dies 6 d'oc-

tubre i 7 d'octubre de 1924. Era portaveu de les joventuts d'esquerra, apareixia al vespre i el tercer dia la policia ja en recollí l'edició.

Evolució cronològica de la comunicació catalana

segle XIV

Els correus de Barcelona formen una companyia.

1337

Ordinacions palatines de Jaume III de Mallorca, que reglamenten les funcions del correu reial.

1339

Reglamentació del càrrec d'hoste de correus, funcionari públic que recollia les cartes i les distribuïa als troters o correus i repartia també les rebudes a la seva ciutat.

1474

Impressió dels primers llibres en català a la ciutat de València.

1759

Eudald Paradell idea un nou tipus de motlle per fondre caràcters d'impremta, amb la qual cosa es proporciona un considerable progrés a les arts tipogràfiques.

1839

Ramon Alabern, impressiona a Barcelona la primera imatge fotogràfica. És el daguerreotip fet al pla de Palau de Barcelona.

1845

Es crea la societat «Gran Compañia Española del Camino de Hierro de Barcelona a Mataró bajo la protección de S.M. la Reina Madre Doña María Cristina», amb capital anglès i català.

1848

Inauguració del primer ferrocarril de la Península Ibèrica: la línia Barcelona-Mataró amb 28,6 quilòmetres.

1850

L'Administració espanyola incorpora el segell a la correspondència.

1853

La frontera francesa queda unida telegràficament amb París. Antoni Brusi, editor del «Diario de Barcelona», organitza un sistema de postes de cavall per dur els missatges de la frontera a Barcelona i poder-los publicar.

1863

Inauguració de la línia de ferrocarril Sar-

rià-Barcelona.

1875

Nil Fabra utilitza coloms missatgers per enviar des d'un vaixell al popular diari «Brusi» un discurs reial. És el primer periòdic que utilitza el curiós sistema.

1877

Primera comunicació telefònica de l'Estat espanyol a Barcelona. El mateix any resten enllaçades telefònicament Girona i Barcelona.

1877

Dalmau i Fills importen aparells telefònics i els proporcionen, entre d'altres, a redaccions de premsa.

1879

Jaume Ferran i Clua i Ignasi Pauli publiquen un opuscle amb l'explicació de la fotografia instantània, aportació essencial per a l'obtenció de preses cinematogràfiques.

1880-1894

«La Il·lustració Catalana» publica gravats al zenc o al boix, que anirà substituint per fotogravats.

1894

A. Merletti Guaglia treballa a Barcelona com a repòrter gràfic amb una màquina fotogràfica de plaques de fabricació pròpia.

1895

Es presenta a Barcelona el «Minestoscop» d'Edisson.

1897

Primera filmació cinematogràfica catalana: «Baralla en un cafè», de Fructuós Gelabert, pare del cinema català.

1898

La família Belio, firaires de Granollers, installen un saló estable de projeccions cinematogràfiques.

1899

Royston Saint Noble, anglès resident a Barcelona, fa les primeres proves de radiodifusió.

1900

L'empresa «La Regional Telefónica» té, aproximadament, mig centenar d'abonats a Tarragona.

1901

Primer telefotograma publicat: «Pèl & Ploma» (juliol)

1906

«El cec del poble», films d'A. Cuesta, un dels primers de gran difusió i llarga durada.

1909

Reportatges cinematogràfics de Josep Gaspar sobre la «Setmana Tràfica». Anteriorment —A. de P. Tramullas, R. de Baños— ja havien fet reportatges de la guerra del Rif.

1913

Primer vol de demostració aèria al Camp de Mart de Tarragona.

1919

Claudi Ametlla funda a Barcelona l'agència de notícies Fabra.

1924

Creació de la primera emissora comercial de ràdio: Ràdio Barcelona.

1948

A la Fira de Mostres de Barcelona la casa Philips fa una demostració de la televisió. Hom vol començar a aplicar-la massivament, però el govern no ho autoritza fins al 1959; les emissions arriben de Madrid.

1953

Joan Cabañol construeix la primera màquina offset marca Oris.

1980

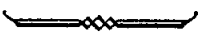
Els ordinadors s'introdueixen en la premsa catalana, en la gestió comercial («Cavall Fort») o en l'elaboració del diari («Avui»...).

Les consignes de la censura, en aquells anys de la postguerra, eren de tendència rigorosa i obstructora, però prenen diferents formes, giradisses com un penell. No es feia pública la prohibició per cap disposició de caràcter general; cada cas era tractat privadament, i ni així es deia mai que el motiu de les prohibicions fos el propòsit d'impedir l'ús escrit del català; però tots ho sabíem, i jo en vaig tenir la prova d'una manera molt simple. Era una temporada en què el paper d'imprimir escassejava molt, o almenys era molt

64

difícil adquirir-ne. El Govern va establir un sistema per a facilitar-ne l'adquisició: per a les obres que s'havien d'editar —i que reglamentàriament passaven per la censura prèvia—, podíem demanar «cupos» oficials de paper. La meua impremta era la que feia els treballs tipogràfics del Palau episcopal (Boletín Oficial del Obispado, etc.). L'arquebisbe Miralles volgué editar el Catecisme diocesà simultàniament en doble edició: en castellà i en mallorquí. Les publicacions eclesiàstiques estaven exemptes de censura governativa, i per tant, el Bisbat podia editar tots els catecismes que volgués sense demanar permís a l'Autoritat civil. Però jo vaig dir a l'arquebisbe que, com que el paper escassejava, convindria demanar —per pura fórmula— l'autorització governativa per als dos Catecismes, i així ens donarien «cupos» de paper. El Sr. Miralles no hi tingué res a dir, i va firmar la sol·licitud de censura per als dos Catecismes. La resposta no va tardar gaire, i va ésser aquesta: del Catecisme en castellà, «autorizada la publicación»; del Catecisme en mallorquí, «prohibida la publicación».

Francesc de B. Moll. Els altres quaranta anys (1935-1974).

Principals periòdics en llengua catalana

1624	«Gazeta» (Perpinyà)
1641	«Gazeta» (Barcelona)
1761	«Caxón de sastre cathalan» (Barcelona i Figueres)
1810-1813?	«Gasetta del Corregiment de Girona»
1812-1813	«Diari de Buja» (Ciutat de Mallorca)
1837-1870	«El Mole» (València, en diverses èpoques)
1841	«Lo Pare Arcàngel»
1843	«Lo Vertader Català»
1862	«Revista de Catalunya»
1865-1866	«Un tros de Paper»
1865-1905	«Calendari Català»
1866-1867	«Lo Noy de la Mare»
1866-1901	«Lo Somatent» (Sabadell) (Primer diari de comarques)
1868-1883	«Lo Gay Saber»
1871-1881	«La Renaixensa» (setmanari)
1878-1901	«La Veu del Montserrat» (Vic)
1879-1881	«Diari Català»
1879-1938	«L'Esquella de la Torratxa»
1869	«Las Barras Catalananas»
1880	«Las Barras Catalananas»
1880-1894	«La Il·lustració Catalana»
1881-1893	«L'Avens»
1881-1905	«La Renaixensa» (diari)
1893-1894	«La Tradició Catalana»
1890-1899	«La Veu de Catalunya» (setmanari)
1899-1937	«La Veu de Catalunya» (diari)
1899-1903	«Pèl & Ploma»
1900-1906	«Joventut»
1900-1923	«En Patufet»
1900	«La Veu de Mallorca»
1902-1912	«Cu-cut!»
1903-1923	«La Tralla» (diverses èpoques)
1906-1918	«El Poble Català»
1908	«Sports»
1908-1937	«Papitu»
1910	«La Veu del Canigó» (Rosselló)
1913-1920	«Lectura Popular»
1915-1936	«La Revista»
1916-1972	«Ressorgiment» (Buenos Aires)
1917	«Cuca Fera»
1917-1971	«Tramuntana» (Perpinyà)
1918-1936	«D'Ací i D'Allà»
1922-1931	«Violet»
1922-1939	«La Publicitat»
1922-1936	«Xut!»
1924-1947	«Revista de Catalunya» (Barcelona i exili)
1925-1936	«La Paraula Cristiana»
1926-1936	«Monografies Mèdiques»

1927-1933	«La Nau»
1929-1938	«Mirador»
1929-1936	«El Matí»
1931-1934	«L'Opinió»
1931-1939	«La Humanitat»
1931-1936	«El Be Negre»
1936-1939	«La Rambla»
1936-	«Treball»
1943-1947	«Quaderns de l'exili» (Mèxic)
1944-1945	«Poesia»
1944-1948	«Lletres» (Mèxic)
1945-1968	«Endavant» (exili)
1945-1959	«Per Catalunya»
1946-1951	«Ariel»
1948-1954	«Dau al Set»
1951-	«L'Infantil-Tretzevents» (Solsona i Barcelona)
1952-1963	«Pont Blau» (Mèxic)
1952	«Aplec»
1953	«Raixa» (Ciutat de Mallorca)
1954-1978	«Vida Nova» (Montpeller)
1954-1983	«Canigó» (Figueres i Barcelona)
1957	«Quart Creixent»
1958-	«Qüestions de Vida Cristiana»
1959-	«Serra d'Or» (Montserrat i Barcelona)
1961-	«Sant Joan i Barres» (Perpinyà)
1961-1977	«Oriflama» (Vic i Barcelona)
1961-	«Cavall Fort» (Solsona i Barcelona)
1963-1964	«Poemes»
1963-1975	«Ara»
1964-1981	«Xaloc» (Mèxic)
1965-	«Presència» (Girona)
1966-1970	«Tele-Estel»
1968-1973	«Patufet»
1968-	«Lluc» (Ciutat de Mallorca)
1969-	«Lluita»
1969-1972	«Gorg» (Ciutat de València)
1970-	«Recerques»
1971-1978	«Terres Catalanes» (Perpinyà)
1974-	«Els Marges»
1974-1977	«Poble Andorrà» (diari, segueix com a setmanari)
1976-	«L'Avenç»
1976-1977	«Arreu»
1976-	«Avui»
1977-	«El Correu de la Unesco» (Paris i Barcelona)
1978-1979	«La Pipa d'en Roc» (Mataró)
1978-	«Regió-7» (Manresa)
1978-	«El 9 Nou» (Vic)
1979-	«L'Espill» (Ciutat de València)
1975-	«Randa»
1979	«Esports Blaugrana»